

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN KARIYER KARARI VERME YETKİNLİK
DÜZEYİNİ YORDAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Yasemin ÇAKIR

Danışman
Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

SAMSUN
2021

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN KARIYER KARARI VERME YETKİNLİK
DÜZEYİNİ YORDAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Yasemin ÇAKIR

Danışman

Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Yasemin ÇAKIR tarafından, **Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK** danışmanlığında hazırlanan “**Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordaması**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 17.6.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Prof. Dr. Hatice KUMCAĞIZ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman)	Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Yasin DEMİR Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza
... / ... / 20...
Yasemin ÇAKIR

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordaması

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 28/04/2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 23

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

İmza
... / ... / 20...
Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN KARIYER KARARI VERME YETKİNLİK DÜZEYİNİ YORDAMASI

Yasemin ÇAKIR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Nisan/2021

Danışman: Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

Kariyer seçimini yapabilmek, bir meslek sahibi olabilmek birey için oldukça önemlidir. Lise kademesinden sonra üniversiteye yerleşme süreci başlamaktadır. Üniversiteye gidecek olan bireylerin bir seçim yapması, kariyer kararını vermesi yaşamlarının bir dönüm noktası olabilmektedir. Bu sebeple bireylerin rasyonalist bir karar vermesi gerekmektedir. Bireyler kariyer kararını verirken çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Bu çalışmanın amacını lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünün belirlenmesi oluşturmaktadır. Kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinde sosyal destek faktörü de önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple bu çalışmada lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu araştırmanın modeli ilişki tarama modelidir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılı Giresun İli Tirebolu ve Görele ilçelerinde lise öğrenimine devam eden 456 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan veriler normal dağılım göstermektedir. Katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri ve sosyal destek algı düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi; öğrenim görülen kurum türü ve öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılığın olması halinde farklılığın kaynaklandığı grubu bulmak amacı ile Tukey testi yapılmıştır. Normallik şartı sağlandığı için araştırmada elde edilen veriler ve ölçüklerin alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak, lise öğrencilerinin kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya konulmuştur. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerindeki görece önem sırası açısından dışa dönüklük kişilik özelliği, açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcıdır. Sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroz kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi puanlarındaki değişimin %25'ini açıklamaktadır. Ayrıca lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi, sosyal destek düzeyi.

ABSTRACT

THE PREDICTION OF THE FACTOR PERSONAL CHARACTERISTICS OF HIGH SCHOOL STUDENTS ON CAREER DECISION MAKING COMPETENCY LEVEL

Yasemin ÇAKIR

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Educational Sciences

Master, April/2021

Supervisor: Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

It is very important for the individual to make a career choice and to have a profession. After the high school level, the process of entering the university begins. It can be a turning point in the lives of individuals who will go to university to make a choice, to make a career decision. For this reason, individuals have to make a rationalist decision. Various factors are effective when individuals make their career decisions. The aim of this study is to determine the predictive power of five-factor personality traits of high school students on career decision-making competency level. The social support factor also plays an important role at the career decision-making competency level. For this reason, in this study, the relationship between the career decision-making competence level of high school students and their level of social support was also examined. The model of this research is the relational scanning model. The sample of the study consists of 456 high school students who continue their high school education in the committees determined in the districts of Giresun Province, Tirebolu and Görele for the 2020-2021 academic year. Independent samples t test for determining whether the scores of the participants regarding career decision-making competence levels and social support perception levels differ according to the gender variable; ANOVA test was used in order to determine whether it differentiates according to the type of institution and the grade level of education. In case of significant difference, Tukey test was conducted to find the group from which the difference originated. Since the normality condition was met, the relationships between the data obtained in the study and the sub-dimensions of the scales were examined with the Pearson Correlation Test. In line with the purpose of the study, multiple regression analysis was used to determine the predictive power of high school students' personality traits on career decision-making competence. Considering the significance tests of the regression coefficients at the end of the study, it was revealed that the personality traits of compatibility, extraversion and openness were significant predictors of career decision-making competence. According to the standardized regression coefficient, extroversion is a more important predictor of personality trait than openness personality trait in terms of relative importance order of predictor variables on career decision-making competence level. Responsibility, compatibility, extroversion, openness and neuroticism personality trait explains 25% of the change in the career decision-making competency level scores of high school students. In addition, there is a moderate positive relationship between high school students' career decision-making competence and their level of social support.

Keywords: Five factor personality traits, career decision-making, career decision-making competency level, social support level.

TEŞEKKÜRLER

Tezim ile birlikte yüksek lisans sürecini de tamamlamış bulunmaktayım. Bu süreçte öncelikle eğitimimin her kademesinde yanımda olan annem Fatma ÇAKIR'a, Babam Zeki ÇAKIR'a, abilerime ve ablalarım,

Engin tecrübeleri, büyük bilgi birikimi, yapıcı yaklaşımı ve yönlendirmeleri ile bana danışmanlık yapan değerli danışmanım Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK'e,

Bana halalık ve teyzelik duygusunu yaşattıran biricik yeğenlerime,

Lisans eğitimim süresince bilgisini ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Levent YAYCI ve Prof. Dr. Enver SARI hocama,

Değerli dostlarım Beradiye ÇELİKÇİ'ye, Büşra Nur TENK'e, Gülüşan BERBER'e, İpek AYYILDIZ'a ve Onur BARSBAY'a

Lise hocam ile aynı okulda çalışma fırsatı yakaladığım, kısacık konuşmasında dahi güldürebilen sevgili hocam Levent ŞAHİN'e,

Birlikte çalıştığım süre boyunca iş hayatımı eğlenceli kılan Yağmur GÜZEL ve Fatma CAN'a,

Tanıştıktan ve tanımaktan onur duyduğum Ömer GÖBEL ve Muhammet SARI hocama,

Her zaman yanımda olan ve desteğini her zaman hissettiren Samet ALİUSTAOĞLU'na teşekkür ederim.

Yasemin ÇAKIR

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜRLER	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Denenceler	4
1.4. Sayılıtlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar.....	6
1.7. Amaç	7
1.8. Önem.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Kişilik Kavramı.....	9
2.2. Kişilik Teorileri.....	10
2.2.1. Gordon Allport'un Kişilik Özellikleri Teorisi	10
2.2.2.1. Karakter ve Mizaç.....	10
2.2.2. HansEysenck'in Kişilik Teorisi	11
2.2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli ve Boyutları	12
2.2.3.1. Sorumluluk.....	12
2.2.3.2. Uyumluluk	12
2.2.3.3. Dışa Dönüklük	13
2.2.3.4. Gelişime Açıklık	13
2.2.3.5. Nevrotiklik (Duygusal Dengesizlik)	13
2.2.3. Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı	14
2.2.4. Carl GustavJung'un Kişilik Kuramı	15
2.2.5. Alfred Adler'in Kişilik Kuramı.....	17
2.2.6. CarlRogers'ın Kişilik Kuramı	18

2.3. Kişiliği Etkileyen Faktörler.....	19
2.4. Kişilik Özellikleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar	20
2.4.1 Kişilik Özellikleri İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar	20
2.4.2. Kişilik Özellikleri İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	25
2.5. Kariyer Kavramı	27
2.6. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	28
2.7. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Araştırmalar	29
2.7.1. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar.....	29
2.7.2. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar.....	30
2.8. Sosyal Destek.....	33
2.9. Sosyal Destek İle İlgili Yapılan Araştırmalar	34
2.9.1.Sosyal Destek İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar	34
2.9.2.Sosyal Destek İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	38
III. YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırmanın Modeli.....	38
3.2. Evren ve Örneklem	38
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	40
3.3.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form	40
3.3.3. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği	41
3.3.4. Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği.....	42
3.4. Verilerin Toplanması	43
3.5. Verilerin Analizi	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	49
IV. BULGULAR	49
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	93
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	93
1.1. Araştırmacılara Öneriler	102
1.2. Uygulayıcılara Öneriler	102
KAYNAKÇA.....	104
EKLER.....	104
EK-1: Kişisel Bilgi Formu	117
EK-2: Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form.....	118
EK-3: Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği.....	120
EK-4:Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği.....	122
EK-5: Etik Kurul Onay Belgesi	125
EK-6: Kurum Onay Belgesi.....	126
EK-7: Beş Faktör Kişilik Ölçeği Kullanım İzni.....	127

EK-8: Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Kullanım İzni.....	128
EK-9: Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni	129
ÖZ GEÇMİŞ.....	130

SİMGELER VE KISALTMALAR

SED	Sosyo-Ekonomik Düzey
A.İ.H.L.	Anadolu İmam Hatip Lisesi
M.T.A.L.	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.: Utangaçlık özelliğine yönelik olarak uyarıcı durumu, ara değişkenler ve tepkiler	10
Şekil 2.2.: Eysenck'in kişilik özellikleri faktörleri (Gerrig ve Zimbardo, 2015).	11
Şekil 2.3.: Sigmund Freud'un kişilik kuramı (Balfaklı, 2009).	15
Şekil 2.4.: Carl Gustav Jung'un Kişilik Modeli (Atmanspacher, 2014).....	15

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1.: Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Okul Türü, Sınıf Düzeyi, Cinsiyeti ve Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenlerine Göre Betimleyici İstatistikleri.....	39
Tablo 3.2.: Ölçme Araçlarına Ait Betimsel İstatistikler	44
Tablo 3.3.: Varyans Büyütme Faktörü (VIF) ve Tolerans Değerleri.....	46
Tablo 4.1.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları	49
Tablo 4.2.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları	50
Tablo 4.3.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları	51
Tablo 4.4.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarına Dair Puanların Betimleyici İstatistikler	52
Tablo 4.5.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 4.6.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre İş/Meslek Bilgisi Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları.....	56
Tablo 4.7.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Kariyer Tercih Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	57
Tablo 4.8.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Mesleki Konuları Takip Etme Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	59
Tablo 4.9.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Algılanan Sosyal Destek Türüne Dair Puanların Betimleyici İstatistikler	60
Tablo 4.10.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları	61
Tablo 4.11.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Arkadaş Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	63
Tablo 4.12.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Öğretmen Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	64
Tablo 4.13.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarına Dair Puanların Betimleyici İstatistikler	66
Tablo 4.14.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları	68
Tablo 4.15.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Algılanan Sosyal Destek Türüne Dair Puanların Betimleyici İstatistikleri	69
Tablo 4.16.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları.....	71

Tablo 4.17.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Aile Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	72
Tablo 4.18.: Algılanan Sosyal Destek Türü ile Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Yapılan Korelasyon Analizi Bulguları.....	73
Tablo 4.19.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyine Dair Puanların Betimleyici İstatistikler	74
Tablo 4.20.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları.....	75
Tablo 4.21.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyine Dair Puanların Betimleyici İstatistikler	76
Tablo 4.22.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları	76
Tablo 4.23.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların İş/Meslek Bilgisi Düzeyini Yoruma Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	77
Tablo 4.24.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kendini Tanıma Düzeyini Yoruma Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	78
Tablo 4.25.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Tercih Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	80
Tablo 4.26.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Planı Oluşturma Yolları Düzeyini Yoruma Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	81
Tablo 4.27.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Mesleki Konuları Takip Etme Düzeyini Yoruma Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	82
Tablo 4.28.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yoruma Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	84
Tablo 4.29.: Sosyo-ekonomik Düzeyin Algılanan Sosyal Destek Türünde Dair Puanların Betimleyici İstatistikleri.....	85
Tablo 4.30.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları	86
Tablo 4.31.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Arkadaş Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	88
Tablo 4.32.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Aile Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları.....	89
Tablo 4.33.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Öğretmen Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları	89
Tablo 4.34.: Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Yapılan Korelasyon Analizi Bulguları.....	91
Tablo 4.35.: Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları	91

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, denencelerine, sayıtlarına,sınırlılıklarına,amacına, önemine ve tanımlarınayerverilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Bireyin kariyer gelişimi sürecinde aldığı kararlar, hayatında almış olduğu en önemli kararlardan biridir. Çünkü bireylerin almış olduğu bu kararlar, bireylerin yaşam tarzlarını belirlemeleri açısından etkilidir (Ulaş ve Yıldırım, 2016). Kariyer kararı verme, bireyin var olan kariyer seçenekleri arasından karşılaştırma yaparak kendisi için en uygun olan kariyer seçeneğine yönelim göstermesi anlamına gelmektedir (Gati ve Asher, 2001; Mutlu, 2011). Yetkinlik, bireyin davranışsal, sosyal ve bilişsel becerilerinin örgütlenmesini sağlayarak, bireyin çeşitli amaçlara ulaşmasını sağlayan ve bireyin davranışlarını şekillendiren üretici kapasitesini ifade etmektedir (Bandura, 1982). Betz ve Luzzo (2000) yetkinlik inancının, hedef belirleme süreci içerisinde plan yapma, karar verme, istekli olma ve davranışa yönelim gösterme gibi etkenler üzerinden bireyin mesleki ilgisini, amacını, meslek seçimini ve performansını etkilediğini bildirmektedir. Yetkinlik kavramından doğan kariyer kararı verme yetkinliği kavramı ise bireylerin kariyer kararı verme konusunda kendi yeteneklerine dair inançlarını kapsamaktadır (Ulaş, Yıldırım, 2016; Taylor ve Betz, 1983).Literatür incelendiğinde, yapılan çalışmaların, yetkinlik algısının öğrencilerin seçim yaptıkları öğrenim alanı ve meslek tercihlerini etkilediğini göstermektedir (Akdeniz, 2009; Ulaş, 2016). Bireyin mesleki kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin yüksek olması; bireyin yeteneklerini, ilgilerini ve potansiyelini daha iyi değerlendirmesini sağlamaktadır (Akdeniz, 2009; Şeker, 2013).

Kişiliğin birçok yönü bireyin kariyer gelişimi ile yakından ilgilidir. Bireylerin kariyerinin temel yapı taşları, bireyin kişiliği tarafından belirlenmektedir. Bireyin kariyer araştırmaları, meslek seçimi, kariyer kararları ve kariyer değişiklikleri de bireyin kişilik özelliklerinden etkilenmektedir (Yeşilyaprak, 2011).

Page, Bruch ve Haase (2008) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmada, kariyer karar verme yetkinliğini açıklayan önemli kişilik özelliklerinin

nevrotiklik, dışa dönüklük, açıklık ve sorumluluk olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca Reed, Brunch ve Haase (2004) yürüttükleri çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer keşif öz yeterlilikleri ile kişilik özellikleri arasında ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda nevrotiklik, dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özelliklerinin, kariyer keşif öz yeterliliklerini açıklayan önemli kişilik özellikleri olduğu ortaya konulmuştur.

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan lise öğrencileri, mesleki gelişim dönemleri arasında yer alan araştırma basamağında bulunmaktadır. Araştırma basamağında bulunan lise öğrencilerinden yapması beklenen birtakım mesleki gelişim görevleri vardır. Bu mesleki gelişim görevlerinden en önemlisi meslek seçimidir. Bireyin meslek seçimindeki temel amaç, mutlu olabilecek olduğu bir gelecek oluşturmaktır (Super, 1980). Bireyin geleceği oluşturma aşamasında öncelikle kendini ve mesleğini tanıması gerekmektedir. Bu sebeple birey, ilgileri, yetenekleri, değerleri ve kişilik özellikleri açısından kendini değerlendirebilmesi, mesleği ile ilgili bilgi toplayabilmesi, geleceğe yönelik planlar yapabilmesi, problem çözebilme ve sorumluluk alabilme becerilerini kazanması gerekmektedir. Bu nokta kariyer kararı yetkinlik beklentisi üzerinde önem arz etmektedir (Super, 1980).

Kariyer kararı vermek ya da mesleki seçim yapmak zorunda olan ergenler bazı becerilerin ve yeterliliklerin yanı sıra bir sosyal destek sistemine de sahip olması gerekmektedir (Duru, 2019). Sosyal destek, yapısal destek ve işlevsel destek olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Yapısal destek, bireylerin kimlerden destek aldığını, destek veren kişilerin sayısını ve bireylere yakınlık derecesini kapsamaktadır. İşlevsel destek türünde ise bireylere verilen yardımın bireylerin ne ölçüde önemli olduğu ve bireyler için ne anlam ifade ettiği, ayrıca bireylerin ihtiyacı olan desteğin ne kadarının karşılanıp ne kadarının karşılanmadığı söz konusudur (Yıldırım, 2005).

Bireylerin hayatında önemli bir yere sahip olan annesi, babası, eşi, sevgilisi, arkadaşı, ailesi, öğretmeni, akrabası ve komşusu gibi kişiler ise, bireyin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır (Terzi, 2008). Kariyer kararı verme ile sosyal destek sistemi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, sosyal destek türlerinden biri olan aileden algılanan sosyal destek düzeyinin artış göstermesinin, bireyin kariyer kararı verme sürecini pozitif yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Dülger, 2009; Nota, Ferrari, Solberg ve Soresi, 2007; Öztemel, 2013). Raque-Bogdan, Klingaman, Martin

ve Lucas (2013) ise, yürüttükleri araştırmanın sonucunda aileden alınan sosyal desteğin, kariyer engellerini aşmada önemli bir role sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi üzerinde aile etkisinin ele alındığı araştırmaların birçoğunda, ailenin ergen bireylerin kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi üzerinde pozitif katkıların olduğu belirtilmektedir (Keller ve Whiston, 2008; Kim, Ahn ve Fouad, 2016; Lease ve Dahlbeck, 2009; Ülker, 2015). Guan ve diğerleri (2016) ise yaptıkları araştırmada, aileden alınan desteğin kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer uyumu üzerinde olumlu etkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmanın amacı; lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünün incelenmesi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2. Problem Cümlesi

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordamakta mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

7. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

9. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

10. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

11. Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarını (iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi kariyer planı oluşturma yolları ve mesleki konuları takip etme düzeyi) yordamakta mıdır?

12. Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordamakta mıdır?

13. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

14. Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

15. Lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Denenceler

Denence 1: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 2: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 3: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 4: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 5: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 6: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 7: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 8: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Denence 9: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 10: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 11: Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarını (iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi kariyer planı oluşturma yolları ve mesleki konuları takip etme düzeyi) yordamaktadır.

Denence 12: Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordamaktadır.

Denence 13: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Denence 14: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Denence 15: Lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan katılımcılar, ölçeklerde yer alan maddelere gönüllü olarak, samimi ve objektif yanıtlar vermiştir.

2. Araştırmanın uygulandığı çalışma grubu evreni temsil eder niteliktedir.

3. Araştırmada kullanılan ‘Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form’, ‘Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği’ ve ‘Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği’ isimli ölçekler, ölçmesi hedeflenen nitelikleri ölçmektedir.

4. Araştırmada, verilerin analiz edilmesi için kullanılan istatistiksel teknikler amaca uygundur.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmadan elde edilen veriler ‘‘Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form’’, ‘‘Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği’’ ve ‘‘Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği’’nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma Giresun İli Tirebolu ve Görele İlçelerinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında ‘Tirebolu Anadolu Lisesi’, ‘Tirebolu Şehit İsmail Kefal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’, ‘Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Hatip Lisesi.’ ve ‘Görele Nihat Gürel Fen Lisesi’ eğitim kurumlarında öğrenim gören lise öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kişilik: Kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran karakteristik düşünce, duygu ve davranış kalıpları olarak tanımlanmaktadır (Erikson, 1984). Aynı zamanda kişilik, bireyin çevre ile uyumunu belirleyen psiko-fiziksel sistemlerin, bireyin kendi içindeki dinamik organizasyonların ifade etmektedir (Allport, 1961).

Sosyal Destek: Johnson ve Saranson (1979) tarafından, kişinin güvенеbileceği ilişkiler aracılığı ile sosyal kaynaklardan yarar sağlayabilme derecesi olarak tanımlanmıştır (Akt., Banaz, 1992).

Kariyer kararı verme: Bireyin var olan kariyer seçenekleri arasından karşılaştırma yaparak kendisi için en uygun olan kariyer seçeneğine yönelim göstermesi anlamına gelmektedir (Gati, Asher, 2001; Mutlu, 2011).

Kariyer kararı verme yetkinliği: Bireyin kariyer kararı verme konusunda kendi yeteneklerine dair inançları olarak tanımlanmaktadır (Ulaş, Yıldırım, 2016; Taylor ve Betz, 1983).

1.7. Amaç

Bu çalışmanın amacı; lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünün incelenmesi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.8. Önem

Kariyer seçimini yapabilmek, bir meslek sahibi olabilmek birey için oldukça önemlidir. Lise kademesinden sonra üniversiteye yerleşme süreci başlamaktadır. Üniversiteye gidecek olan bireylerin bir seçim yapması, kariyer kararını vermesi yaşamlarının bir dönüm noktası olabilmektedir. Bu sebeple bireylerin rasyonalist bir karar vermesi gerekmektedir. Bireyler kariyer kararını verirken çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Bireyin geleceği oluşturma aşamasında öncelikle kendini ve mesleğini tanıması gerekmektedir. Bu sebeple birey, ilgileri, yetenekleri, değerleri ve kişilik özellikleri açısından kendini değerlendirebilmesi, mesleği ile ilgili bilgi toplayabilmesi, geleceğe yönelik planlar yapabilmesi, problem çözebilme ve sorumluluk alabilme becerilerini kazanması gerekmektedir. Bu nokta kariyer kararı yetkinlik beklentisi üzerinde önem arz etmektedir (Super, 1980).Yapılan bu çalışmada lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordayan değişkenler belirlenmiştir. Kariyer kararı verme yetkinliğini birinci sırada yordayan değişkenin belirlenmesi, kişilerin seçim yapmasında hangi faktörün daha etkili olduğunun görmesini sağlaması açısından önemlidir.

Bu çalışma, öğrencilerin algıladıkları sosyal destek faktörleri ile ilgili de bilgi sunmaktadır. Sosyal destek bağlamında, özellikle ergenlik döneminde akran gruplarının destekleyici olması bireylerin hayatında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada sosyal desteğin daha çok öğretmenler tarafından mı, arkadaşlar tarafından mı yoksa aileler tarafından mı verildiği ortaya konulmuştur.

Ayrıca sosyal destek türüne göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Kariyer kararı vermek ya da mesleki seçim yapmak zorunda olan ergenler bazı becerilerin ve yeterliliklerin yanı sıra bir sosyal destek sistemine de sahip olması gerekmektedir (Duru, 2019). Bireylerin hayatında önemli bir yere sahip olan annesi, babası, eşi, sevgilisi, arkadaşı, ailesi, öğretmeni, akrabası ve komşusu gibi kişiler ise, bireyin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır (Terzi, 2008). Bu çalışmada algılanan sosyal destek düzeyi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi sonucunda sosyal destek verme düzeyi düşük olan grup üzerinde çalışmalar planlanarak öneriler sunulmuştur. Çalışma bu nedenle de önem arz etmektedir.

Kişiliğin birçok yönü bireyin kariyer gelişimi ile yakından ilgilidir. Bireylerin kariyerinin temel taşları, bireyin kişiliği tarafından şekillenmektedir. Bireyin kariyer araştırmaları, meslek seçimi, kariyer kararları ve kariyer değişiklikleri de bireyin kişilik özelliklerinden etkilenmektedir (Yeşilyaprak, 2011). Literatür taraması yapıldığında kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücü ile ilgili araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışma alandaki bir eksikliği kapatmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma gerek katılımcılara gerekse de literatüre katkı sağlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kişilik Kavramı

Kişilik kelimesi Latince “persona” kelimesinden gelmektedir. Antik dünyada persona, tiyatro sahnesindeki bir oyuncunun taktığı maskeyi ifade etmektedir (Yüksel, 2015).

Kişilik kavramı psikoloji alanında çalışan birçok kuramcı tarafından çeşitli biçimlerde açıklanmıştır. Kişilik kuramcıları kişiliği farklı noktalardan ele almaktadır. Bu sebeple kişilik kavramının tanımı noktasında kuramcılar arasında bir uzlaşma bulunmamaktadır (Feist ve Feist, 2006, s.3). Kişiliğin belirli bir tanımı olmamasına rağmen kişilik kavramı üzerinde çalışma yapan araştırmacıların kişiliği genel olarak, bireyin kendine özgü duygu, düşünce ve davranış örüntüsü olarak tanımladığı görülmektedir (Bahçekapılı ve Karaman, 2015).

Kişilik sözlükte ‘bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet’ olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük).

Kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran karakteristik düşünce, duygu ve davranış kalıplarıdır (Erikson, 1984). Doğan’a (2013) göre kişilik, bireyi diğer bireylerden farklılaştırmaktadır. Kişilik, bireyin bütün duygu, düşünce ve davranışlarını belirleyen ana etmendir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009; Burger, 2006).

Allport’a (1961) göre kişilik, bireyin çevre ile uyumunu belirleyen psiko-fiziksel sistemlerin, bireyin kendi içindeki dinamik organizasyonlarıdır (Akt., Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016).

Bireyin belirli bir durum karşısında ne yapacağını tahmin etmeye olanak sağlayan kişilik, her birey için farklılık göstermektedir. Bireylerin davranışlarında tutarlılık ve bireysellik kazandıran, görece kalıcı özelliklerdir (Erikson, 1984; Parks Leduc, Feldman ve Bardi, 2015).

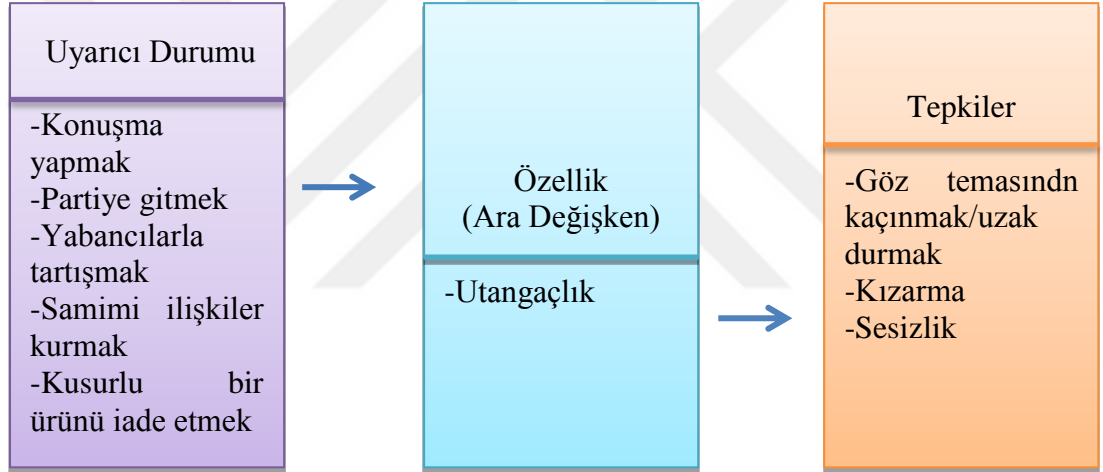
İlal (2001) kişiliği, bireyin doğuştan getirdiği bir takım biyolojik ve psikolojik özellikleri ile ilgi, yetenek ve becerilerinin birbiri ile bütünleşmesinin sonucunda meydana gelen yapının bireyin tutum ve davranışlarına yansımaları olarak tanımlamıştır (İlal, 2001, s.195). Bir başka deyişle kişilik, bireylerin kalıcı ve

kendine özgü duygu, düşünce ve davranışlarına katkı sağlayan psikolojik özelliklerine karşılık gelmektedir (Pervin ve Cervone, 2010,s.8).

2.2. Kişilik Teorileri

2.2.1. Gordon Allport'un Kişilik Özellikleri Teorisi

Gordon Allport (1897-1967) özelliklerin kişiliği oluşturan temel yapı taşı olduğunu belirtmektedir Allport'a göre, özellikler davranışta tutarlılığı sağlayarak bireyin çeşitli uyarıcılara verdiği tepkileri bağdaştırıp birleştirmektedir. Ayrıca özellikler çeşitli uyarıcı gruplarını ve ilk bakışta birbiri ile ilişkisiz görünen tepkileri birleştiren ara değişken işlevi de görmektedir (Akt., Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016). Utangaçlık kişilik özelliğine yönelik olarak uyarıcı durumu, ara değişkenler ve tepkiler Şekil 2.1.'de sunulmaktadır.

Şekil 2.1.: Utangaçlık özelliğine yönelik olarak uyarıcı durumu, ara değişkenler ve tepkiler

Allport; başlıca özellikler, merkezi özellikler ve ikincil özellikler olmak üzere üç farklı özellik türü olduğunu ifade etmektedir. Başlıca özellikler bireyin çevresinde hayatını şekillendirdiği özelliklerdir. Bireyin dürüstlük ya da iyimserlik gibi önemli özellikleri bireylerin merkezi özellikleri kapsamında yer almaktadır. Bireyin davranışını tahmin etmeye olanak sağlayan özgün kişisel özellikleri ise bireylerin ikincil özellikleri kapsamında yer almaktadır (Akt. Gerrig ve Zimbardo, 2015).

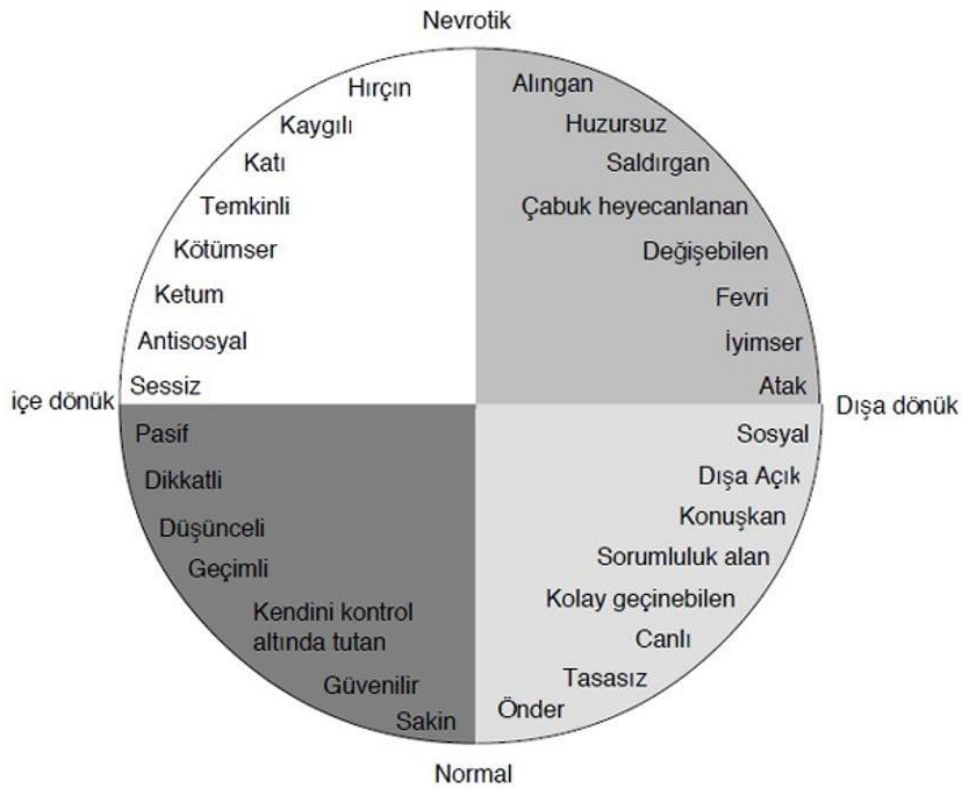
2.2.2.1. Karakter ve Mizaç

Allport, alanyazındaki kişilik tanımlarını incelediğinde, karakter ve mizaç kavramlarının kişilik tanımlanırken çoğu kez birbirinin yerine kullanıldığını tespit

etmiştir. Fakat bu iki kavramın farklı içeriklere sahip olduğunu ifade etmiştir (Hal, Lindzey ve Campbell, 1997). Karakter, kişinin davranışının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmuş törensel standartlar veya değerler sistemidir. Bireyin kişisel özelliklerinin sosyal veya ahlaki açıdan istendik özelliklere sahip olması ile ilişkilidir. Bu sebeple karakter etik bir kavramdır. Mizaç ise bireyin duygusal yapısının (duygusal uyarılmaya eğilim, duygusal çalkalanma), kalıtsal yönlerine ilişkin bir kavramdır (Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016, s.248).

2.2.2. Hans Eysenck'in Kişilik Teorisi

Eysenck (1997) bireyin kişiliğinin yapısını incelemek ve ölçmek için psikometrik tekniklerin gerekli olduğuna inanmaktadır. Yaptığı kişilik testlerinden elde ettiği bilgi sonucunda kişiliğin üç geniş boyutu olduğunu öne sürmüştür: Dışa dönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik. Eysenck, dairesel bir sunum oluşturabilmek amacıyla dışadönüklüğün ve nevrotikliğin iki boyutunun da grafiğini çizmiştir (Gerrig ve Zimbardo, 2015). Kişiliğin gelişimi konusunda ayrıntılı açıklamalar yapmak yerine temel kişilik boyutlarını saptamaya çalışmıştır (Eysenck, 1990). Şekil 2.2.'de Eysenck'in kişilik özellikleri faktörleri sunulmaktadır.

Şekil 2.2.: Eysenck'in kişilik özellikleri faktörleri (Gerrig ve Zimbardo, 2015).

Eysenck, dışadönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik kişilik boyutlarının oluşumunda nedensel etkiye sahip en önemli faktörün kalıtım olduğunu ifade etmiştir. Eysenck, genel olarak kişiliğin dörtte üçünün genetik faktörler tarafından belirlendiğini düşünerek bireylerin davranışları üzerinde çevresel ve durumsal faktörlerin etkisine önem vermemiştir (Eysenck, 1990).

2.2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli ve Boyutları

Çağdaş kişilik modellerinin başlangıcı olan Beş Faktör Kişilik Modeli, günümüzde birçok modelin temelini oluşturmaktadır (Balfakih, 2019). Bu model, kişiliğin değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan bir modeldir (Doğan, 2013). Beş faktör kişilik modeli, dışadönüklük (Extroversion), uyumluluk (Aggreeableness), sorumluluk (Conscientiousness), nevrotiklik (Emotionalstability/Neuroticism) ve gelişime açıklık (Opennessto Experience) boyutlarından oluşmaktadır (McCrae ve Costa, 1987). Digman'a (1990) göre, kişiliğin bu beş boyutu kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasında önemli bir yere sahiptir (Akt., Coşkun, 2012).

2.2.3.1. Sorumluluk

Digman ve Takemoto-Chock (1981), sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireylerin diğer bireylere oranla dürüstlük, güvenilirlik, dikkatli olma ve ısrarcılık gibi niteliklerin daha fazla ön plana çıktığını belirtmektedir. Sorumluluk, bireylerin ayrıntılara dikkat etmesi ile güvenilir, kararlı, azimli, çalışkan, temkinli, titiz, düzenli, sistemli ve sorumluluğunun farkında olması ile ilişkili bir kişilik özelliğidir (Barrick ve Mount, 1991; Burger, 2006; John, Srivastava, 1999; Yürür, 2009). Bu boyut ne ölçüde kontrol ve disiplin sahibi olduğunun göstergesidir. Bu özelliklere sahip bireylerin otonom ve hiyerarşik yapı içerisinde yer alan bütün görevlerde başarılı olma ihtimalleri yüksektir (Tatlıhoğlu, 2014).

Sorumluluk kişilik özelliğine sahip olmayan bireylerin ise güvenilmezlik, tembellik, unutkanlık, vurdumduymazlık, dağınıklık, görev bilincinden uzak, dikkatsizlik gibi niteliklerin daha fazla ön plana çıktığı ifade edilmektedir (Bilgin, 2017; Church, 1993, s.10).

2.2.3.2. Uyumluluk

Uyumluluk boyutunu oluşturan kişilik özellikleri içerisinde yardımseverlik, bağışlayıcılık, naziklik, hoşgörülülük, alçak gönüllülük, saygılılık, açık sözlülük, fedakârlık ve esneklik gibi nitelikler yer almaktadır (Bacanlı, İlhan, Aslan, 2009;

Bono, Boles, Judge ve Lauver, 2002).Uyumluluk düzeyi yüksek olan bireyler, diğer bireyleri seven, verici ve merhametli bireylerdir (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002). Uyumluluk düzeyi düşük olan bireyler ise kindar, kibirli, inatçı, rekabetçi, geçimsiz, uzlaşması zor bireylerdir (Bacanlı, İlhan, Aslan, 2009; Costa ve McCrae, 1995).

2.2.3.3. Dışa Dönüklük

Sosyal, sevecen, arkadaş canlısı, konuşkan, insan odaklı, eğlenmeyi seven, enerjik, aktif ve girişken olma gibi nitelikler dışa dönüklük kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Costa, Busch, Zonderman, McCrae., 1986; Stevens, Ash, 2001; Özler, Mercan, Yeni, 2016.). Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler, dışa dönük bireylerdir. Bu boyutun diğer ucunda ise içedönüklük yer almaktadır. İçedönük bireyler, dışadönük bireylerin sergiledikleri özelliklere sahip değildir ancak bu durum içedönük bireylerin asosyal ve enerjisi olmayan bireyler olduğu anlamına gelmemektedir. İçedönük bireyler daha çok çekingen, mesafeli, ketum, sessiz, edilgen ve yalnızlığı seven bireylerdir (McCrea ve Costa, 2003)

2.2.3.4. Gelişime Açıklık

Gelişime açıklık kişilik özelliği bireylerin; analitik düşünme, meraklı ve yaratıcı olma, bağımsız, geleneksellikten uzak, kendine özgü, hayal gücü geniş, cesur, değişiklikleri seven, sanatsal düşünen, doğal, açık fikirli, hareketli, özgür düşünceli, kültürlü, estetik bakış açısına sahip ve zeki özelliklerini kapsamaktadır (Tatar, Bildik, Saltukoğlu ve Dinçel, 2014).

Gelişime açıklık kişilik özelliği, araştırmacılar arasında en karmaşık olarak nitelendirilen kişilik özelliğidir. Genellikle hassaslık, esneklik, yaratıcılık, kültürlülük, entelektüel olma ve sanatsal düşünme gibi nitelikleri içermektedir. Bu niteliklere sahip bireyler özellikle değişim yaşayan örgütlerde yaratıcılıkları ile oldukça işlevsel yararlar sağlamaktadırlar (Tatlıoğlu, 2014).

2.2.3.5. Nevrotiklik (Duygusal Dengesizlik)

Nevrotiklik kişilik özelliği, depresif ve hüzünlü olma, endişeli olma, gerginlik, sıklıkla duygusal inişçiklikler yaşama, tedirginlik, huzursuzluk, ve sabırsızlık gibi kişilik özelliklerine karşılık gelmektedir (Bacanlı, İlhan, Aslan, 2009; Benet-Martinez, John, 1998). Nevrotiklik kişilik özelliği duygusal dengesizlik olarak da isimlendirilmektedir. Nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireyler kaygılı, güvensiz, öfkeli, alıngan bireyler olarak nitelendirilmektedir. Nevrotiklik düzeyi düşük olan

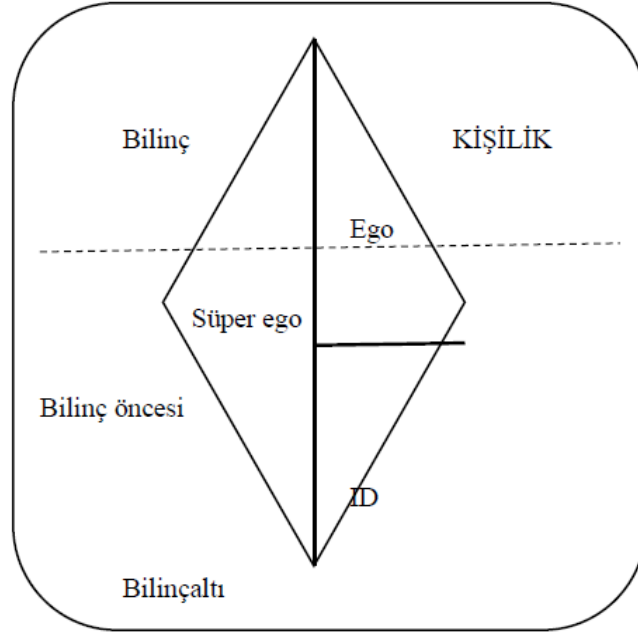
bireylerin ise rahat, duygusal olarak dengeli, stresli durumlarda sakin kalabilen, kolay kolay öfkelenmeyen, kendine güvenleri yüksek ve olumlu duygular yaşamaya eğilimli olma özelliklerine sahip bireyler olduğu ifade edilmektedir (Costa ve McCrae, 1995; Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002).

2.2.3. Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı

Psikanalitik teoriye göre, kişiliğin temelinde bireyin zihnindeki davranışı harekete geçiren olgular yatmaktadır. Freud'a göre tüm davranışların bir nedeni bulunmaktadır. Freud'un teorisinde kişilik özelliklerindeki farklılıklar, bireylerin temel dürtüleri ile başa çıkma yöntemlerinin farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Freud, bu farklılıkları açıklamak için kişiliğin iki zıt kutbu (id ve süperego) arasında süregelen bir çatışma olduğunu öne sürmektedir (Gerrig ve Zimbardo, 2015).

İd temel dürtülerin kaynağıdır. Mantıksızca ve dürtülerle hareket etmektedir. İd, zevk ilkesi gereğince doyuma ulaşabilmek amacıyla kontrolsüz bir arayış tarafından yönetilmektedir. Süperego, toplumdaki öğrenilen ahlaki tutumların da dahil olduğu bireyin değerlerini içermektedir. Süperego yapılması ve yapılmaması gereken olaylara bireylerin iç sesini oluşturmaktadır. Bu sebeple genellikle süperego, id ile çatışmaktadır. Ego ise id'in dürtüleri ile süperegonun emirleri arasında denge sağlamaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2015).

Freud teorisini oluştururken bilinçli ve bilinçsiz deneyim kavramını açıklamak amacıyla zihni Şekil 2.3.'te sunulan bir buzdağına benzetmiştir. Freud'a göre zihnin sadece onda biri bilinçli, geri kalanı ise bilinçsizdir. Bilinçsizlik, farkında olunmayan ve erişilemeyen zihinsel aktiviteleri kapsamaktadır. Kabul edilmeyen dürtü ve arzular, zihnin bilinçsiz boyutunda bastırılmaktadır. Freud, dil süreçlerine, bilinçaltındaki kaymaların neden olduğunu ileri sürmektedir (Ewen ve Ewen, 2014).

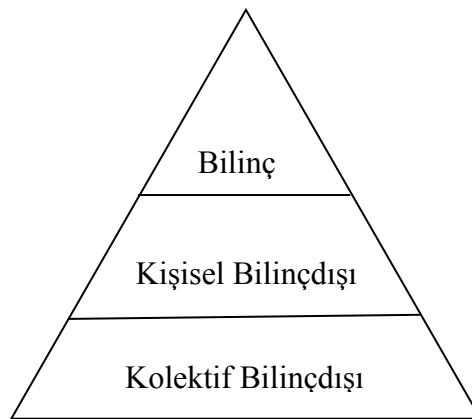

Şekil 2.3.: Sigmund Freud'un kişilik kuramı (Balfakih, 2009).

2.2.4. Carl Gustav Jung'un Kişilik Kuramı

Jung, sağlıklı ve bütünleşmiş bir kişiliğin maskülen saldırganlık ile feminen duyarlık gibi zıt güçlerin dengelenmesi ile mümkün olacağını düşünmektedir. Kişiliği devingen bir dengede bulunan iç güçler topluluğu olarak görme durumunu analitik psikoloji olarak isimlendirmiştir. Jung, Freud'un teorisinin merkezini oluşturan libidoya verilen başlıca önemi reddederek aynı derecede güçlü iki adet bilinçdışı içgüdü ortaya atmıştır (Gerrig ve Zimbardo, 2015, s.420).

Jung'un kişilik modeli Şekil 2.4.'te gösterilmektedir.

Şekil 2.4.: Carl Gustav Jung'un Kişilik Modeli (Atmanspacher, 2014)

Bilinç, algıları ve anıları kapsamaktadır. Bu görevinin yan sıra bireyin çevresine adapte olmasına olanak sağlayarak gerçeklik ile bağlantı kurmaktadır. Kişisel bilinçdışı hatıralardan, dürtülerden, arzulardan, net olmayan algılardan ve bireyin yaşamındaki bastırılmış veya unutulmuş diğer sayısız deneyimlerden oluşmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007, s.645).

Kişisel bilinçdışının altında kolektif bilinçdışı bulunmaktadır. Kolektif bilinçdışı, bireyin bilinçdışının kalıtsal olan, evrimsel açıdan gelişen ve türünün bütün üyelerinde ortak olan bölüme karşılık gelmektedir (Gerrig ve Zimbardo, 2015, s.419). Kolektif bilinçdışı genel evrimsel deneyimlerden oluşarak kişiliğin temellerini şekillendirmektedir. Bireyin davranışlarını yönlendirmektedir. Bu nedenle bireyin kişiliğindeki en etkili güçtür. Jung, kolektif bilinçdışının ortak oluşunu, tüm insan ırklarının beyin yapısında açık bir benzerliğin olması sayesinde evrim teorisi ile açıklanabileceğine inanmaktadır. Ayrıca Jung kolektif bilinçdışındaki kalıtsal eğilimleri arketipler olarak isimlendirmiştir. Arketipler bir bireyi, benzer durumlarla karşılaşan ataları ile benzer şekilde davranmasını sağlayan zihinsel deneyimlerin daha önceden var ol belirleyicileridir (Schultz ve Schultz, 2007, s.646).

Jung'un, kişilik çalışmalarına en önemli katkısı dışa dönüklük ve içe dönüklük kişilik özelliklerini tanımlamış olmasıdır. Dışa dönük bireyler, enerjisini sosyal yönelimli olmaktan alırken, diğer bireylerin yanında olmaktan da keyif almaktadır. İçe dönük bireyler ise sessiz olması ile tanınmaktadır (Fawkes, 2015).İçe dönük bireyler dışsal etkilere karşı dayanıklıdır, diğer bireyler ve dış dünya ile olan ilişkilerinde kendisine daha az güvenir. Oldukça çekingen ve utangaçtır. Jung, birbirine zıt olan içedönük ve dışadönük tutumların her bireyde belirli bir düzeye kadar bulunduğunu ancak birinin diğerine daha baskın olduğunu belirtmiştir. Hiçbir birey tamamen içedönük ya da tamamen dışadönük değildir (Schultz ve Schultz, 2007, s.648).

Jung'a göre kişilik ayrıca işlevler yolu ile de olmaktadır. Bireyler işlevleri hem nesnel dış dünyaya hem de öznel iç dünyasına yönelim sağlamak amacı ile kullanmaktadır. İşlevler, düşünme, hissetme, duyu ve sevgi olma üzere dörde ayrılmaktadır. Düşünme, anlama ve kavramayı oluşturan kavramsal bir süreçtir. Hissetme öznel bir değerlendirme sürecidir. Duyu fiziksel nesnelere bilinçli algıdır. Sezgi ise, bilinçsiz bir şekilde algılama anlamına gelmektedir. Düşünme ve

hissetme, mantık ve muhakemeyi gerektirdiğinden tepki vermenin rasyonel biçimidir. Duyu ve sezgi ise rasyonel değildir. Çünkü bu işlevler bireyin öznel dünyasına bağlıdır ve aklın kullanılmasını gerektirmez (Schultz ve Schultz, 2007, s.648).

2.2.5. Alfred Adler'in Kişilik Kuramı

Adler kişilik gelişimini iki ana kavram ile açıklamaktadır; “yaşam tarzı” ve “sosyal ilgi”. Adler, yaşam tarzının bireyin kendisini tanıması ile diğer bir ifade ile olumlu ve olumsuz yönlerini görerek kendini kontrol etmesi ve değiştirmesi ile oluşan bir gerçeklik olduğunu düşünmektedir. Ayrıca yaşam tarzı toplumsal bağlam çerçevesinde inşa edilmektedir. Bu sebeple Adler için toplum ile girilen etkileşim ve iletişim oldukça önemlilik arz etmektedir (Adler, 1964, s. 258).

Adler kişiliğin gelişimini etkileyen önemli etkenlerden birinin de geçmişe yönelik değerlendirmelerden ziyade geleceğe yönelik amaçlar olduğunu ortaya koymuştur. Amaçlar, davranışları harekete geçiren en önemli faktördür. Amaçlar, bireylerin dünyayı yorumlama biçimini ve tepkilerini belirlemektedir. Bu nedenle kişisel tarihin yazılmasını sağlayan olgu amaçlardır. Amaçlar bireylere fayda getiriyor ve bireyin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemiyorsa, bu amaçlar Adler'e (2001) göre doğru kabul edilmektedir. Adler'e (2001) göre en temel amaç diğerlerinden “üstün olma” amacıdır. Doğuştan varolan bu duygu bireylerin harekete geçmesini sağlayarak bireylerin kusursuz bir benliğe sahip olması için çabalar. Bireylerin üstün olma isteğini harekete geçiren duygu ise aşağılık duygusudur. Aşağılık duygusu, bireylerin kendini yetersiz hissetmesi ve bu hissi gidermeye yönelik çabasını anlatmaktadır. Aşağılık duygusu, hayatın bütün evresinde bireylerin davranışlarını belirlemektedir (Adler, 2001, s.17).

Adler, aşağılık duygusu çerçevesinde meydana gelen nevroz ve psikoz durumlarının, bireyin topluma yeniden sağlıklı bir biçimde döndürülmesi ile tedavi edileceğini ifade etmektedir (Mosak and Maniacci, 1999, s. 37).

Adler'e göre hayat içerisinde karşılaşılan ana sorunlara bağlı olarak geliştirilen yaşam tarzları ve bu yaşam tarzların hakimiyetinde meydana gelen çeşitli kişilik tipleri bulunmaktadır. Bu kişilik tipleri baskın, alıcı, kaçınan ve topluma yararlı olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Schultz and Schultz, 2002, s.132). Baskın kişilik tipine sahip bireyler, diğer bireyler üzerinde hakimiyet kurmak istemektedir. Bireyler

bu hakimiyet duygusunu saldırganlık boyutuna taşıyabilmektedir. Bu kişilik özelliğine sahip bireyin sosyal konulara karşı ilgisi oldukça azdır. Alıcı kişilik tipi, çevresinde kendilerini korumak amacı ile bir kabuk geliştiren hassas karakter özelliğine sahiptir. Yaşam bu bireyler için zordur. Bu sebeple kendilerini taşımaları için başkalarına güvenmek zorundadırlar. Diğer bireylere bağımlılık geliştirmektedirler. Fobi, takıntı ve genel anksiyete gibi nevrozlar yaşam tarzlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Kaçınan tipler hayattan ve diğer bireylerden kaçma eğilimi göstermektedirler. Hayatları boyunca karşılına çıkan sorunları çözmekten kaçınarak kendilerinin başarılı olduğunu görmek isteyen ya da kendilerini başarılı saymak isteyen tiplerdir (Jarvis and Russel, 2002, s.92). Kaçınan tip kişilik özelliğine sahip bireyler, sınırları zorlandığında sapkın davranışa yatkındır. Son kişilik tip ise topluma yararlı kişilik tipidir. Adler'e göre bu tip sağlıklı bireydir. Bu bireylerin iç enerjisi ve sosyal ilgisi yüksektir. Yararlı tipler hayatta karşılına çıkan sorunlarının çözümü için mücadele vermektedir. Ayrıca bu çözüm süreci içerisinde başkalarının yararlarını da gözetmektedir (Jarvis and Russel, 2002, s.92). Bütün kişilik tiplerinin biricik olduğunu düşünen Adler, kişilik tiplerinin sadece kullanışlı kurgular olduğunu, mutlak bir gerçeklik anlamına gelmediğini düşünmektedir (Fogiel, 2003, s.466).

Adler, psikolojide ahlak problemlerinin bireyin davranışına etkilerini konu edinerek kişiliğe dair, döneminin biyolojik ve cinsel merkezli açıklama tarzının dışına çıkmaktadır (Eker, 2012). Ayrıca Adler'in kişiliğin bütünlüğü üzerinde durması Gordon Allport'un çalışmalarına yansımıştır (Schultz ve Schultz, 2007, s.660).

2.2.6. Carl Rogers'ın Kişilik Kuramı

Rogers, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını istenmeyenden istenene doğru bilinçli ve makul bir şekilde değiştirebileceğini ifade etmektedir. Bireylerin daima bilinçaltı güçlerinin ve çocukluk yaşantılarının etkisinde olmayacağını belirtmiştir. Kişilik, yaşanan şu anda ve bireyin onu nasıl algıladığına yönelik olarak şekillenmektedir (Schultz ve Schultz, 2007, s.678).

Rogers (1961), kişiliği motive eden en önemli gücün kendini gerçekleştirme dürtüsü olduğunu ifade etmektedir (Akt., Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016,

s.298).Kendini gerçekleştirme psikolojik sağlık halinin en üst seviyesidir. Rogers'a (1961) göre psikolojik olarak sağlıklı bireyin özellikleri aşağıda sıralanmıştır;

- 1- Bütün yaşantılara açıklık,
- 2- Her anı dolu dolu yaşama eğilimi,
- 3- Bireyin başkalarının düşünceleri veya mantığı yerine kendi içgüdüleri ile davranabilme yeteneği,
- 4- Düşüncelerde ve davranışlarda özgürlük hissi,
- 5- Yüksek düzeyde yaratıcılık ve
- 6- Potansiyelini en üst seviyeye çıkarma gereksinimi.

Rogers kendini tam olarak ortaya koyan kişiyi kendini gerçekleştirmiş olarak değil, kendini gerçekleştirmekte olan kişi olarak ifade etmiştir(Rogers, Akt., Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016, s.301; Schultz ve Schultz, 2007).

2.3. Kişiliği Etkileyen Faktörler

Bireylerin kişilik özelliklerini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin bireyler üzerindeki etkisi ile birlikte bireylerin kişiliği oluşmaktadır. Kişiliği etkileyen faktörler genel olarak, kalımsal faktörler, aile faktörü, sosyal ve kültürel faktörler, psikolojik faktörler ve coğrafi ve fiziki faktörler olmak üzere 5 kategoriye ayrılmıştır (Yıldırım, 2014).

Kalımsal faktörler, bireylerin psikolojilerinde etkin bir rol oynamaktadır. Bireyin zayıf ya da şişman olması, kısa veya uzun olması, saçlarının kıvrık veya düze olması, ten ve göz renklerinin farklı olması,güzel ya da çirkin olması gibi fiziksel özelliklerine çevresindekilerin verdiği tepki, bireylerin kişilik özellikleri üzerinde farklı etkiler göstermektedir. Kısacası bireyin çevresindekilerin, bireyin fiziksel özelliklerine vermiş olduğu tepkiler, bireyin kişiliği üzerinde etken rol oynamaktadır (Köknel, 1986: 83).

Bireylerin kişilik özelliklerinin gelişiminde en önemli faktörlerden biri de *aile faktörüdür*. Bireylerin ilk kez karşılaştıkları sosyal çevresi genellikle ailesidir. Bu sebeple bireyler sosyal değerleri öncelikle aile ortamında öğrenmektedir. Çocuklar, birçok sosyal değeri ve kendilerine özgü bazı davranışları, ebeveynlerini gözlemlemesi sonucu oluşturmaktadır. Bireyin kişiliğinin oluşumunda içerisinde bulunduğu aile ortamının etkisi yadsnamaz niteliktedir.Bireyin ebeveynleri farkında

olsa da olmasa da çocuklarının kişilikleri ebeveynlerini örnek alarak gelişmektedir (Zel, 2001, s.24).

Bireyler içerisinde buldukları toplumun kültürel değerlerini seçme şansına sahip olmamaktadır. Bu sebeple kişiliği etkileyen bir diğer faktör bireyin içerisinde yaşadığı toplumda yer alan *sosyal ve kültürel faktörlerdir*. Bireyin kişiliğinin aile faktöründen sonra en çok etkilendiği faktör sosyal iletişim içerisinde de bulunduğu toplumdur. Bireyler diğer bireyler ile olan iletişimleri aracılığı sayesinde farklı kültürel özellikleri öğrenirler ve akabinde öğrendikleri bu kültürel özellikler doğrultusunda davranışları ve kişilikleri değişim gösterir (Güney, 2000, s. 260).

Bireyin kişiliğini etkileyen diğer bir faktör ise *psikolojik faktörlerdir*. Bireyin kişiliğini etkileyen psikolojik faktörler arasında bireyin büyümesi, olgunlaşması, gelişim göstermesi, bireysel özgürlük elde etmesi, beğenilmesi, olumlu sosyal ilişki kurması ve mutlu olma isteği yer almaktadır (Vural, 2007).

Coğrafi ve fiziki faktörler de bireylerin kişiliklerini etkileyen bir diğer faktördür. Bireyin doğduğu ve büyüdüğü coğrafi çevre, bireyin kişiliğinin oluşumunda etkilidir. Tabiat, iklim ve yaşanılan yerin fiziki şartları bireylerin kişilik özellikleri üzerinde etki göstermektedir (Zel, 2001, s. 25).

2.4. Kişilik Özellikleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

2.4.1 Kişilik Özellikleri İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar

Basım, Çetin ve Tabak’ın (2009) Ankara’da öğrenim gören ve yaşları 18 ile 26 arasında değişim gösteren 302 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada beş faktör kişilik özellikleri ile kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları Ölçeği ve kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, gelişime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin, çatışma çözme yaklaşımlarının tamamını yordadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra dışadönüklük ve sorumluluk kişilik özelliklerinin de çatışma çözme süreçlerinde önemli rol oynadığı ortaya konulmuştur. Ancak nevroz kişilik özelliğinin çatışma çözme yaklaşımlarını yordamadığı belirtilmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde kişilik özelliklerinin, kişilerarası çatışma çözme süreçlerinde etkin bir role sahip olduğu görülmektedir (Basım, Çetin ve Tabak, 2009).

Gökdeniz ve Merdan (2011) Kırıkkale il merkezinde özel sektörde faaliyet gösteren avukat, bankacı, doktor, muhasebeci, eczacı, öğretmen ve sigortacı bireyler üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 289 kişi oluşturmaktadır ancak 4 katılımcının yanlış ve eksik kodla yapması nedeni ile 285 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Bahsi geçen bu çalışmada kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada kişilik ile kariyer seçimi arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve her bir kişiliğin kariyer seçiminde farklı boyuta önem verdiği belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda firmaların, kişilik türlerine göre bireylerin sahip olduğu kariyer beklentilerinin bilincinde olmalarının, bireylerin işe alımı sürecinde ve personellerin gelişimlerinin sağlanmasında insan kaynakları yönetimine yol gösterici olacağı ortaya konulmuştur.

Deniz'in (2011) yaptığı çalışmada amacı bağlanma stillerinin karar benlik saygısı, karar verme stilleri ve beş faktör kişilik özelliklerini anlamlı şekilde yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Selçuk Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim gören 567 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Melbourne Karar Verme Anketi I-II (DMQ I-II) ve İlişki Ölçekleri Anketi (RSQ) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin bağlanma stillerinin karar benlik saygısı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerini anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır.

Çivitçi ve Arıcıoğlu'nun (2012) 241'i kadın ve 112'si erkek olmak üzere toplam 353 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada beş faktör kuramına dayalı kişilik özelliklerini incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu dokuz farklı üniversitenin (Hacettepe, Ankara, Mersin, Pamukkale, Dokuz Eylül, İnönü, Marmara, Ege ve Abant İzzet Baysal üniversitesi) Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı son sınıfına devam eden lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Tercih Edilen Bilişsel Stiller Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda dışadönüklüğün duygusal-devinimsel ve somut-durumsal yardım etme stillerini yordadığı; sorumluluğun somut-durumsal ve soyut yardım etme stillerini yordadığı; deneyimlere açıklığın soyut ve diyalektik-sistemik yardım etme stillerini pozitif yönde yordadığı; duygusal dengesizliğin ise duygusal-devinimsel ve soyut yardım etme stillerini negatif yönde yordadığı ortaya konulmaktadır.

Doğan'ın (2013) 18-61 yaş aralığında yer alan 234 katılımcı ile yaptığı çalışmada bireylerin beş faktör kişilik özellikleri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Oxford Mutluluk Ölçeği-Kısa Formu ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre nevrotik kişilik özelliği ile öznel iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca nevrotik kişilik özelliğinin öznel iyi oluş düzeyini negatif yönde anlamlı düzeyde; dışadönüklük kişilik özelliğinin ise pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tatlılıoğlu (2014) Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk, sorumluluk ve nevrotiklik alt boyutları bulunan kişilik özelliklerini, bireylerin cinsiyeti, sınıf düzeyi, üniversiteye giriş puan türü, aile geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 468'i kadın öğrenci ve 249'u erkek öğrenci olmak üzere toplam 717 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği kullanılmıştır.

Elde edilen bulgularına göre; katılımcıların cinsiyetleri ve dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak nevrotiklik kişilik özelliği ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Katılımcıların sınıf düzeyleri ve duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak dışadönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Katılımcıların üniversiteye giriş puan türü kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların aile geliri ve nevrotiklik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve uyumluluk kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak sorumluluk kişilik özelliği ve aile geliri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile yapısı ve duygusal nevrotiklik, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Dışadönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliği ve aile geliri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta olup anlamlı farklılığın geniş aileler lehine olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne-baba tutumu ve nevrotiliklik, dışadönüklük ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri ve anne-baba tutumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Çetin, Yeloğlu ve Basım'ın(2015) 286 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada 'Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi' ele alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Anketi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucuna; dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliği düzeyi yüksek, nevrotiliklik düzeyi düşük bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında kendilik algısı, sosyal kaynaklar ve sosyal yeterlilik alt boyutlarının; kişiliğin açıklanmasında ise dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutlarının öne çıktığı belirtilmiştir. Araştırmada psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında kişiliğin önemli bir varyansa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özbağ'ın (2016) yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özellikleri ile etik liderlik arasındaki bağı ilişki incelenmiştir. Araştırmanın hipotezinde yönetici liderliğin etik boyutunun, çalışanları ve çalışanların örgütsel davranışını etkilediği varsayılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 109'u kadın 35'i erkek olmak üzere 144 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşı 18 ile 24 arasında değişmektedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Etik Liderlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre dışadönüklük ve etik liderlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri ile etik liderlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Bilgin (2017) 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıfta eğitim alan 441 ergen birey üzerinde yaptığı çalışmada, ergenlerin beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Bilişsel Esneklik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ergen bireylerin kişilik özellikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında

olumlu yönde bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Ergen bireylerin dışadönüklük, sorumluluk ve gelişime açıklık kişilik özellikleri gelişim gösterdikçe bilişsel esneklik düzeyi artmaktadır. Buna karşılık olarak nevroitiklik düzeyi ile bilişsel esneklik arasında ise ters orantılı bir ilişki vardır. Bireylerin nevroitiklik düzeyi yükseldikçe bilişsel esneklik düzeyi azalmaktadır (Bilgin 2017).

Asmalı'nın (2017) yaptığı çalışmada İngilizce'yi yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrencilerin kişilik özelliklerinin, sınav kaygıları ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Sınav Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda sınav kaygısı ile 'duygusal denge', 'hayal gücü', ve 'dışa dönüklük' kişilik özellikleri arasında negatif ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca sınav kaygısı değişkenin anlamlı belirleyicilerinin 'duygusal denge' ve 'hayal gücü' kişilik özellikleri olduğu belirtilmiştir (Asmalı, 2017).

Atlı'nın (2017) yaptığı çalışmanın amacı beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer olgunluk düzeyini yordama gücünü belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 248'i kadın (% 57.8) ve 181'i erkek (% 42.2) olmak üzere toplamda 429 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin kariyer olgunluk düzeylerini belirlemek için "Kariyer Olgunluk Ölçeği"; öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek için "Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, modelde yer alan kişilik özelliği değişkenlerinin, birlikte öğrencilerin kariyer olgunluk düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı ortaya koyulmuştur. Modelde bağımsız değişkenlerin kariyer olgunluğundaki varyansın %12'sini açıkladığı görülmektedir. Her bir bağımsız değişkenin modele katkısı incelendiğinde, en yüksek anlamlı katkının nevroitiklik kişilik özelliğinden, ardından dışadönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliğinden geldiği saptanmıştır.

Bahar ve Kağan (2018) 318 eğitim fakültesi öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Öğretmen Öz-yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; duygusal dengesizlik, nevroitiklik ve öz disiplin kişilik özellikleri Öğrenci Katılımına Yönelik Öz-yeterlik Algısını; dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özellikleri Öğretim Stratejilerine Yönelik Öz-yeterlik Algısını; dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri ise Sınıf Yönetimine İlişkin Öz-

yeterlik Algısını yordadığı ortaya koyulmuştur. Çalışmada ayrıca dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin Öğretmen Öz-yeterlik Algısını pozitif yönde; nevrotiklik kişilik özelliğinin negatif yönde yordadığı ve uyumluluk kişilik özelliğinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Sarı ve Çakır'ın (2020) yaptığı çalışmada okul psikolojik danışman adaylarının beş faktör kişilik özelliklerinin psikolojik danışmanlık öz yeterlikleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Giresun Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'nda eğitim alan 78'i kadın 46'sı erkek olmak üzere toplamda 124 okul psikolojik danışman adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda beş faktör kişilik özelliklerinin psikolojik danışma öz yeterliğini anlamlı bir şekilde yordadığı ortaya konulmuştur.

2.4.2. Kişilik Özellikleri İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Maki ve Maki'nin (2003) yaptığı araştırmanın çalışma grubun Amerika Birleşik Devletlerinden 302 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada kişilik özelliklerinin tüm boyutları (Sorumluluk, Dışa Dönüklük, Açıklık, Uyumluluk ve Nevrotiklik) bağımsız değişken olarak ele alınarak akademik başarı değişkenine uygun olacak şekilde bir dersin ara dönem sınavı incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre sorumluluk, uyumluluk ve nevrotiklik kişilik özellikleri ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Akademik başarı ile dışa dönüklük kişilik özelliği arasında negatif yönlü bir ilişki; açıklık kişilik özelliği ile pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Goodwin ve Friedman'ın (2006) yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özellikleri ile zihinsel ve fiziksel bozukluklar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 25-74 yaş aralığında yer alan 3032 yetişkin birey oluşturmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireylerde zihinsel ve fiziksel bozukluk görülme olasılığı önemli ölçüde azalmaktadır. Ancak nevrotiklik kişilik özelliğine sahip bireylerde ise zihinsel ve fiziksel bozukluk görülme olasılığı artmaktadır.

Fry ve Debats'ın (2009) yaptığı çalışmanın ana hipotezinde, beş faktör kişilik özellikleri ile bir kişilik özelliği olarak mükemmeliyetçiliğin, geç yaştaki ölümler ile

güçlü bir şekilde ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 450 katılımcı oluşturmaktadır. Ölümlülüğün belirleyicileri olarak sağlık ve kişilik özelliklerinin temel değerlendirmesinden sonra 450 katılımcı, 6,5 yıllık süre boyunca izlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, mükemmeliyetçilik ve nevroitiklik kişilik özelliklerinden yüksek puan alanlar için ölüm riskinin, başlangıçta düşük puan alanlara kıyasla önemli ölçüde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak sorumluluk, dışa dönüklük ve iyimserlik kişilik özelliklerinden yüksek puan alanlar için ölüm riskinin, başlangıçta düşük puan alanlara kıyasla önemli ölçüde daha düşük olduğu saptanmıştır.

Löckenhoff, Duberstein, Friedman ve Costa'nın (2011) yaptığı çalışmada, bakım verenlerin beş faktör kişilik özellikleri ile öznel sağlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 536 gayri resmi bakıcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 62.9'dur. Araştırmanın sonuçlarına göre fiziksel sağlık ve zihinsel sağlık ile nevroitiklik kişilik özelliği arasında negatif yönlü bir ilişki; dışadönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Uyumluluk ve açıklık kişilik özelliklerinin, sırası ile daha iyi zihinsel sağlık ve fiziksel sağlık ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Çoklu aracılık analizleri sonucunda öz-yeterliliğin, kişilik özellikleri ve öznel sağlık arasında gözlemlenen tüm ilişkilere aracılık ettiği saptanmıştır.

Ebstrup, Eplov, Pisinger ve Jørgensen'in (2011) yaptığı çalışmanın ana hipotezinde kronik stresten kaynaklanan kötü sağlığın, yaşamın günlük zorluklarını değerlendirmede ve bu zorluklar ile başa çıkmada kişilik özelliklerinden etkilendiği varsayılmaktadır. Çalışmanın amacı algılanan stres ile nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 3471 birey oluşturmaktadır. Katılımcılar 18-69 yaş aralığında yer almaktadır. Araştırma, 2006–2008 yılları arasında Danimarka'daki Önleme ve Sağlık Araştırma Merkezi'nde nüfusa dayalı kesitsel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Genel Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre algılanan stres ile dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve gelişime açıklık kişilik özellikleri arasında negatif yönlü bir ilişki; nevroitiklik kişilik özelliği arasında pozitif yönlü yüksek bir ilişki bulunmaktadır. Çalışmada ayrıca, beş faktör kişilik özellikleri -

algılanan stres modelinin tamamı için dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özelliklerinin en güçlü aracılık etkisine sahip olduğu saptanmıştır.

Vedel (2014) 1996 ve 2013 yılları arasında beş faktör kişilik özellikleri ile genel akademik başarı arasındaki ilişkinin incelendiği 20 çalışmayı inceleyerek yaptığı meta-analiz çalışmasında sorumluluk, açıklık ve uyumluluk kişilik özellikleriyle genel akademik ortalama arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Hintsanen, Puttonen, Smith, Törnroos, Jokela, Pulkki-Råback, Hintsanen, Merjonen, Dwyer, Raitakari, Venn ve Keltikangas-Järvinen'nin (2014) yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özelliği ile ortalama uyku süresi, uyku yetersizliği ve uyku problemleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu, Avustralya'dan (katılımcıların sayısı = 1.104; katılımcıların yaş aralığı 31-41) ve Finlandiya'dan (katılımcıların sayısı = 1.623; katılımcıların yaş aralığı 30-45) olmak üzere toplamda 2.727 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada, katılımcıların kişilik özellikleri ile uyku durumları arasındaki ilişki, çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılarak tespit edildi. Araştırmanın sonuçlarına göre dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin daha iyi uyku ile pozitif yönde ilişkili olduğu; nevroz kişilik özelliğinin ise daha az uyku ile pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Deneyime açıklık kişilik özelliğinin uyku ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

2.5. Kariyer Kavramı

Kariyer kavramı “bireyin bir meslekte deneyim ve beceri kazanmasını, mesleğinde ilerleyerek belirli bir statü elde etmesini” ifade etmektedir. (Bayraktaroğlu, 2008, s. 137; Sabuncuoğlu, 2009, s. 168). Kariyer, bireyin yaşamının tümünü içerisine alan, bireyin yaşam rollerinin etkileşimi doğrultusunda meydana gelen ve belirli bir gelişim sürecinde özellikle bireyin meslek ve iş yaşamındaki rollerinin hareketlerinden oluşan bir süreçtir (Herr, Cramer ve Niles, 2004). Kariyer bireyin iş hayatında yaptığı işi, bulunduğu konumu, bulunduğu konum ile ilgili tutum ve davranışlarını içeren bir süreçtir (Aytaç, 1997, s. 20).

Kariyer, bireyin kimlik ve kişilik gelişimine, toplumsal statüsü oluşturmaya, iş doyumunu sağlamasına, bireyin işinde ilerlemesine, daha fazla ekonomik kazanç sağlamasına, daha fazla sorumluluk üstlenmesine, daha yüksek mevkiye erişim

sağlamasına, güç ve saygınlık elde etmesine imkan tanımaktadır. Kariyer bireyin fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarını tatmin edebilmesi bakımından önem arz etmektedir (Aytaç, 1997, s. 20; Kozak, 2001, s. 17).

Kariyer çocukluk dönemi ile başlar ve hayat boyu devam eder. Birçok gelişimsel görevi yerine tamamlama durumunda olan ergenler için kariyer kararı verme en önemli gelişim görevlerinden biridir (Super, 1990). Kariyer kararı, bireyin okul, eğitim programı, meslek veya iş ile ilgili seçenekler içinden birine yönelerek ve bir tercihte bulunmasını ifade etmektedir (Doğan, 2014, s. 100).

2.6. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği

Bandura öz yetkinlik kavramını; “bireyin belirli sonuçları üretmek amacıyla gereksinim duyduğu davranışları, başarılı bir biçimde gerçekleştirebileceğine ilişkin inançları” biçiminde ifade etmektedir (Bandura, 1977, s. 193).

Kariyer kararı vermede bireylerin meslek seçimine yönelik olarak kendilerini ne derece yeterli gördükleri önem arz etmektedir (Şeker, 2013). Bu bağlam dikkate alındığında bireylerin öz yetkinlik inançlarının bireylerin seçim yapma ve yapmış olduğu bu seçimleri uygulama kapasitesinin temelini oluşturduğu söylenmektedir (Bandura, 1997). Öz yetkinlik inancı bireylerin hayatındaki bütün seçimleri üzerinde etki gösterdiği gibi kariyer kararları üzerinde de etki göstermektedir (Ulaş Kılıç, 2018).

Hackett ve Betz (1981) tarafından kariyer gelişim sürecinin anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak amacıyla ortaya atılan ve Taylor ve Betz (1983) tarafından geliştirilen kariyer kararı verme öz yetkinliği kavramı, Bandura'nın öz yetkinlik teorisine dayanmaktadır. Bu kavram, Bandura'nın (1997) öz yetkinlik teorisinin kariyer açısından uygulanabilirliği üzerinde durmaktadır (Ulaş, 2016). Bireyin, kariyer gelişim sürecinde gerekli olan görevleri ve eylemleri gerçekleştirebileceğine ilişkin kendine ve yeteneklerine olan inancına odaklanan kariyer kararı verme öz yetkinliği kavramı (Öztemel, 2012), genel olarak bireyin kariyer kararı verebilmek için gerekli olan görevleri başarılı bir biçimde tamamlayabileceğine dair yeteneklerine ilişkin inancı şeklinde tanımlanabilir (Taylor, Betz, 1983).

Güçlü kişisel yetkinlik inancına sahip bireylerin kariyer seçenekleri daha fazladır. Bireyler kendilerini bu seçeneklere daha önceden hazırlayabilmektedir. Bu

sebeple güçlü yetkinlik inancına sahip bireyler, kariyer alanına yönelmede daha kararlıdır (Lent, Brown ve Hackett, 2002).

Kariyer kararı verme yetkinliği, bireyin kendine yönelik doğru değerlendirmelerde bulunabilmesini, mesleklere dair bilgi toplayabilmesini, mesleğine yönelik hedefler belirleyebilmesini, hedefleri doğrultusunda geleceğine yönelik planlar yapabilmesini ve bireyin karşılaştığı problemler karşısında problem çözme becerisine sahip olmasıdır (Duru, 2019). Kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi yüksek olan bireyler mesleki gelişim görevlerini başarılı bir şekilde tamamlayarak doğru ve isabetli meslek seçimi yapmaktadır (Foltz ve Luzzo, 1998; Lee, 2007; Rogers ve Creed, 2011; Sneva, 2011; Ziebell, 2010).

2.7. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Araştırmalar

2.7.1. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar

Işık (2010) tarafından yürütülen doktora tez çalışmasında, sosyal bilişsel kariyer kuramına dayanan bir grup programının kariyer kararı verme yetkinliği ve kariyer sonuç beklentisine etkisi ele alınmıştır. Çalışmada kontrol ve deney grupları yer almaktadır. Çalışmanın kontrol grubuna 16, deney grubuna 16 öğrenci kabul edilmiştir. Hazırlanan grup programı, deney grubuna 10 hafta boyunca 1’er hafta ara ile uygulanmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde uygulanan grup programının kariyer kararı verme yetkinlik düzeyine ve kariyer sonuç beklentisine anlamlı düzeyde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Ulaş Kılıç’ın (2018) yaptığı çalışmada üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini etkileyen değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 569 üniversite son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin iş deneyimi ve aldıkları eğitim ile mesleki yeterlik kazanma durumuna göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Anlamlı fark iş deneyim olan öğrencilerin lehinedir. Araştırmanın bir başka sonucu ise öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin cinsiyete, genel akademik not ortalamasına, staj yapma durumuna ve öğrenim görülen bölüme göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Dursun ve Kara'nın (2019) yaptığı çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik beklentileri ve kariyer seçiminde aile etkileri ile kariyer karar verme güçlükleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 228 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği, Kariyer Karar Yetkinlik Beklentisi Ölçeği ve Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda kariyer kararı yetkinlik beklentisinin kariyer karar verme güçlüklerini anlamlı ve pozitif yönde yordadığı ortaya koyulmuştur. Ayrıca kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer seçiminde aile etkisi, kariyer karar verme güçlüklerinin anlamlı ve önemli yordayıcı değişkenleri olduğu bulunmuştur.

Kara ve Altınsoy'un (2020) yaptığı çalışmanın amacı lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik beklentisinin kişilik özellikleri ve benlik saygısı açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Marmara ilinde öğrenim gören yaşları 14 ile 17 arasında değişen 221 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Kendine Saygı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kişilik özelliklerinden en çok sorumluluğun daha sonra gelişime açıklığının kariyer kararı yetkinlik beklentisinin anlamlı ve önemli yordayıcısı olduğu bildirilmektedir. Ayrıca benlik saygısının kariyer kararı yetkinlik beklentisinin anlamlı ve önemli yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

2.7.2. Kariyer Kararı Verme İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Betz ve Hackett (1981) yürüttükleri çalışmada bireylerin, amaç belirleme, meslekle ilgili bilgi toplama, problem çözme, gerçekçi planlar yapma ve mesleki özellikleri doğru olarak değerlendirme vb. gibi görevleri başarı ile tamamladıklarında, kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerinin arttığını tespit etmişlerdir.

Taylor ve Betz (1983) 346 üniversite öğrencisi üzerinde yürüttükleri çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer kararsızlığı ile kariyer kararı verme öz yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ayrıca bahsi geçen araştırma kapsamında Kariyer Kararı Verme Öz-Yetkinliği Ölçeği de geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda,

kariyerleri ile ilgili karar vermiş olan bireylerin, kariyer kararı verme öz-yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lent ve Hackett (1987) ve Robbins (1985) yürüttükleri çalışmada kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile kendine güven ve yetkinlik değişkenleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Creed, Patton ve Prideaux (2006) çalışmasını 166 katılımcı üzerinde yürütmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kariyer Kararsızlığı Ölçeği ve Kariyer Kararı Verme Öz Yeterlik ölçekleri kullanılmıştır. Çalışma boylamsal bir çalışmadır. 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygulanan ölçekler, öğrenciler 10. sınıfa geçtiğinde tekrar uygulanmıştır. Araştırmacılar çalışmada, zaman içerisinde kariyer kararı verme öz yeterlik düzeyinde meydana gelen değişimlerin, nedensel olarak kariyer kararsızlığındaki değişimler ile ilişkili olacağını varsaymaktadır. Çalışmanın sonucunda, belirtilen hipotezin aksine kariyer karar verme öz yeterlik düzeyindeki değişimlerin, kariyer kararsızlığında değişimlere neden olmadığı ortaya konulmaktadır.

Jin, Watkins, ve Yuen'in (2009) 785 Çinli yüksek lisans öğrencisinden oluşan bir örnekleme, kariyer kararı öz yeterliliğinin Beş Faktörlü Kişilik Modeli ile kariyer taahhüdü süreci (mesleki bağlılık ve önleme eğilimi) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çoklu regresyon analizlerinden elde edilen bulgulara göre çalışmanın sonucunda nevroitiklik ve sorumluluğun, kariyer kararı öz-yeterliği aracılığıyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak mesleki bağlılıktaki ilerlemeyi önemli ölçüde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca uyumluluk kişilik özelliğinin kariyer kararının önemli bir yordayıcısı olduğunu ve kariyer kararı vermeyi pozitif yönde yordadığını belirtmiştir.

Lounsbury, Tatum, Chambers, Owens ve Gibson'ın (1999) 249 lisans öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada katılımcıların yaşam doyumu ve nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri ile kariyer kararı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda yaşam doyumu, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri ile kariyer kararı arasında pozitif yönlü bir ilişki; nevroitiklik kişilik özelliği ile kariyer kararı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Taylor ve Pompa (1990) üniversite öğrencilerinin kariyer kararsızlık düzeylerini incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmanın sonucunda, kariyer kararı vermedeki kararsızlığın en önemli yordayıcısının kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırmada kullanılan Kariyer Kararı Verme Öz Yetkinliği Ölçeği'nin problem çözme alt boyutundan ve ölçeğin tamamından kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldıklarını bulmuşlardır.

Luzzo, Hitchings, Retish ve Shoemaker (1999), engelli bireyler ile engelli olmayan bireylerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerini karşılaştırmak için yürüttükleri araştırmanın sonucuna göre engelli bireylerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerinin engelli olmayan bireylere oranla önemli ölçüde düşük olduğunu ifade etmektedir.

Sumarı (2006) ve Sneva (2011) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları incelendiğinde; prestijli, daha yüksek maaşlı ve piyasa tarafından talep edilen alanlarda öğrenim gören bireylerin daha yüksek kariyer kararı verme yetkinlik düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Conkel ve Julia (2010), lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi ile mesleki olgunluk ve mesleki sonuç beklentisi arasındaki ilişkisini inceledikleri araştırmanın sonuçlarına göre kariyer kararı verme yetkinliği ile mesleki olgunluk ve mesleki sonuç beklentisi arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir.

Garcia (2012), kariyer kararı verme ile algılanan aile desteği ve yetkinlik beklentisi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışma sonucunda aile destek algısı ve yetkinlik beklentisi ile kariyer kararı verme değişkenleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Ailesinden yeterli destek gören ve yetkinlik beklentisi yüksek olan öğrencilerin kariyer kararı verme sürecinde daha az problem yaşadıkları gözlenmektedir.

Abdullah, Hussin, Shonubi, Ghazali ve Talib (2018)'in yaptıkları çalışmanın amacı üniversite mezunların kariyer kararlarını verme sürecini potansiyel olarak yönlendirebilecek faktörleri araştırmaktır. Ayrıca yapılan çalışmada, özellikle mezun öğrencilerin etkili kariyer kararı verebilmek için bir kariyer karar verme yetkinlik modeli geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Malezya'daki üniversitelerden mezun olan 1655 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama

aracı olarak demografik bilgi formu, Benlik Saygısı Ölçeği, İş Arama Ölçeği ve Kariyer Karar Verme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla Yapısal Eşitlik Modellemesi (SEM) kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öz bilgi (SK) ile kariyer kararı verme (CDM) ve mesleki keşif (OE) ile kariyer kararı verme (CDM) arasında önemli ilişkiler olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan yola çıkılarak araştırmanın sonucunda, mezun olan üniversite öğrencilerinin iş ile ilgili bağlılığa yol açabilecek olumlu bir tutum sergilemeleri için kendi bilgilerini, mesleki keşiflerini ve özgüvenlerini geliştirmelerinin zorunlu olduğu belirtilmektedir.

2.8. Sosyal Destek

Bireyler, gündelik yaşamın zorlukları ile başa çıkmak amacıyla sosyal desteğe ve duygusal desteğe gereksinim duymaktadırlar. Bu sosyal destek, bilhassa ergenlik döneminde önemlidir. Çünkü ergenlik dönemi, bireyin bir dizi önemli fiziksel, duygusal ve sosyal değişim ile baş etmesi gereken bir dönemdir (Pinkerton ve Dolan, 2007).

Sosyal destek, kavramlaştırılması, tanımlanması ve ölçülmesi zor olan çok yönlü bir kavramdır (Kaşık, 2009). Sosyal destek kavramı, Lepore, Evans ve Schneider (1991), tarafından bireylerin sevildiklerine, korunduklarına inandıkları bir sosyal sisteme bağlı olması, değerli bulduğu sosyal gruba bağlılık göstermesi olarak tanımlanmıştır (Akt., Saygın, 2008).

Bireyin hayatında önemli bir yere sahip olan annesi, babası, eşi, sevgilisi, arkadaşı, ailesi, öğretmenleri, akrabası ve komşusu gibi kişiler ise bireyin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır (Terzi, 2008). Ergenlik döneminde rol oynayan en önemli destek kaynakları, ergen bireyin ailesi, arkadaşları ve öğretmenleridir. (Bryant, 1994). Bir toplumda yaygın ve önemli sosyal destek kaynaklarından birinin aile olduğu görülmektedir (Doğan, 2008). Aileden alınan sosyal destek bireyin kendini gerçekleştirme açısından da önemlidir. Ailenin desteği bireyin kendine olan güvenine (Hoffman, Ushpiz, ve Levy-Shiff, 1988) ve okul başarısına pozitif yönde katkı sağlamaktadır (Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994). Ayrıca ailelerinden sosyal destek gördüğünü düşünen bireyler, seçtikleri kariyerde daha başarılı olabileceklerini düşünmektedirler. Ayrıca bu bireyler daha az kariyer kararsızlığı yaşamakta ve okul yaşamından iş yaşamına geçiş sürecini daha kolay

gerçekleştirebilmektedirler (Hamamcı ve Hamurlu, 2005; Jobin-Davis ve White, 2002; Kenny, Blustein, Chaves, Grossman ve Gallagher, 2003; Philips, Blustein).

2.9. Sosyal Destek İle İlgili Yapılan Araştırmalar

2.9.1.Sosyal Destek İle İlgili Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar

Çakır ve Palabıyıkoglu’nun (1997) yürüttüğü çalışmada, 12-14 yaş grubunun ve 18-22 yaş grubunun sosyal destek bazında, en fazla desteği ailelerinden aldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Sürücü (2005) lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Savaş, Kazak ve Doğan’ın (2009) yürüttüğü çalışmada aile desteği yüksek olan bireylerin mesleki olgunluk düzeylerinin de yüksek olduğunu ortaya koyulmuştur. Bir toplumda yaygın ve önemli sosyal destek kaynaklarından birinin aile olduğu görülmektedir (Doğan, 2008). Aileden alınan sosyal destek düzeyi, bireyin kendini gerçekleştirme açısından da önemlidir. Ailenin desteği bireyin kendine olan güvenine (Hoffman, Ushpiz, ve Levy-Shiff, 1988) ve bireyin okul başarısına olumlu katkılar sağlamaktadır (Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994).

Budak’ın (1999) 267 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırmada lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerinin aile destek düzeyi ve arkadaş destek düzeyi artış gösterdikçe öğrencilerin problem çözme becerilerinin de artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak öğretmen destek düzeyi ile öğrencilerin problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Terzi (2008) yürüttüğü araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladığı sosyal destek düzeyleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 66’sı kadın ve 74’ü erkek olmak üzere toplamda 140 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği III-R ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda algılanan sosyal destek düzeyi ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ünlü (2001), Ortaöğretim kademesi 2. ve 3.sınıfta eğitim alan 849 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırmasında öğrencilerin ego kimlik statüleri ile ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladığı sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ego Kimlik Statüsü Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyete ve öğretmenden ile arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu ancak aileden algılanan sosyal destek ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Saya, Kazak ve Doğan'ın (2009) 155'i kadın, 82'si erkek olmak üzere toplamda 237 birey üzerinde yaptığı çalışmada bireylerin mesleki olgunluk düzeyini cinsiyet, yaş ve aileden algılanan sosyal destek düzeylerin açısından incelenmiştir. Araştırmada veri toplamak amacı ile Mesleki Olgunluk Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyete göre kadınların mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerinkinden yüksek olduğu; yaşa göre mesleki olgunluk düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığını; sosyal destek düzeyine göre aileden algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan bireylerin mesleki olgunluk düzeylerinin de yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Sürücü (2005) de yaptığı çalışmanın sonucunda lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur.

Arslan'ın (2009) 16-18 yaş aralığında yer alan 49 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırmada, ergenlerin algıladıkları sosyal destek, kendilik saygısı, ayırıcı özellik olarak öfke ve öfke ifadesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öfkenin kontrol edilmesi ile ailelerden ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Dülger (2009) 401 sekizinci sınıf üzerinde yürüttüğü araştırmada, ergen bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ergen bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile karar verme davranışlarının alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aileden algılanan sosyal destek ile karar vermenin öz-saygı ve ihtiyatlı-seçicilik alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, panik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit

edilmiştir. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile karar vermenin ihtiyatlı-seçicilik boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki; sorumluluktan kaçma boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Son olarak ise öğretmenlerden algılanan sosyal destek ile karar vermede ihtiyatlı-seçicilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki; sorumluluktan kaçma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Demirdüzen (2013) 10. ve 11. sınıflarda eğitim gören 300 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırmada, ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve duygusal öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırmanın sonucunda, ergenlerin duyguları düzenleme, anlama, algılama, düşünceyi destekleyici olarak kullanma ve toplam duygusal öz-yeterlik düzeyleri arttıkça ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin azaldığı tespit edilmiştir. Bu sonuca ek olarak ergenlerin duyguları düzenleme ve düşünceyi destekleyici olarak kullanma öz-yeterlik düzeyleri artış gösterdikçe algıladıkları sosyal destek düzeyinin azalmakta olduğu tespit edilmiştir.

2.9.2.Sosyal Destek İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Ganellen ve Blaney (1984) sosyal destek ve dayanıklı kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında, sosyal destek düzeyi ile psikolojik dayanıklılık arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucunda daha çok sosyal destek kaynağına sahip bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Groesser (1998) hemşirelerin yaşadıkları stresi değerlendirmelerinde psikolojik dayanıklılıkları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada mesleğe yeni başlayan hemşirelerin stresi tehdit edici olarak değerlendirdiklerini buna karşın deneyimli hemşirelerin algıladıkları sosyal destek ile stresi olumlu ve gelişin için bir fırsat olarak değerlendirdiklerini ifade etmiştir.

Olsen, Marshall, Mandleco, Allred, Dyches ve Sansom (1999) özürlü çocuğa sahip ailelerde sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, algılanan aile desteği ile psikolojik dayanıklılık arasında her iki ebeveyn açısından istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Levitt ve diğ., (1994) tarafından yapılan çalışmada sosyal desteğin, öğrencilerin başarılarını arttırmasında ya da engellemedeki etkisi incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda sosyal destek kaynaklarından alınan desteğin başarıyı doğrudan etkilemediği ancak destek kaynaklarının tutumu ile etkileşim içinde olduğu ortaya koyulmuştur. Sosyal destek kaynaklarından alınan güçlü desteğin ve olumlu tutumun, bireylerin okul başarısını arttırmada itici güç olduğu tespit edilmiştir (Akt. Sağlam, 2007).

Sarriera, Abs, Casas ve Bedin'in (2012) 1589 ergen birey üzerinde yürüttüğü araştırmada, ergen bireylerin medyaya karşı ilgileri, algıladıkları sosyal destek ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlarda, iletişim teknolojilerinin kullanımının, ergen bireylerin öznel iyi oluş düzeylerine, arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek aracılığı ile dolaylı bir etki sağladığı ortaya koyulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve verilerin analizine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada lise öğrencilerinin kişilik özellikleri ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasındaki ilişki bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın modeli ilişki tarama modelidir. İlişki tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve yönünü belirlemede kullanılan bir yöntemdir (Karasar, 2014). İlişki tarama modeline göre var olan bir olay içerisinde araştırmacının etkisi olmaksızın değişkenler arasındaki ilişki incelenmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006; Gall, Borg ve Gall 1996).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Giresun ilinde lise düzeyinde eğitimine devam eden lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Evreni temsil edecek örneklem seçimi için farklı büyüklükteki evrenler için kabul edilebilir asgari örneklem büyüklükleri tablosundan (Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 130) yararlanılmıştır. Bu tabloya göre tolerans gösterilebilir örnekleme hatası %5 ve güven düzeyi %95 alınmaktadır.

Bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak tesadüfî (rassa/rasgele) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tesadüfî örneklemede katılımcılar şansla veya gelişigüzel olarak seçilmektedir. Bu örnekleme yönteminde evrende bulunan her birey veya nesne eşit seçilme şansına sahiptir. Fakat gerçekte bu yöntem dikkatlice kontrol edilen bir sistemdir. Tesadüfî örnekleme yöntemi araştırmanın hem geçerliliği hem de güvenilirliği açısından orta-iyi seviyesinde kabul edilen güvenilir bir örnekleme yöntemi türüdür (Metin, 2015, s. 34).

Çalışma kapsamında toplamda 456 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılı Giresun İli Tirebolu ve Görele ilçelerinde belirlenen kurullarda lise öğrenimine devam eden 456 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin eğitim aldığı okul türü, sınıf düzeyi, cinsiyeti ve sosyo-ekonomik düzeyine göre dağılımları Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.1.: Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Okul Türü, Sınıf Düzeyi, Cinsiyeti ve Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenlerine Göre Betimleyici İstatistikleri

Değişken	Kategori	N	%
Okul Türü	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	21,7
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	24,3
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Hatip Lisesi	72	15,8
	Görelle Nihat Gürel Fen Lisesi	174	38,2
	Toplam	456	100,0
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	153	33,6
	10. Sınıf	105	23,0
	11. Sınıf	101	22,1
	12. Sınıf	97	21,3
	Toplam	456	100,0
Cinsiyet	Kadın	211	46,3
	Erkek	245	53,7
	Toplam	456	100,0
Sosyo- ekonomik Düzey	Düşük	62	13,6
	Orta	367	80,5
	Yüksek	27	5,9
	Toplam	456	100,0

Tablo 3.1. incelendiğinde katılımcıların 99'u (%21.7) Tirebolu Anadolu Lisesi'nde; 111'i (%24.3) Tirebolu Şehit İsmil Kefal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde (M.T.A.L.); 72'si (%15.8) Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Hatip Lisesi (A.İ.H.L.)'nde ve 174'ü (%38.2) ise Görele Nihat Gürel Fen Lisesi'nde eğitim aldığı görülmektedir. Katılımcıların 153'ü (%33'6'sı) 9. sınıf; 105'i (%23) 10. sınıf; 101'i (%22.1) 11. sınıf ve 97'si (%21.3) ise 12. sınıf düzeyinde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Katılımcıların 211'i kadın (%46.3); 245'i (%53.7) erkektir. Katılımcıların 62'si (%13.6) düşük; 367'si (%80.5) orta ve 27'si (%5.9) yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak 'Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form', 'Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği', 'Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği' ve araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda lise öğrencilerinin cinsiyeti, sınıf düzeyi, eğitim aldığı kurum bilgisi ve sosyo-ekonomik düzeyine ait bilgiler yer almaktadır. Kişisel Bilgi Formu EK-1'de yer almaktadır.

3.3.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form

Beş faktör kişilik ölçeği Benet-Martinez ve John (1998) tarafından "Beş Faktör Envanteri" adı ile geliştirilmiştir. Ölçek 44 maddeden meydana gelmektedir. Araştırmacıların etkili ve hızlı değerlendirme yapabilmeleri açısından kısa form olarak hazırlanmıştır. Ölçek bireylerin kişiliğinin "nevrotiklik", "dışadönüklük", "gelişime açıklık", "uyumluluk" ve "sorumluluk" boyutlarını ölçmektedir. Ölçekte "nevrotiklik" boyutu 8 madde "dışadönüklük" boyutu 8 madde; "uyumluluk" boyutu 9 madde; "sorumluluk" boyutu 9 madde ve "gelişime açıklık" boyutu ise 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 6, 8, 9, 12, 18, 21, 23, 24, 27, 31, 34, 35, 37, 41 ve 43 maddeleri tersten puanlanmaktadır. Her bir ölçekten alınabilecek puanlar 8 ile 50 arasında değişim göstermektedir. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksekliği, bireyin o alt ölçeğin ölçtüğü kişilik özelliğini yüksek düzeyde taşıdığını ifade etmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Sümer ve Sümer (2005) tarafından yapılmıştır

(Akt., Doğan, 2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin alt boyutlarına dair güvenilirlik katsayıları 0,64 ile 0,77 arasında değişen değerlere sahiptir (Doğan, 2013).

Bu çalışmada da ölçeğin güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Sırasıyla sorumluluk alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .67; uyumluluk alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .71; dışa dönüklük alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .70; açıklık alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .79 ve nevrotilik alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .63 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen Cronbach Alpha katsayıları ölçeğin bu örneklem için güvenilir olduğunu göstermektedir. Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form EK-2'de yer almaktadır.

3.3.3. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği

Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Ulaş ve Yıldırım (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme amacı, bireyin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini, bir diğer ifade ile bireyin kariyer kararı vermek için gerekli görevleri başarı ile tamamlayabileceğine ne derece inandığını ölçmektir. Ölçek 45 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert özelliğine sahiptir. 5-oldukça yeterliyim;4-yeterliyim;3-kısmen yeterliyim; 2-yeterli değilim ve 1-hiç yeterli değilim anlamına gelmektedir.

Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları üç yolla yapılmıştır. Geçerliğin sınanması amacı ile öncelikle uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler dikkate alınarak düzenleme yoluna gidilmiştir. Devamında ölçeğin yapı kavram geçerliğini incelemek için açıklayıcı, son olarak ise doğrulayıcı faktör analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinden elde edilen bulgular ölçeğin "İş/Meslek Bilgisi", "Kendini Tanıma", "Kariyer Tercihi", "Kariyer Planı Oluşturma Yolları" ve "Mesleki Konuları Takip Etme" olmak üzere toplam beş boyuttan oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bahsi geçen bu beş boyut toplam varyansın yaklaşık %55.95'ini açıklamaktadır (Ulaş ve Yıldırım, 2016).

Ölçeğin güvenilirliği de üç yolla hesaplanmıştır. Öncelikle ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda Cronbach Alpha katsayısı .97 olarak bulunmuştur. İkinci olarak iki yarı test güvenilirliği incelenmiştir. Ölçeğin tamamı için $r_{xx} = .95$ olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar için de güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Sırasıyla iş/meslek bilgisi alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .91, $r_{xx}=.88$; kendini tanıma alt boyutu için Cronbach

Alpha katsayısı .87, $r_{xx}=.79$; kariyer tercihi alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .85, $r_{xx}=.78$; kariyer planı oluşturma alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .93, $r_{xx}=.86$ ve mesleki konuları takip alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .81, $r_{xx}=.74$ olarak bulunmuştur (Ulaş ve Yıldırım, 2016).

Bu araştırmada ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı .98 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için de güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Sırasıyla iş/meslek bilgisi alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .94; kendini tanıma alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .97; kariyer tercihi alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .94; kariyer planı oluşturma alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .96 ve mesleki konuları takip alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Elde edilen Cronbach Alpha katsayıları Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeğinin bu örneklem için güvenilir olduğunu göstermektedir. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği EK-3'te yer almaktadır.

3.3.4. Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği

Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği Dubow ve Ullman (1989) tarafından, çocukların ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal desteğe dair algılarını değerlendirmek amacı ile literatüre kazandırılmıştır. Orijinal ismi 'Social Support Appraisals Scale for Children (APP)' olan ölçek, Cobb'un (1976) sosyal destek tanımını temel alan maddelerden meydana gelmektedir (Akt., Ilgın, 2007). Maddeler bireyin kendisini, içinde yer aldığı sosyal ağ tarafından ne derece sevilen, ilgi gösterilen, değer verilen ve kabul edilen biri olarak gördüğünü ölçmektedir. İlk geliştirilen ölçek formu 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, daha sonra Dubow ve arkadaşları (1991) tarafından revize edilerek, sınıf arkadaşları ve öğretmenlerden alınan desteğe ilişkin 10 yeni maddenin eklenmesi ile 41 maddelik son halini almıştır. Ölçek 5'li Likert tipindedir. 1-hiçbir zaman, 2-nadiren/çok ender olarak, 3-bazen, 4-çoğu zaman ve 5-her zaman ifadelerini temsil etmektedir. Ölçekte 1., 3., 4., 10., 13., 15., 17., 18., 22., 24., 25., 28., 30., 31., 33., 34., 37., 39. ve 41. maddeler ters kodlanması gereken maddelerdir. Ölçeğin orijinal formundan alınabilecek en yüksek puan 205'tir. Ölçeğin, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .93'tür. Yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin maddeleri üç faktör altında toplanmıştır: Faktör I -Arkadaş Desteği (19 madde); Faktör II - Aile desteği (12 madde); Faktör III - Öğretmen Desteği (10 madde). Yapılan analizler sonucunda ölçeğin test tekrar-test güvenirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit

edilmiştir. Uyarlama çalışması için, ölçek maddeleri araştırmacı tarafından Türkçe'ye çevrildikten sonra, üç klinik psikolog tarafından orijinal form ile karşılaştırılmıştır. Devamında ölçek üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Sonrasında bütün öneriler göz önünde bulundurularak ölçeğin Türkçe formuna son hali verilmiştir (İlgın, 2007). Çocuklar İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği'ni kültürümüze uyarlamak amacıyla gerçekleştirilen geçerlik-güvenirlik çalışması, bu ölçeğin çocukların ve ergenlerin algıladığı sosyal desteği ölçmek için yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin geçerliliğini incelemek amacı ile faktör yapısı ve ölçüt geçerliği analiz edilmiştir. Faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda maddelerin, ölçeğin özgün formu ile tutarlılık göstererek, çocuk ve ergenlerin arkadaşlardan, aileden ve öğretmenden alınan sosyal desteğe ilişkin algılarını yansıtan üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu faktörlerin, iç tutarlılık katsayılarının yüksek olması da, her bir alt-ölçeği oluşturan maddelerin bir arada bulunmasını destekleyen bir bulgudur (İlgın, 2007).

Bu çalışmada da ölçeğin güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Sırasıyla arkadaş desteği alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .84; aile desteği alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .90 ve öğretmen desteği için alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen Cronbach Alpha katsayıları Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeğinin bu örneklem için güvenilir olduğunu göstermektedir. Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği EK-4'te yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmaya başlamadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli onay alınmıştır. Araştırmanın verileri 2021 yılının Mart ayında Tirebolu Şehit İsmail Kefal Mesleki ve Teknik Aadolu Lisesi, Tirebolu Anadolu Lisesi, Görele Nihat Gürel Fen Lisesi ve Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören lise öğrencilerinden toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması, farklı günlerde, belirtilen kurumlara gidilerek gerçekleştirilmiştir. Dersin sorumlu hocasından izin alınarak, uygulamaların sınıf ortamında gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir ancak katılımcı sayısı dikkate alındığında, sınıf ortamında uygulama yapılamayan öğrencilere ölçekleri online olarak iletilmiştir. Uygulamanın başlangıcında çalışmanın amacına, çalışmaya katılımda gönüllülüğün esas olduğuna, cevapların gizli tutulacağına ve sadece

bilimsel bir çalışmada kullanılacağına, ölçek formlarının nasıl doldurulması gerektiğine dair bilgiler verilmiştir. Akabinde belirlenen ders saatinin içerisinde ya da dersin bitiminde çalışmaya katılmak isteyen bireylere ölçek formları araştırmacı tarafından sınıfta dağıtılmıştır. Katılımcılara, yaşadıkları herhangi bir rahatsızlık nedeni ile çalışmayı sonlandırabilecekleri bilgisi aktarılmış ve ölçek formlarının doldurulması sırasında katılımcılardan gelen sorular cevaplanmıştır. Google Forms aracılığı ile uygulama formu oluşturulmuştur. Çalışmaya yüz yüze katılım sağlayamayan öğrencilere uygulama formu çevrimiçi platformda iletilmiştir. Uygulama yaklaşık 10-15 dakikada sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

İstatistiksel analizlerin tamamı “Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programları” (SPSS 21) kullanılarak yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler ayrı ayrı sınıflandırılarak SPSS’e yüklenmiştir. Hatalı veri girişi kontrol edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeklerde ters kodlanması gereken maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler üzerinde ters kodlama işlemi yapılmıştır. Kayıp veri analizi yapılarak kayıp verilere ortalama atanmıştır. Uç değerleri belirlemek amacı ile Z puanı hesaplanmıştır. -3 ile +3 aralığı dışında Z puanına sahip veri bulunmamaktadır. Analizlere normallik testi yapılarak devam edilmiştir.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığı çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek karar verilmiştir. Çalışmanın değişkenlerin ait dağılımın betimsel istatistikleri Tablo 3.2.’de sunulmuştur.

Tablo 3.2.: Ölçme Araçlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Varyans	Standart Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
İş/Meslek Bilgisi	35.4364	37	87.253	9.34094	-.322	-.556
Kendini Tanıma	34.9430	37	98.880	9.94386	-.801	.102
Kariyer	21.8289	23	35.127	5.92678	-.607	-.483

Tercihi						
Kariyer Planı Oluşturma	45.1294	48	165.115	12.84971	-.387	-.405
Mesleki Konuları Takip Etme	12.1930	12	17.264	4.15497	-.093	-.634
Kariyer Kararı Verme	149.5307	156	1523.683	39.03438	-.612	-.093
Arkadaş Desteği	74.3136	77	115.732	10.75789	-.502	-.030
Aile Desteği	49.5855	52	86.234	9.28625	-1.226	1.798
Öğretmen Desteği	40.5636	42	72.937	8.54029	-.630	.151
Sorumluluk	28.7368	29	31.834	5.64215	-1.084	1.704
Uyumluluk	29.0921	30	35.205	5.93335	-.945	1.485
Dışa Dönüklük	27.5461	28	29.035	5.38844	-1.052	2.144
Açıklık	34.0417	35	58.075	7.62071	-.935	1.135
Nevrotiklik	23.6513	24	25.217	5.02161	-.412	1.350

Tablo 3.2.'de yer alan Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form, Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği ve Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme

Ölçeği'ne ait betimsel istatistikler incelendiğinde ortalama ve ortanca değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle dağılımların simetrik olduğunu söylemek mümkündür. Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin sıfıra eşit olması normal dağılıma uyduğu anlamına gelmektedir. Ancak özellikle de sosyal ve beşerî bilimlerde uygulamada bu koşulun sağlanması mümkün değildir. Bu sebeple değerlerin sıfıra göre aşırı sapmalar göstermemesi gerekmektedir. Nitekim Jondeau ve Rockinger (2003), çalışmalarında basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3 ile +3 aralığında olmasının normal dağılım için yeterli koşulu sağladığını belirtmektedirler. Tablo 2 incelendiğinde de değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Dolayısı ile verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Verilerin homojenliği Levene Testi ile test edilmiştir.

Çok değişkenli istatistiksel teknikler bazı varsayımlara dayanmaktadır ve ilgili tekniklerle elde edilen istatistiksel testlerin geçerli olması için bu varsayımların sağlanması gerekir (Kalaycı, 2014). Bu varsayımlardan birisi çoklu bağlantılılıktır. Değişkenler arasında çoklu bağlantılılığın bulunmaması gerekmektedir. Bu amaçla değişkenler arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının .80 değerinin altında olduğu görülmüştür. Bu durum çoklu bağıntı probleminin olmadığına ilişkin bilgi sağlamaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Çoklu bağıntı problemi bağımsız değişkenler arasında güçlü ilişkilerin olması ile ortaya çıkmaktadır. Varyans Büyütme Faktörü (VIF) ve Tolerans değeri ($Tolerans=2/VIF$), yordayıcı değişkenler arasındaki çoklu korelasyonun derecesini göstermektedir. En büyük VIF değerinin 10'dan küçük, Tolerans değerinin de 0,2'den büyük olması durumunda sorun teşkil edecek bir çoklu korelasyon yoktur (Field, 2005, s.242).

Çoklu bağıntı probleminin varlığını test etmek için Varyans Büyütme Faktörü (VIF) ve tolerans değerleri Tablo 3.3.'te sunulmaktadır.

Tablo 3.3.: Varyans Büyütme Faktörü (VIF) ve Tolerans Değerleri

Değişkenler	VIF	Tolerans
-------------	-----	----------

Sorumluluk	.345	2.901
Uyumluluk	.379	2.638
Dışa Dönüklük	.375	2.668
Açıklık	.400	2.500
Nevrotiklik	.438	2.283

Tablo 3.3. incelendiğinde tolerans değerlerinin .2'den büyük ve VIF değerlerinin 10'dan küçük olması sebebi ile değişkenler arasında çoklu doğrusallık (multicollinearity) olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çoklu regresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli varsayımların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu varsayımlar yukarıda da değinildiği üzere;

- 1- En az aralık ölçeğinde olan değişkenler, normal dağılım sergilemelidir.
- 2- Yordayıcı değişkenlerin her birinin yordanan değişken ile arasındaki ilişki doğrusal olmalıdır.
- 3- Yordanan değişkenler birbirinden bağımsız olmalıdır. Yordayıcı değişkenlerin kendi aralarında yüksek derecede ilişki bulunmamalıdır.
- 4- Yordama işleminde, tahmin edilen değerler ile gözlenen değerler arasındaki farklar (tahmin hataları) normal dağılım sergilemelidir.

Bu çalışmada regresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli ön koşulların sağlandığı görülmektedir. Dolayısı ile araştırmanın amacına uygun olarak, lise öğrencilerinin kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri ve sosyal destek algı düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi; öğrenim görülen kurum türü ve öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılığın olması halinde farklılığın kaynaklandığı grubu bulmak amacı ile Tukey testi yapılmıştır. Normallik şartı sağlandığı için araştırmada elde edilen veriler ve ölçüklerin alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Pearson

korelasyonu analizinden çıkan ilişki 0 –.29 arası düşük düzeyde ilişki; .30 –.69 arası orta düzeyde ilişki; .70 ve üstü yüksek düzey ilişki olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2010).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

Denence 1: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.1.'te sunulmaktadır.

Tablo 4.1.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	T	p
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	Kadın	211	149.5924	30.93472	0.32	.974
	Erkek	245	149.4776	44.91856		

*p<.05

Tablo 4.1. incelendiğinde; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi için sig. (p) değerinin 0.974'dir. Gigerenzer (2004), p değerinin .05'ten büyük olması halinde değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmektedir. Bu durumda katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Denence 2: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin alt boyutları cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.2.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.2.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	T	p
İş/Meslek Bilgisi	Kadın	211	35.0000	7.76561	-.946	.345
	Erkek	245	35.8122	10.51177		
Kendini Tanıma	Kadın	211	35.5308	8.23944	1.198	.231
	Erkek	245	34.4367	11.19834		
Kariyer Tercihi	Kadın	211	22.7393	5.41016	3.105	.002*
	Erkek	245	21.0449	6.24320		
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Kadın	211	44.9431	10.90027	-.293	.770
	Erkek	245	45.2898	14.33819		
Mesleki Konuları Takip Etme	Kadın	211	11.3791	3.28609	-4.044	.000*
	Erkek	245	12.8939	4.67257		

*p<.05

Tablo 4.2. incelendiğinde; cinsiyete göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin iş/meslek bilgisi alt boyutu (p=0.345), kendini tanıma alt boyutu (p=0.231) ve kariyer planı oluşturma alt boyutu (p=0.770) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>.05).

Cinsiyete göre kariyer kararı verme yetkinik düzeyinin kendini tanıma alt boyutu ($p=0.002$) ve mesleki konuları takip etme alt boyutu ($p=0.00$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kendini tanıma alt boyutu için kadın öğrencilerin puan ortalamalarının ($x=35.5308$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($x=34.4367$) anlamlı düzeyde yüksektir. Anlamlı farklılığın kadınlar lehine olduğu görülmektedir. Mesleki konuları takip etme alt boyutu için erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($x=12.8939$) kadın öğrencilerin puan ortalamalarından ($x=11.3791$) anlamlı düzeyde yüksektir. Anlamlı farklılığın erkeklerle lehine olduğu görülmektedir

Denence 3: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türünün cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.3.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.3.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Arkdaş Desteği	Kadın	211	74.0569	10.04308	-.473	.637
	Erkek	245	74.5347	11.35330		
Aile Desteği	Kadın	211	50.0237	8.51522	.935	.350
	Erkek	245	49.2082	9.90413		
Öğretmen Desteği	Kadın	211	40.7062	7.49406	.330	.741
	Erkek	245	40.4408	9.36167		

*p<.05

Tablo 4.3. incelendiğinde; cinsiyee göre algılanan sosyal destek düzeyinin arkadaş desteği alt boyutu (p=0.637), aile desteği alt boyutu (p=0.350) ve öğretmen desteği alt boyutu (p=0.741) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>.05).

Denence 4: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türüne göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.4.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.4.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarına Dair Puanların Betimleyici İstatistikler

Alt Boyutlar	Kurum Türü	N	Ortalama	Standart Sapma
İş/Meslek Bilgisi	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	37.5556	9.42556
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	35.4144	9.43636
	Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	72	36.5833	10.84689
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	174	33.7701	8.26680
	Toplam	456	35.4364	9.34094
Kendini Tanıma	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	35.6364	10.08884
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	33.1081	10.04929
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu	72	34.5694	12.28629

	A.İ.H.L.			
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	35.8736	8.53663
	Toplam	456	34.9430	9.94386
Kariyer Tercihi	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	22.4949	6.29767
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	20.4234	6.43365
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	22.4722	5.72115
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	22.0805	5.33007
	Toplam	456	21.8289	5.92678
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	45.7374	12.90276
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	44.2162	12.53389
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	47.1667	16.64966
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	44.5230	11.11095
	Toplam	456	45.1294	12.84971
Mesleki Konuları Takip Etme	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	12.2222	3.57302
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	12.4685	4.17747
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu	72	13.2083	5.06559

	A.İ.H.L.			
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	11.5805	3.96106
	Toplam	456	12.1930	4.15497

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarının katılımcıların öğrenim gördükleri kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.5.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.5.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
İş/Meslek Bilgisi	Gruplar Arası	1022.470	3	340.823	3.983	.008*
	Grup İçi	38677.686	452	85.570		
	Toplam	39700.156	455			
Kendini Tanıma	Gruplar Arası	582.035	3	194.012	1.975	.117
	Grup İçi	44408.483	452	98.249		
	Toplam	44990.518	455			
Kariyer	Gruplar Arası	303.993	3	101.331	2.921	.034*

Tercihi	Grup İçi	15678.665	452	34.687		
	Toplam	15982.658	455			
Kariyer Planı Oluşturma Yolları	Gruplar Arası	491.976	3	163.992	.993	.396
	Grup İçi	74635.391	452	165.123		
	Toplam	75127.366	455			
Mesleki Konuları Takip Etme	Gruplar Arası	148.018	3	49.339		
	Grup İçi	7706.999	452	17.051	2.894	.035*
	Toplam	7855.018	455			

*p<.05

Tablo 4.5. incelendiğinde; kariyer kararı verme yetkinik düzeyinin kendini tanıma alt boyutu (F=1.975; p=0.117) ve kariyer planı oluşturma yolları alt boyutu (F=0.993; p=0.396) için $p > .05$ 'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördüğü okul türüne göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin kendini tanıma ve kariyer planı oluşturma yolları alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Kariyer kararı verme yetkinik düzeyinin iş/meslek bilgisi alt boyutu (F=3.983; p=0.08); kariyer tercihi alt boyutu (F=2.921; p=0.034) ve mesleki konuları takip etme alt boyutu (F=2.894; p=0.035) için $p > .05$ 'dir. p değerinin .05'ten büyük olması ortalamaları kıyaslanan dört gruptan en az ikisinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu anlamına gelmektedir (Can. 2016).

İş Meslek Bilgisi alt boyut puan farklılığının hangi okul türünden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.6.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.6.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre İş/Meslek Bilgisi Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Okul Türü	(II) Okul Türü	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Tirebolu Anadolu Lisesi	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	2.14114	1.27877	.338
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	.97222	1.43277	.905
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	3.78544*	1.16453	.007*
Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	-2.14114	1.27877	.338
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-1.16892	1.39978	.838
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	1.64430	1.12369	.461
Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	-.97222	1.43277	.905
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	1.16892	1.39978	.838
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	2.81322	1.29625	.133
Görece Nihat Gürel Fen Lisesi Hatip Lisesi	Tirebolu Anadolu Lisesi	-3.78544*	1.16453	.007*
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	-1.64430	1.12369	.461

	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam	-2.81322	1.29625	.133
--	---	----------	---------	------

*p<.05

Tablo 4.6 incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen kurum türüne göre iş/meslek bilgisi alt boyut puanı için anlamlı farkın Tirebolu Anadolu Lisesi’nde ve Görele Nihat Gürel Fen Lisesi’nde (p=.007) eğitim alan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir.

Tirebolu Anadolu Lisesi’ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=37.5556), Görele Nihat Gürel Fen Lisesi’ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=33.7701) daha yüksektir.

Kariyer Tercihi alt boyut puan farklılığının hangi okul türünden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.7’de sunulmaktadır.

Tablo 4.7.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Kariyer Tercihi Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Okul Türü	(II) Okul Türü	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Tirebolu Anadolu Lisesi	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	2.07153	.81417	.05
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	.02273	.91222	1.000
	Görele Nihat Gürel Fen Lisesi	.41449	.74144	.944
Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	-2.07153	.81417	.05
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-2.04880	.89122	.100

	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	-1.65704	.71544	.096
Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	-.02273	.91222	1.000
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	2.04880	.89122	.100
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	.39176	.82530	.965
Görel Nihat Gürel Fen Lisesi Hatip Lisesi	Tirebolu Anadolu Lisesi	-.41449	.74144	.944
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	1.65704	.71544	.096
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam	-.39176	.82530	.965

*p<.05

Tablo 4.7. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen kurum türüne göre kariyer tercihi alt boyut puanı için anlamlı farkın Tirebolu Anadolu Lisesi'nde ve Görel Nihat Gürel Fen Lisesi'nde (p=.05) eğitim alan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir.

Tirebolu Anadolu Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=22.4949). Görel Nihat Gürel Fen Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=22.0805) daha yüksektir.

Mesleki Konuları Takip Etme alt boyut puan farklılığının hangi okul türünden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.8.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.8.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Mesleki Konuları Takip Etme Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Okul Türü	(II) Okul Türü	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Tirebolu Anadolu Lisesi	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	-.24625	.57083	.973
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-.98611	.63957	.413
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	.64176	.51983	.605
Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	.24625	.57083	.973
	Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-.73986	.62484	.637
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	.88801	.50160	.289
Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	.98611	.63957	.413
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	.73986	.62484	.637
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	1.62787*	.57863	.026*
Görece Nihat Gürel Fen Lisesi Hatip Lisesi	Tirebolu Anadolu Lisesi	-.64176	.51983	.605
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	-.88801	.50160	.289
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz	-1.62787*	.57863	.026*

	Anadolu İmam Lisesi
--	---------------------

*p<.05

Tablo 4.8. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen kurum türüne göre mesleki konuları takip etme alt boyut puanı için anlamlı farkın Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L. ve Görele Nihat Gürel Fen Lisesi'nde (p=.026) eğitim alan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir.

Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=13.2083), Görele Nihat Gürel Fen Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=11.5805) daha yüksektir.

Denence 5: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türüne göre algıladıkları sosyal destek türünden aldıkları puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.9.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.9.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Algılanan Sosyal Destek Türüne Dair Puanların Betimleyici İstatistikler

Alt Boyutlar	Kurum Türü	N	Ortalama	Standart Sapma
Arkadaş Desteği	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	73.8182	10.08875
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	71.4595	12.99495
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	81.4722	4.86428
	Görele Nihat Gürel Fen Lisesi	174	73.4540	10.10955

	Toplam	456	74.3136	10.75789
Aile Desteği	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	49.9899	9.02999
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	47.8288	11.27578
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	50.9306	6.22880
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	49.9195	8.99482
	Toplam	456	49.5855	9.28625
Öğretmen Desteği	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	39.4040	7.66109
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	40.5045	8.12166
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	44.2639	10.94415
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	174	39.7299	7.76620
	Toplam	456	40.5636	8.54029

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türünün katılımcıların öğrenim gördükleri kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.10.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.10.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
--------------	-------------------	-----------------	----	--------------------	---	---

Arkadaş Desteği	Gruplar Arası	4746.784	3	1582.261		
	Grup İçi	47911.371	452	105.999	14.927	.000*
	Toplam	52658.156	455			
Aile Desteği	Gruplar Arası	508.400	3	169.467		
	Grup İçi	38728.264	452	85.682	1.978	.117
	Toplam	39236.664	455			
Öğretmen Desteği	Gruplar Arası	1240.279	3	413.426		
	Grup İçi	31945.877	452	70.677	5.850	.001*
	Toplam	33186.156	455			

*p<.05

Tablo 4.10. incelendiğinde; algılanan sosyal destek düzeyinin aile desteği alt boyutu (F=1.978; p=0.117) için $p > .05$ 'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördükleri kurum türü ve aile desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyinin arkadaş desteği alt boyutu (F=14.927; p=.00)ve öğretmen desteği alt boyutu (F=5.850; p=0.001) için $p<.05$ 'dir. olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördüğü kurum türüne göre sosyal destek düzeyinin aile desteği ve öğretmen desteği alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Arkadaş desteği alt boyut puan farklılığının hangi okul türünden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.11.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.11.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Arkadaş Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Okul Türü	(II) Okul Türü	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Tirebolu Anadolu Lisesi	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	2.35872	1.42325	.348
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-7.65404*	1.59465	.000*
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	.36416	1.29610	.992
Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	-2.35872	1.42325	.348
	Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-10.01276*	1.55793	.000*
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	-1.99456	1.25065	.383
Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	7.65404*	1.59465	.000*
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	10.01276*	1.55793	.000*
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	8.01820*	1.44270	.000*
Görece Nihat Gürel Fen Lisesi Hatip Lisesi	Tirebolu Anadolu Lisesi	-.36416	1.29610	.992
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	1.99456	1.25065	.383
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz	-8.01820*	1.44270	.000*

	Anadolu İmam Lisesi
--	---------------------

*p<.05

Tablo 4.11. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen kurum türüne göre arkadaş desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L. ve diğer liseler (Tirebolu Anadolu Lisesi, Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L. ve Görele Nihat Gürel Anadolu Lisesi) (p=0.00) arasında olduğu görülmektedir.

Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=81.4722), Tirebolu Anadolu Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=73.8182).Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=71.4595) ve Görele Nihat Gürel Fen Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=73.4540) daha yüksektir.

Öğretmen desteği alt boyut puan farklılığının hangi okul türünden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.12.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.12.: Öğrenim Görülen Kurum Türüne Göre Öğretmen Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Okul Türü	(II) Okul Türü	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Tirebolu Anadolu Lisesi	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	-1.10046	1.16217	.779
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-4.85985*	1.30212	.001*
	Görele Nihat Gürel Fen Lisesi	-.32584	1.05835	.990

Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	1.10046	1.16217	.779
	Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	-3.75938*	1.27214	.017*
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	.77462	1.02123	.873
Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.	Tirebolu Anadolu Lisesi	4.85985*	1.30212	.001*
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	3.75938*	1.27214	.017*
	Görel Nihat Gürel Fen Lisesi	4.53400*	1.17805	.001*
Görel Nihat Gürel Fen Lisesi Hatip Lisesi	Tirebolu Anadolu Lisesi	.32584	1.05835	.990
	Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	-.77462	1.02123	.873
	Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Lisesi	-4.53400*	1.17805	.001*

*p<.05

Tablo 4.12. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen kurum türüne göre öğretmen desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L. ve diğer liseler (Tirebolu Anadolu Lisesi (p=0.001). Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L. (p=0.017) ve Görel Nihat Gürel Anadolu Lisesi (p=0.001)) arasında olduğu görülmektedir.

Tirebolu Şehit Yunus Yılmaz A.İ.H.L.'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=44.2639), Tirebolu Anadolu Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=40.5045), Tirebolu Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=40.5045) ve Görel Nihat Gürel Fen

Lisesi'ne devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından ($X=39.7299$) daha yüksektir.

Denence 6: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.13.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.13.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarına Dair Puanların Betimleyici İstatistikler

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma
İş/Meslek Bilgisi	9. Sınıf	153	34.5098	8.76530
	10. Sınıf	105	35.1429	9.21582
	11. Sınıf	101	37.2871	9.95825
	12. Sınıf	97	35.2887	9.56552
	Toplam	456	35.4364	9.34094
Kendini Tanıma	9. Sınıf	153	35.6993	9.24455
	10. Sınıf	105	34.6381	10.27050
	11. Sınıf	101	34.7327	9.67563
	12. Sınıf	97	34.2990	10.95746

	Toplam	456	34.9430	9.94386
Kariyer Tercihi	9. Sınıf	153	22.3660	5.68788
	10. Sınıf	105	21.8095	6.05598
	11. Sınıf	101	21.2376	6.35791
	12. Sınıf	97	21.6186	5.70534
	Toplam	456	21.8289	5.92678
	Kariyer Planı Oluşturma Yolları	9. Sınıf	153	45.0000
10. Sınıf		105	45.3238	12.79310
11. Sınıf		101	46.3663	13.33546
12. Sınıf		97	43.8351	13.73308
Toplam		456	45.1294	12.84971
Mesleki Konuları Takip Etme		9. Sınıf	153	12.1569
	10. Sınıf	105	12.0857	3.88071
	11. Sınıf	101	12.8218	4.25064
	12. Sınıf	97	11.7113	4.40397
	Toplam	456	12.1930	4.15497

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarının katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.14.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.14.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Alt Boyutlarının Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
İş/Meslek Bilgisi	Gruplar Arası	488.472	3	162.824	1.877	.133
	Grup İçi	39211.683	452	86.752		
	Toplam	39700.156	455			
Kendini Tanıma	Gruplar Arası	141.988	3	47.329	.477	.698
	Grup İçi	44848.530	452	99.222		
	Toplam	44990.518	455			
Kariyer Tercihi	Gruplar Arası	83.781	3	27.927	.794	.498
	Grup İçi	15898.877	452	35.175		
	Toplam	15982.658	455			
Kariyer Planı	Gruplar Arası	323.569	3	107.856	.652	.582

Oluşturma Yolları	Grup İçi	74803.797	452	165.495		
	Toplam	75127.366	455			
Mesleki Konuları Takip Etme	Gruplar Arası	63.844	3	21.281		
	Grup İçi	7791.173	452	17.237	1.235	.297
	Toplam	7855.018	455			

*p<.05

Tablo 4.14. incelendiğinde; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin iş/meslek bilgisi alt boyutu (F=1.877; p=0.133), kendini tanıma düzeyi alt boyutu (F=0.477; p=0.698), kariyer tercihi alt boyutu (F=0.498; p=0.794), kariyer planı oluşturma yolları alt boyutu (F=0.652; p=0.582) ve mesleki konuları takip etme alt boyutu (F=1.235; p=0.297) için p>.05'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin iş/meslek bilgisi, kendini tanıma düzeyi, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma yollar ve mesleki konuları takip etme alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Denence 7: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre algıladıkları sosyal destek türünden aldıkları puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.15.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.15.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Algılanan Sosyal Destek Türüne Dair Puanların Betimleyici İstatistikleri

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma
--------------	--------------	---	----------	----------------

Arkadaş Desteği	9. Sınıf	153	75.0261	10.47864
	10. Sınıf	105	73.9905	11.20053
	11. Sınıf	101	72.8317	11.12571
	12. Sınıf	97	75.0825	10.29530
	Toplam	456	74.3136	10.75789
Aile Desteği	9. Sınıf	153	51.0000	9.06918
	10. Sınıf	105	47.7048	11.19145
	11. Sınıf	101	50.1287	7.68331
	12. Sınıf	97	48.8247	8.56472
	Toplam	456	49.5855	9.28625
Öğretmen Desteği	9. Sınıf	153	41.2026	8.02329
	10. Sınıf	105	39.3861	7.25911
	11. Sınıf	101	41.1619	9.63428
	12. Sınıf	97	40.1340	9.34370
	Toplam	456	40.5636	8.54029

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türünün katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.16.'da sunulmaktadır.

Tablo 4: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Arkadaş Desteği	Gruplar Arası	367.791	3	122.597	1.060	.366
	Grup İçi	52290.365	452	115.687		
	Toplam	52658.156	455			
Aile Desteği	Gruplar Arası	763.470	3	254.490	2.990	.031
	Grup İçi	38473.195	452	85.118		
	Toplam	39236.664	455			
Öğretmen Desteği	Gruplar Arası	257.991	3	85.997	1.180	.317
	Grup İçi	32928.165	452	72.850		
	Toplam	33186.156	455			

*p<.05

Tablo 4.16. incelendiğinde; algılanan sosyal destek düzeyinin arkadaş desteği alt boyutu (F=1.060; p=0.366) ve öğretmen desteği alt boyutu (F=1.180; p=0.317)p >.05'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre arkadaş desteği ve öğretmen desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyinin aile desteği alt boyutu (F=2.990, p=0.031) için p < .5'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördüğü sınıf

düzeyine göre sosyal destek düzeyinin aile desteği alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Aile desteği alt boyut puan farklılığının hangi sınıf düzeyinden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.17.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.17.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Aile Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Sınıf Düzeyi	(II) Sınıf Düzeyi	Kareler Ortalaması	Standart Hata	P
9. Sınıf	10. Sınıf	3.29524*	1.16917	.026
	11. Sınıf	.87129	1.18282	.882
	12. Sınıf	2.17526	1.19743	.267
10. Sınıf	9 Sınıf	-3.29524*	1.16917	.026
	11. Sınıf	-2.42395	1.28584	.236
	12. Sınıf	-1.11998	1.29929	.824
11. Sınıf	9. Sınıf	-.87129	1.18282	.882
	10. Sınıf	2.42395	1.28584	.236
	12. Sınıf	1.30397	1.31158	.753
12. Sınıf	9. Sınıf	-2.17526	1.19743	.267
	10. Sınıf	1.11998	1.29929	.824

	11. Sınıf	-1.30397	1.31158	.753
--	-----------	----------	---------	------

*p<.05

Tablo 4.17. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim görülen sınıf düzeyine göre aile desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın 9. sınıf ve 10. sınıf arasında olduğu görülmektedir.

9. sınıfa devam eden öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=41.2026), 10. sınıfa devam eden öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=39.3861) daha yüksektir.

Denence 8:Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü ile katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirleyebilmek amacı ile korelasyon analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.18.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.18.: Algılanan Sosyal Destek Türü ile Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Yapılan Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler	Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	Arkadaş Desteği	Aile Desteği
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	-		
Arkadaş Desteği	.305**		
Aile Desteği	.279**	.603**	
Öğretmen Desteği	.136**	.514**	.477**

*p<.05 **p<.001

Pearson korelasyonu analizinden çıkan ilişki 0 –.29 arası düşük düzeyde ilişki; .30 –.69 arası orta düzeyde ilişki; .70 ve üstü yüksek düzey ilişki olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2010).

Tablo 4.18. incelendiğinde lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile arkadaş desteği algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r=0.31$) bir ilişki; aile desteği algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0.28$) bir ilişki ve arkadaş desteği algısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0.14$) bir ilişki bulunmaktadır.

Denence 9: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyine dair puanların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.19.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.19.: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyine Dair Puanların Betimleyici İstatistikler

Kriyer Kararı Verme	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	9. Sınıf	153	149.7320	36.01060
	10. Sınıf	105	149.0000	39.13782
	11. Sınıf	101	152.4455	41.17754
	12. Sınıf	97	146.7526	41.54090
	Toplam	456	149.5307	39.03438

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.20.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.20.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	Gruplar Arası	1642.545	3	547.515		
	Grup İçi	691633.025	452	1530.162	.358	.784
	Toplam	693275.570	455			

* $p < .05$

Tablo 4.20. incelendiğinde; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ($F=.358$; $p=0.784$) için $p > .05$ 'dir. olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Denence 10: Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi öğrenim gördükleri kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türüne göre kariyer kararı verme yetkinlik düzeyine dair puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.21.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.21.: Öğrenim Görülen Kurum Türünün Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyine Dair Puanların Betimleyici İstatistikler

Kariyer Kararı Verme	Kurum Türü	N	Ortalama	Standart Sapma
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	Tirebolu Anadolu Lisesi	99	153.6465	39.06256
	Şehit İsmail Kefal M.T.A.L.	111	145.6306	40.05767
	Şehit Yunus Yılmaz Anadolu A.İ.H.L.	72	154.0000	49.21611
	Görece Nihat Gürel Fen Lisesi	174	147.8276	33.13528
	Toplam	456	149.5307	39.03438

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin katılımcıların öğrenim gördükleri kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.22.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.22.: Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyinin Öğrenim Gördükleri Kurum Türü Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Kariyer Kararı Verme	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik	Gruplar Arası	5308.260	3	1769.420	1.163	.324
	Grup İçi	687967.310	452	1522.052		

Düzeyi	Toplam	693275.570	455
--------	--------	------------	-----

*p<.05

Tablo 4.22. incelendiğinde; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin (F=1.163; p=0324) için $p>.0$ 'dir. Bu durumda katılımcıların öğrenim gördükleri kurum türü ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Denence 11: Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarını (iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi kariyer planı oluşturma yolları ve mesleki konuları takip etme düzeyi) yordamaktadır.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından biri olan iş/meslek bilgisi düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.23.'de çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.23.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların İş/Meslek Bilgisi Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	18.063	2.296	-	7.867	.000	-	-
Sorumluluk	.374	.155	.174	2.406	.017	.338	.113
Uyumluluk	-.469	.138	-.236	-3.409	.001	.204	-.159
Dışa Dönüklük	.391	.165	.164	2.363	.019	.327	.111
Açıklık	.417	.088	.319	4.743	.000	.389	.218
Nevrotiklik	-.035	.130	-.017	-.271	.786	.247	-.013

R=.452   R²=.204   F=23.069   p=0.00

---

*p<.05

Tablo 4.23. incelendiğinde lise öğrencilerinin iş/meslek bilgi düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, iş/meslek bilgisini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, iş/meslek bilgisi ile anlamlı bir ilişki (R=0.452, R²=.204) sergilediği görülmektedir. (F=23.069, p<0.05). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin iş/meslek bilgisi puanlarındaki değişimin %20'sini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin. İş/meslek bilgisi üzerindeki görece önem sırası; açıklık (B=0.319), sorumluluk (B=0.174) ve dışa dönüklük (B=0.164)'tür. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk (p=0.01), uyumluluk (p=0.0), dışa dönüklük (p= 0.01) ve açıklık (p=0.0) kişilik özelliklerinin iş/meslek bilgisidüzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin iş/meslek bilgisi düzeyi üzerindeki görece önem sırasına göre açıklık kişilik özelliğinin sorumluluk kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Analize anlamlı katkı sağlamayan nevroitiklik kişilik özelliği eşitlikten çıkarıldıktan sonra regresyon analizi tekrar yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda bulguların anlamlılık düzeyinde bir değişim gözlenmemiştir.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından biri olan kendini tanımadüzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.24.'de çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.24.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kendini Tanıma Düzeyini Yorama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	14.697	2.307	-	6.372	.000	-	-
Sorumluluk	.444	.142	.252	3.116	.002	.377	.145
Uyumluluk	-.294	.113	-.175	-2.597	.010	.242	-.122
Dışa Dönüklük	.529	.151	.287	3.509	.000	.424	.163
Açıklık	.350	.092	.268	3.780	.000	.432	.175
Nevrotiklik	-.442	.128	-.223	-3.452	.001	.198	-.161
R=.469	R ² =.246	F=29.359	p=0.00				

*p<.05

Tablo 4.24. incelendiğinde lise öğrencilerinin kendini tanıma düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kendini tanımadüzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklıkve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanımadüzeyi ile anlamlı bir ilişki (R=0.469, R²=0.246) sergilediği görülmektedir (F=29.359 p<0.05). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kendini tanımadüzeyi puanlarındaki değişimin %24'ünü açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kendini tanımadüzeyi üzerindeki görece önem sırası; dışa dönüklük (B=0.287), açıklık (B=0.268) ve sorumluluk (B=0.252)'tur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk (p=0.02), uyumluluk (p=0.01), dışa dönüklük (p=0.0), açıklık (p=0.0) ve nevroitiklik (p=0.01) kişilik özelliklerinin kendini tanımadüzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kendini tanıma düzeyi üzerindeki görece önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik

özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından biri olan kariyer tercih düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.25.'de çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.25.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Tercih Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	9.113	1.355	-	6.724	.000	-	-
Sorumluluk	.210	.084	.200	2.507	.013	.376	.117
Uyumluluk	-.187	.066	-.187	-2.814	.005	.254	-.132
Dışa Dönüklük	.546	.089	.497	6.164	.000	.470	.279
Açıklık	.095	.054	.123	1.755	.080	.409	.082
Nevrotiklik	-.261	.075	-.221	-3.469	.001	.200	-.161
R=.517	R ² =.267	F=32.807	p=0.00				

*p<.05

Tablo 4.25. incelendiğinde lise öğrencilerinin kariyer tercih düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevrotiklik kişilik özelliklerinin, kariyer tercih düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevrotiklik kişilik özellikleri, kendini tanımadüzeyi ile anlamlı bir ilişki (R=0.517, R²=0.267) sergilediği görülmektedir.

($F=32.807$, $p<0.05$). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer tercihdüzeyi puanlarındaki değişimin %26'sını açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer tercihdüzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük ($B=0.497$), sorumluluk (0.200) ve açıklık ($B=0.123$)'tır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk ($p=0.00$), uyumluluk ($p=0.01$), dışa dönüklük ($p=0.0$) ve nevroitiklik ($p=0.01$) kişilik özelliklerinin kariyer tercihdüzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer tercih düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinsorumluluk kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından biri olan kariyer planı oluşturma yollarıdüzeyini yordama gücünü belireyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.26.'da çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.26.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Planı Oluşturma YollarıDüzeyini Yorama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	21.900	3.036	-	7.213	.000	-	-
Sorumluluk	.315	.188	.138	1.680	.094	.324	.079
Uyumluluk	-.681	.149	-.314	-4.571	.000	.167	-.211
Dışa Dönüklük	.764	.199	.321	3.850	.000	.387	.179
Açıklık	.469	.122	.278	3.853	.000	.403	.179
Nevrotiklik	-.129	.168	-.050	-.764	.445	.220	-.036

R=.466   R²=.218   F=25.017   p=0.00

---

*p<.05

Tablo 4.26. incelendiğinde lise öğrencilerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanıma düzeyi ile anlamlı bir ilişki (R=0.466, R²=0.218) sergilediği görülmektedir (F=25.017, p<0.05). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi puanlarındaki değişimin %21'ini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görece önem sırası; dışa dönüklük (B=0.321), açıklık (B=0.278 ve sorumluluk (B=0.138)'tur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında uyumluluk (p=0.00), dışa dönüklük (p=0.0) ve açıklık (p=0.08) kişilik özelliklerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görece önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Analize anlamlı katkı sağlamayan sorumluluk ve nevroitiklik kişilik özellikleri eşitlikten çıkarıldıktan sonra regresyon analizi tekrar yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda bulguların anlamlılık düzeyinde bir değişim gözlenmemiştir.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutlarından biri olan mesleki konuları takip etme düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.27.'de çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.27.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Mesleki Konuları Takip Etme Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	6.944	.986	-	7.046	.000	-	-
Sorumluluk	-.115	.061	-.156	-1.893	.059	.189	-.089
Uyumluluk	-.210	.048	-.299	-4.335	.000	.090	-.200
Dışa Dönüklük	.168	.064	.217	2.602	.010	.298	.122
Açıklık	.274	.040	.503	6.934	.000	.392	.311
Nevrotiklik	.030	.055	.036	.549	.584	.167	.026
R=.460	R ² =.211	F=24.116	p=0.00				

*p<.05

Tablo 4.27. incelendiğinde lise öğrencilerinin mesleki konuları takip etme düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, mesleki konuları takip etme düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda uyumluluk, dışa dönüklükve açıklık kişilik özellikleri, mesleki konuları takip etmedüzeyi ile anlamlı bir ilişki ($R=0.460$, $R^2=0.211$) sergilediği görülmektedir ($F=24.116$, $p<0.05$). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin mesleki konuları takip etmedüzeyi puanlarındaki değişimin %21'ini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, mesleki konuları takip etmedüzeyi üzerindeki görelî önem sırası; açıklık ($B=0.503$), dışa dönüklük ($B=0.217$) ve nevroitiklik ($B=0.36$)'tir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sadece uyumluluk ($p=0.00$) kişilik özelliğinin mesleki konuları takip etme düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Analize anlamlı katkı sağlamayan sorumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri eşitlikten çıkarıldıktan sonra regresyon analizi tekrar yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda bulguların anlamlılık düzeyinde bir değişim gözlenmemiştir.

Denence 12: Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordamaktadır.

Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü belirleyebilmek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.28.'de çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.28.: Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin, Katılımcıların Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	70.865	9.009	-	7.866	.000	-	-
Sorumluluk	1.069	.556	.155	1.922	.055	.359	.090
Uyumluluk	-1.803	.442	-.274	-4.079	.000	.209	-.189
Dışa Dönüklük	2.508	.589	.346	4.258	.000	.430	.197
Açıklık	1.523	.361	.297	4.216	.000	.443	.195
Nevrotiklik	-.869	.500	-.112	-1.740	.083	.226	-.082
R=.503	R ² =.254	F=30.563	p=0.00				

*p<.05

Tablo 4.28. incelendiğinde lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük,

deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlikdüzeyini yordama gücünü belirlemek amacı yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanımadüzeyi ile anlamlı bir ilişki ($R=0.503$, $R^2=0.254$) sergilediği görülmektedir ($F=30.563$, $p<0.05$). Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlikdüzeyi puanlarındaki değişimin %25'ini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük ($B=0.346$), açıklık ($B=0.297$) ve sorumluluk ($B=0.155$)'tur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında uyumluluk ($p=0.00$), dışa dönüklük ($p=0.0$) ve açıklık ($p=0.08$) kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlikdüzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer kararı verme yetkinlikdüzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Analize anlamlı katkı sağlamayan sorumluluk ve nevroitiklik kişilik özellikleri eşitlikten çıkarıldıktan sonra regresyon analizi tekrar yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda bulguların anlamlılık düzeyinde bir değişim gözlenmemiştir.

Denence 13: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türü (aile-arkadaş-öğretmen) sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre algıladıkları sosyal destek türünden aldıkları puanların ortalamalarına ve standart sapmalarına ait değerler Tablo 4.29.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.29.: Sosyo-ekonomik Düzeyin Algılanan Sosyal Destek Türünde Dair Puanların Betimleyici İstatistikleri

Alt Boyutlar	Sosyo-Ekonomik Düzey	N	Ortalama	Standart Sapma
Arkadaş	Düşük SED	62	73.6935	13.58107

Desteği	Orta SED	367	73.9918	10.02687
	Yüksek SED	27	80.1111	11.83324
	Toplam	456	74.3136	10.75789
Aile Desteği	Düşük SED	62	45.2581	11.84176
	Orta SED	367	50.3951	8.55035
	Yüksek SED	27	48.5185	9.79156
	Toplam	456	49.5855	9.28625
Öğretmen Desteği	Düşük SED	62	37.2419	11.67130
	Orta SED	367	41.0054	7.83295
	Yüksek SED	27	42.1852	7.83010
	Toplam	456	40.5636	8.54029

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türünün katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile ANOVA analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.30.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.30.: Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Türünün Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Yapılan ANOVA Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
--------------	-------------------	-----------------	----	--------------------	---	---

Arkadaş Desteği	Gruplar Arası	969.336	2	484.668	4.248	.015
	Grup İçi	51688.820	453	114.103		
	Toplam	52658.156	455			
Aile Desteği	Gruplar Arası	1432.342	2	716.171	8.582	.000
	Grup İçi	37804.323	453	83.453		
	Toplam	39236.664	455			
Öğretmen Desteği	Gruplar Arası	826.722	2	413.361	5.787	.003
	Grup İçi	32359.434	453	71.434		
	Toplam	33186.156	455			

*p<.05

Tablo 4.30. incelendiğinde; algılanan sosyal destek düzeyinin arkadaş desteği alt boyutu (F=4.248; p=0.015); aile desteği alt boyutu (F=18.582: p=0.00)ve öğretmen desteği alt boyutu için (F=5.787; p< 0.003) p<.05'dir. Bu durumda katılımcıların SED'ine göre sosyal destek düzeyinin arkadaş desteği, aile desteği ve öğretmen desteği alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Arkadaş desteği alt boyut puan farklılığının hangi sosyo-ekonomik düzey durumundan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.31.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.31.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Arkadaş Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Sosyo-Ekonomik Düzey	(II) Sosyo-Ekonomik Düzey	Kareler Ortalaması	Standart Hata	p
Düşük SED	Orta SED	-.29828	1.46673	.977
	Yüksek SED	-6.41756*	2.46301	.026
Orta SED	Düşük SED	.29828	1.46673	.977
	Yüksek SED	-6.11929*	2.13001	.012
Yüksek SED	Düşük SED	6.41756*	2.46301	.026
	Orta SED	6.11929*	2.13001	.012

*p<.05

Tablo 4.31. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda SED'e göre arkadaş desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın Yüksek SED ile Düşük SED (p=0.026) ve Orta SED (p=0.012) arasında olduğu görülmektedir.

Yüksek SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=80.1111), düşük SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=73.6935) ve orta SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=73.9918) daha yüksektir.

Aile desteği alt boyut puan farklılığının hangi sosyo-ekonomik düzey durumundan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.32.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.32.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Aile Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Sosyo-Ekonomik Düzey	(II) Sosyo-Ekonomik Düzey	Kareler Ortalaması	Standart Hata	P
Düşük SED	Orta SED	-5.13703*	1.25436	.000
	Yüksek SED	-3.26045	2.10639	.270
Orta SED	Düşük SED	5.13703*	1.25436	.000
	Yüksek SED	1.87658	1.82161	.558
Yüksek SED	Düşük SED	3.26045	2.10639	.270
	Orta SED	-1.87658	1.82161	.558

*p<.05

Tablo 4.32. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda SED'e göre aile desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın Düşük SED ile Orta SED (p=0.00) arasında olduğu görülmektedir.

Orta SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=50.3951), düşük SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=45.2581) daha yüksektir.

Öğretmen desteği alt boyut puan farklılığının hangi sosyo-ekonomik düzey durumundan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları tablo 4.33.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.33.: Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Öğretmen Desteği Puan Farklılığına Yönelik Yapılan Tukey Testi Bulguları

(I) Sosyo-	(II) Sosyo-Ekonomik Düzey	Kareler	Standart	P
------------	---------------------------	---------	----------	---

Ekonomik Düzey		Ortalaması	Hata	
Düşük SED	Orta SED	-3.76351*	1.16052	.004
	Yüksek SED	-4.94325*	1.94881	.031
Orta SED	Düşük SED	3.76351*	1.16052	.004
	Yüksek SED	-1.17974	1.68533	.764
Yüksek SED	Düşük SED	4.94325*	1.94881	.031
	Orta SED	1.17974	1.68533	.764

*p<.05

Tablo 4.33. incelendiğinde yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda SED'e göre öğretmen desteği alt boyut puanı için anlamlı farkın Düşük SED ile Orta SED (p=0.004) ve Yüksek SED (p=0.031) arasında olduğu görülmektedir.

Yüksek SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=42.1852) ve orta SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalaması (X=41.0054), düşük SED'e sahip öğrencilerin aritmetik ortalamasından (X=37.2419) daha yüksektir.

Denence 14: Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destekdüzeyi ile katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirleyebilmek amacı ile korelasyon analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.34.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.34.: Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Yapılan Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler	N	r	p
Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyi	.456	.301	.00
Sosyal Destek Düzeyi			

*p<.05

İki değişken arasındaki Pearson korelasyon testinden çıkan ilişki 0 –.29 arası düşük, .30 –.69 arası orta, .70 ve üstü yüksek düzey olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2010). Tablo 37 incelendiğinde lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönlü orta düzeyde (r=0.30) bir ilişki bulunmaktadır.

Denence 15: Lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacı ile bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 4.35.'de sunulmaktadır.

Tablo 4.35.: Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Örneklem İçin t Testi Analizi Sonuçları

Sosyal Destek	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Sosyal Destek Düzeyi	Kadın	211	160.7678	20.95637	0.312	.755
	Erkek	245	160.0980	24.81882		

*p<.05

Tablo 4.35. incelendiğinde; sosyal destek düzeyi (p=0.755) için p>.05'dir. Bu durumda katılımcıların cinsiyetleri ve sosyal destek düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çalışmada lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları olan iş/meslek bilgi düzeyi, kariyer tercihi ve kariyer planı oluşturma yolları düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları olan kariyer tercihi ve mesleki konuları takip etme düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Anlamlı farklılık her iki alt boyut için erkekler lehinedir. Literatür incelendiğinde, çalışmanın bu sonucunu destekleyen ve destekleyemeyen araştırmalar olduğu görülmektedir (Austin, 2009; Brown ve Lavish, 2006; Coon, 2009; Creagh, Kaiser, 2003; Floyd, 2006; Foltz ve Luzzo, 1998; Gianakos, 2001; Jin, Watkins ve Yuen, 2009; Jenkins, 2004; Kelly ve Hatcher, 2013; Nauta, Khan, 2007; Nawaz ve Gilani, 2011). Buna göre, bazı araştırmaların sonuçlarında (Floyd, 2006; Gianakos, 2001, Jin, Watkins ve Yuen, 2009) cinsiyet ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya koyulurken, bazı araştırmaların sonuçlarında (Austin, 2009; Concannon ve Barrow, 2012; Coon, 2009; Foltz ve Luzzo, 1998; Jenkins, 2004; Kelly ve Hatcher, 2013; Nawaz ve Gilani, 2011, Nauta ve Khan, 2007) cinsiyet ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde; Bozgeyikli, Eroğlu ve Hamurcu (2009) lise öğrencileri üzerinde yürüttükleri araştırmanın sonucunda kariyer kararı verme öz yetkinliğinin cinsiyete göre farklılaştığını ve bu farklılığın toplam puanın yanı sıra tüm alt ölçeklerde erkek öğrencilerin lehine olduğunu ortaya koymuştur. Sarı ve Şahin (2013) yürüttükleri araştırmada hiyerarşik regresyon analizinin sonuçlarına göre cinsiyet ile mesleğe karar verme öz yeterlilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Duru’nun (2019) 665 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmanın sonucunda katılımcıların kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi toplam puanlarının ve alt ölçekten aldığı puanlarının, katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Ulaş (2016) kariyer kararı verme öz yeterliliğinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir.

Lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve sosyal destek algı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Demirtaş (2007) yürüttüğü çalışmada, cinsiyete göre sosyal destek algı düzeyinin anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Demirtaş'ın (2007), Ham, Hayes ve Hop'un (2005), Çeçen'in (2008), Mert, Duman, Kahraman'ın (2019) ve Nur Şahin (2011)'in yaptığı araştırmanın sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları arasında benzerlik bulunmaktadır. Ancak Arıcıoğlu'nun (2008), Başer'in (2006), Eker ve Arkar'ın (1995), Erdeğer'in (2001), Kartal ve Çetinkaya'nın (2009), Kaşık'ın (2009), Malecki ve Elliott'ın (1999) ve Yamaç'ın (2009) araştırma sonuçları bu araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bahsi geçen araştırmacılar, yürüttükleri çalışmalarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla sosyal destek algı düzeyine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve algılanan sosyal desteğin alt boyutları olan arkadaş desteği, aile desteği ve öğretmen desteği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Demirdüzen'in (2013) ergen bireylerin sosyal destek algı düzeyi ile duygusal öz yeterlik düzeyi arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmanın sonucu, bu çalışmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Erim (2001) ve Sağlam (2007) da sosyal destek algı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Akkaya (2011), ergen bireylerin arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmektedir. Ünlü (2001)'nün yaptığı çalışmanın sonucunda aileden algılanan sosyal destek düzeyi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Katılımcıların arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılık kadın öğrencilerin lehinedir (Ünlü, 2001). Baştürk (2002) ve Kahriman (2002) yaptığı araştırmanın sonucunda aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini; anlamlı farklılığın kadın öğrenciler lehine olduğunu ortaya koymuştur. Zaimoğlu (1991)'nin, yaptığı araştırmanın sonucuna göre erkek öğrencilerin ailesinden algıladığı sosyal destek düzeyi, kadın öğrencilerin ailesinden algıladığı sosyal destek düzeyinden daha yüksektir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çalışmada lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve kariyer kararı verme

yetkinlik düzeyi alt boyutları olan kendini tanıma düzeyi ve kariyer planı oluşturma yolları düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları olan iş/meslek bilgi düzeyi, kariyer tercihi ve mesleki konuları takip etme düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve iş/meslek bilgisi düzeyi ile kariyer tercihi arasındaki anlamlı fark Anadolu Lisesi'nde ve Fen Lisesi'nde eğitim alan öğrenciler arasındadır. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve mesleki konuları takip etme düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde ve Fen Lisesi'nde eğitim alan öğrenciler arasındadır. Öztemel (2012) yaptığı araştırmanın sonucunda meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer kararsızlıklarının akademik lisede (genel lise) öğrenim gören öğrencilerin kariyer kararsızlığından daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve sosyal destek algısının alt boyutlarından biri olan arkadaş desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri kurum türü ve sosyal destek algısının alt boyutları olan arkadaş desteği ve öğretmen desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Anlamlı fark Anadolu İmam Hatip Lisesi ve diğer liselerde (Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi) eğitim alan öğrenciler arasındadır.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca katılımcıların sınıf düzeyi ve kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi alt boyutları olan iş/meslek bilgi düzeyi, kariyer tercihi, kendini tanıma düzeyi, mesleki konuları takip etme düzeyi ve kariyer planı oluşturma yolları düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ulaş (2016) yaptığı çalışmada öğrencilerin kariyer kararı verme öz yetkinlik düzeylerinin, sınıf düzeyine göre farklılaştığını, diğer bir ifade ile öğrencilerin sınıf düzeylerinin yükselmesinin öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerini artırdığını ortaya koymuştur. Duru'nun (2020) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin, öğrenim görülen sınıf düzeyine göre farklılaştığı

sonucuna ulaşmıştır. Anlamlı farklılık 11. Sınıf öğrencilerinin lehinedir (Duru, 2020).

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve arkadaş desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın bu sonucu, Demirdüzen'in (2013) yaptığı araştırmanın sonuçları ile tutarlı iken, Ekşisu'nun (2009) yaptığı araştırmanın sonuçları ile tutarlılık göstermemektedir. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve öğretmen desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın bu sonucu Ekşisu'nun yaptığı çalışmanın sonucu ile desteklenmektedir. Ekşisu (2009) yaş değişkenine (dolayısıyla sınıf değişkenine) göre algılanan öğretmen desteğinde anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve sosyal destek algısının alt boyutlarından biri olan aile desteği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Anlamlı fark 9. sınıf ve 10. sınıfta eğitim alan öğrenciler arasındadır. Turgut (2015), yaptığı çalışmanın sonucunda, ergenlerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmiştir. Anlamlı farkın onuncu sınıflar lehine olduğunu ortaya koymuştur. Demirdüzen (2013) de ergenlerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını, anlamlı farkın 11. Sınıflar lehine olduğunu tespit etmiştir. Ekşisu (2009) ise algılanan aile desteğinin sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını belirtmektedir. Karataş (2012) sosyal destek algısının sınıf düzeyine göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Aileden algılanan sosyal destek düzeyinin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin lehine; öğretmenden algılanan sosyal destek düzeyinin dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinin lehine farklılaştığını ortaya koymuştur. Literatür incelendiğinde Ünsar, Kurt Sadırlı, Demir, Zafer ve Erol'un (2009), Kartal ve Çetinkaya'nın (2009) yaptığı çalışmaların sonucunda, sosyal destek algısının, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşıldığı görülmektedir.

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile arkadaş desteği algısı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile aile desteği algısı arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki; kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile arkadaş desteği algısı

arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Güçray'ın ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre aileden algılanan sosyal desteğin, bireyin karar verme davranışını şekillendirdiği ve uyumlu bir karar vermesinde önemli bir yere sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Bir diğer araştırma sonucuna göre aileden ve arkadaşan algılanan sosyal destek düzeyi artış gösterdikçe karar vermede özsaygının anlamlı düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir (Deveci, 2011). Algılanan sosyal destek düzeyinin artış göstermesi, pozitif yönlü bir değişimin olduğunu ve bu durumun karar verme sürecini de pozitif yönde etkilediği görülmektedir (Mert, Duman, Kahraman, 2019).

Bu çalışmada lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek türünün katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Arkadaş desteği alt boyut puanı için anlamlı fark Yüksek SED ile Düşük SED ve Orta SED arasında; aile desteği alt boyut puanı için anlamlı fark Düşük SED ile Orta SED arasında; öğretmen desteği alt boyut puanı için anlamlı fark Düşük SED ile Orta SED ve Yüksek SED arasındadır. Yüksek SED'e sahip bireylerin, ailelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeyleri de daha yüksektir (Elbir, 2000; Soylu, 2002; Zaimoğlu, 1991). Elbir (2000) ve Banaz (1992), yürüttükleri çalışmaların sonucunda aylık gelirin artması ile birlikte sosyal destek düzeyinin de arttığını ortaya koymuştur. Baştürk (2002), yaptığı araştırma kapsamında bireylerin SED'i azaldıkça bireyin algıladığı aile desteği ve arkadaş desteği düzeyinin de azaldığını ifade etmiştir. Yüksek SED'e sahip bireyler, orta ve düşük SED'e sahip bireylere kıyasla daha yüksek sosyal destek algı düzeyine sahiptir (Ünlü, 2001).

Kişiliğin birçok yönü bireyin kariyer gelişimi ile yakından ilgilidir. Bireylerin kariyerinin temel taşları, bireyin kişiliği tarafından şekillenmektedir. Bireyin kariyer araştırmaları, meslek seçimi, kariyer kararları ve kariyer değişiklikleri de bireyin kişilik özelliklerinden etkilenmektedir (Yeşilyaprak, 2011). Lise öğrencilerinin iş/meslek bilgi düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, iş/meslek bilgisini yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, iş/meslek bilgisi ile anlamlı bir ilişki ($R=0.452$, $R^2=.204$) sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin iş/meslek bilgisi puanlarındaki

değişimin %20'sini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, iş/meslek bilgisi üzerindeki görelî önem sırası; açıklık, sorumluluk ve dışa dönüklüktür. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerinin, iş/meslek bilgisi düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya koyulmuştur. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kendini tanıma düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre açıklık kişilik özelliğinin sorumluluk kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcıdır.

Lise öğrencilerinin kendini tanıma düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kendini tanıma düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanıma düzeyi ile anlamlı bir ilişki sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kendini tanıma düzeyi puanlarındaki değişimin %24'ünü açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kendini tanıma düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük, açıklık ve sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin kendini tanıma düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya koyulmuştur. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kendini tanıma düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin kariyer tercih düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kariyer tercih düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanıma düzeyi ile anlamlı bir ilişki sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer tercih düzeyi puanlarındaki değişimin %26'sını açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer tercih düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük, sorumluluk ve açıklıktır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sorumluluk,

uyumluluk, dışa dönüklük ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin kariyer tercih düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya koyulmuştur. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer tercih düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin sorumluluk kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcıdır.

Lise öğrencilerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanıma düzeyi ile anlamlı bir ilişki sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi puanlarındaki değişimin %21'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük, açıklık ve sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerinin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya koyulmuştur. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcıdır.

Lise öğrencilerinin mesleki konuları takip etme düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, mesleki konuları takip etme düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özellikleri, mesleki konuları takip etme düzeyi ile anlamlı bir ilişki sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin mesleki konuları takip etme düzeyi puanlarındaki değişimin %21'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, mesleki konuları takip etme düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; açıklık, dışa dönüklük ve nevroitikliktir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında sadece uyumluluk kişilik özelliğinin mesleki konuları takip etme düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır.

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliklerinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü belirlemek amacı ile yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özellikleri, kendini tanıma düzeyi ile anlamlı bir ilişki sergilediği görülmektedir. Söz konusu beş kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi puanlarındaki değişimin %25'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre (beta) yordayıcı değişkenlerin, kariyer planı oluşturma yolları düzeyi üzerindeki görelî önem sırası; dışa dönüklük, açıklık ve sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Standartlaştırılmış regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi üzerindeki görelî önem sırasına göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin açıklık kişilik özelliğine göre daha önemli bir yordayıcıdır. Araştırmanın bu sonucu Page, Bruch ve Haase'nin (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile desteklenmektedir. Page, Bruch ve Haase'nin (2008) yaptığı araştırmanın sonucunda, mükemmeliyetçilik, nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin, kariyer karar verme yetkinliğini yordadığı ortaya koyulmuştur. Reed, Brunch ve Haase (2004) yürüttükleri çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer keşif öz yeterlilikleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre nevroitiklik, dışa dönüklük ve sorumluluk, kariyer keşif öz yeterliliklerini açıklayan önemli kişilik özellikleridir. Kara ve Altınsoy'un (2020) 221 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmanın sonucunda sorumluluk ve gelişime açıklık kişilik özelliklerinin, kariyer karar yetkinlik beklentisini anlamlı ve pozitif yönde açıklayan kişilik özellikleridir.

Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu, Öztemel'in (2012) yaptığı araştırmanın sonucu ile benzerik göstermektedir. Öztemel'in (2012) yaptığı araştırmanın sonucunda algılanan SED düştükçe kariyer kararsızlığının arttığı; algılanan SED yükseldikçe kariyer kararsızlığının azaldığı

tespit edilmiştir. Çalışmanın bu sonucu, yapılan bazı çalışmaların sonuçları ile de benzerlik göstermektedir (Lease, 2004).

Bu çalışmanın sonucunda kariyer karar verme yetkinlik düzeyini yordayan kişilik özellikleri uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık olarak belirlenmiştir. Beş faktör kişilik özellikleri modeline göre uyumluluk kişilik özelliğine sahip bireyler genellikle insan ilişkilerinde ılımlı, iş birliğine yatkın, karşısındaki bireylerin beklentilerini anlayan, yumuşak başlı ve itaatkar kişilerdir (Tozkoparan, 2013). Uyumlu kişilerin ılımlı ve itaatkar kişilik yapıları sebebiyle mesleki karar verme sürecinde ailelerinin, arkadaşlarının ya da öğretmenlerinin yönlendirmesine açık hale gelmesi, kariyer kararlarını netleştirmektedir (Kayadibi, Kırdök, 2020). Jin, Watkins, ve Yuen (2009) Çinli örneklem üzerinde yaptığı araştırmada uyumluluğun kariyer kararının önemli bir yordayıcısı olduğu ve kariyer kararı vermeyi pozitif yönde yordadığını belirtmiştir (Akt., Kayadibi, Kırdök, 2020). Lounsbury ve diğerleri (1999), üniversite öğrencilerinin uyumluluk kişilik özelliğinin kariyer kararı verme ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bireylerin uyumluluk düzeylerinin yükselmesi bireylerin kariyer kararı verme süreçlerine olumlu etki etmektedir (Akt., Kayadibi, Kırdök, 2020).

Dışadönüklük bireyler, girişken, baskın ve pozitif olma gibi özelliklere sahiptir (Jia, 2008, s. 49). Watson ve Clark (1997), dışadönük bireyleri; içerisinde buldukları durumlara göre abartmayı seven, hırslı, tutkulu ve baskın tipler olarak tanımlamıştır (Develioğlu ve Tekin, 2013, s. 18). Ayrıca dışadönüklüğü; sosyalleşme, girişken olma ve kendini anlatabilmenin bir bileşeni olarak da ifade etmek mümkündür. Üstünlük sağlama ve takdir edilme isteği, dışadönük bireylerin temel motivasyon kaynaklarıdır. Dışadönük bireyler, rahatlıkla arkadaşlık kurabilmektedir. Çevreleri tarafından duygusal ve iletişim kurmayı seven bireyler olarak algılanmaktadırlar. (Girgin, 2007, s. 80).

Açıklık kişilik özelliğine sahip bireyler, meraklı, hayal gücü geniş ve özgürlükçü bireyler olarak tanımlanmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2011). Bahsi geçen bireyler yukarıda anılan özelliklerini kariyer gelişimlerine de yansıtmaktadır. Diğer bir ifade ile açıklık kişilik özelliğine sahip bireylerin, meraklı ve geniş hayal gücünün olması, kariyer gelişim süreçlerinde kendilerini doğru bir şekilde değerlendirebilmelerini, kendilerini tanımlarını, meslekleri ile ilgili bilgi

toplamlarını, amaç belirlemelerini, kariyer planı yapmalarını ve kariyer görevlerini yerine getirmelerini sağlamaktadır (Eryılmaz ve Kara, 2017).

Sonuç olarak bu araştırmada yer alan bireylerin, sahip oldukları uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerini kariyer gelişim süreçlerine yansıtması, bireylerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerini arttırmaktadır.

1.1. Araştırmacılara Öneriler

1. İncelemeler, farklı çalışma grubu koşulları ve ölçme aracıyla ölçülen düzey sayısının daha fazla olduğu durumlar için tekrarlanabilir.

2. Sorumluluk, uyumluluk, dışa dönüklük, açıklık ve nevroitiklik kişilik özelliği, lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi puanlarındaki değişimin %25'ini açıklamaktadır. Bu durum %75'lik bölümünün hala açıklanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini etkileyen diğer değişkenlerin bulunabilmesi için farklı değişkenleri içeren yeni çalışmalar yapılabilir.

3. Bu araştırmanın örneklemini lise öğrencileri ile sınırlıdır. Tespit edilen bulguların, diğer eğitim kademelerinde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden öğrenciler için genellenebilmesi oldukça zordur. Fakat lise öğrencileri dışındaki diğer öğrenci grupları üzerinde buna benzer bir araştırmanın yürütülmesi, rehberliğin önleme hizmeti kapsamında önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

4. Lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünün incelendiği bu araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin dışında farklı bir yöntemin kullanıldığı araştırmaların yapılması, farklı sonuçların ortaya koyulmasını sağlayabilir. Örneğin deneysel yöntem kullanılarak yapılacak olan araştırmalar yeni bakış açıları ortaya koyabilir.

5. Bu çalışmada lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü incelenmiştir. Bu konuya benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar, bu çalışmanın bir diğer değişkeni olan sosyal destek algı düzeyinin, kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordama gücünü inceleyebilirler.

1.2. Uygulayıcılara Öneriler

1. Kişilik özelliklerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyini yordadığının tespit edildiği bu araştırmadan yola çıkılarak, okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişilik özelliklerini tespit ederek öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinliklerini artırmaya yönelik psikoeğitim programları geliştirebilirler.

2. Bu araştırmanın sonucunda uyumluluk, dışa dönüklük ve açıklık kişilik özelliklerine sahip olan bireylerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kimlik ve kişilik gelişim dönemine karşılık gelen lise döneminde, özellikle eğitimcilerin ve psikolojik danışmanların öğrencilerde olumlu kimlik ve kişilik gelişimini destekleyici grup rehberliği etkinliklerine yer vermeleri, işlevsel kişilik özelliklerini kazanmalarına katkı sağlayacak psikolojik danışma ve rehberlik etkinliklerine yer vermeleri önerilmektedir.

3. Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanları bu faktörü göz önünde bulundurularak öğrencilerin, arkadaşlarından, ailelerinden ve öğretmenlerinden gerekli desteği alabilmesini sağlamak amacıyla gerekli birimler ile iş birliği içerisinde çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdullah, N., Hussin, N., Shonubi, O. A., Ghazali, S. R., & Talib, M. A. (2018). Career decision-making competence, self-knowledge, and occupational exploration: a model for university students. *Journal of Technical Education and Training, 10*(1).
- Adler, A. (1964). *The Structure And Prevention Of Delinquency*, Heinz L. And Rowena R. Ansbacher, (Der.). *Superiority And Social Interest: A Collection Of Later Writings*. Norwich: Fletcher&Son Ltd.
- Adler, A. (2001). *The Pattern Of Life*, Walter Béran Wolfe (Ed.). *Alfred Adler: The Pattern Of Life*, London, Routledge.
- Akdeniz S. (2009). *Ergenlerin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Algılarının, Algılanan Ana-Baba Tutumu Ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Akkaya, Ç. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve öz-duyarlık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya üniversitesi, Sakarya.
- Arıcioğlu, A. (2008). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, C. (2009). Anger, self-esteem, and perceived social support in adolescence, *Social Behavior and Personality, 37*(4), 555-564.
- Asmalı, M. (2017). İngilizce'yi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler Arasında Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve Sınav Kaygısı. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (11)*, 1-21.
- Atlı, A. (2017). Five-Factor Personality Traits as Predictor of Career Maturity. *Eurasian journal of educational research, 68*, 151-165.
- Atmampacher, H. (2014). Notes on psychophysical phenomena. *The Pauli-Jung conjecture and its impact today*, 181-199.
- Austin, C. Y. (2009). *Factors influencing African American high school students in career decision-making self-efficacy and engineering related goal intentions* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Minnesota, Minnesota.
- Aytaç, S. (1997). *Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi, Planlaması, Geliştirilmesi ve Sorunları*. Epsilon Yayıncılık..
- Bacanlı, H., İlhan, T., Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Sdkt). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7*(2), 261-279.
- Bahar, H. H., Kağan, M. (2018). Öğretmen Adaylarında Öz-yeterlik Algılarının Yordayıcısı Olarak Beş Faktör Kişilik Özellikleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(3), 676-686.
- Bahçekapılı, E., Karaman, S. (2015). Uzaktan Eğitimde Kişilik Özellikleri ve Akademik Başarı: Bir Literatür İncelemesi. *Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi, 4*(3), 26-34.

- Balfakih, D. (2019). *Çalışanın Kişilik Özellikleri ve Psikolojik Güçlendirmenin İş Motivasyonu Üzerine Etkileri: Türkiye ve Yemen Uygulaması*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Banaz, M. (1992), *Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları ve Stres ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege.
- Banaz, M. (1992). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları ve Stres ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bandura A. Self-Efficacy Mechanism In Human Agency. *Am Psychol* 1982, 37:122-47.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. Freeman.
- Barrick, M. R. And Mount, M. K. (1991). The Big Five Personality Dimensions And Job Performance: A Meta-Analysis, *Personnel Psychology*, 44, 1-26.
- Basım, H. N., Çetin, F., & Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 20-34.
- Başer, Z. (2006). *Aileden Algılanan Sosyal Destek İle Kendini Kabul Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*(Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baştürk, D. (2002). *Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerde Algılanan Sosyal Desteğin Akademik Başarıya Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi.
- Bayraktaroğlu: (2008). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Sakarya Yayınları.
- Benet-Martínez,V., John, O.P. (1998). Los Cinco Grandes Across Cultures And Ethnic Groups: Multitrait Multimethod Analysis Of The Big Five In Spanish And English. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 75, 729-750.
- Betz, N. E. Ve Luzzo, D. A. (2000). Career Assessment And The Career Decision Making Self- Efficacy Scale. *Journal Of Career Assessment*, 4, 413-428. Doi: 10.1177/106907279600400405
- Betz, N. E., ve Hackett, G. (1981) The relationship of career-related self-efficacy expectation to perceived career option in college women and men. *Journal of Counselling Psychology*. 28, 399-410.
- Bilgin, M. (2017). Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Bilişsel Esneklik İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 945-954.
- Bono, J. E., Boles, T. L., Judge, T. A. Ve Lauver, K. J. (2002).The Role Of Personality In Task And Relationship Confl İct. *Journal Of Personality*, 70 (3), 1311-1344.
- Bozgeyikli, H. Eroğlu, S.E. ve Hamurcu, H. (2009). Career decision making self-efficacy, career maturity and socioeconomic status with Turkish youth. *Georgian Electronic Scientific Journal: Education Science and Psychology*, 1(14), 15-24.

- Brown, C., Lavish, L. A. (2006). Career assessment with native Americans: role salience and career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Assessment, 14*(1), 116-129.
- Bryant, B.K. (1994). *How does social support function in childhood?* "Social networks and social support in childhood and adolescence" içinde; ed.: F. Nestmann, K. Hurrelmann. Walter de Gruyter, Berlin.
- Budak, B. (1999). *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burger, J., M. (2006). *Kişilik* (İ.D.E. Sarıoğlu, Çeviren). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2010). Sosyal bilimler için istatistik (6. baskı). *Ankara: Pegem Akademi*.
- Can, A. (2016). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (4. Baskı). *Ankara: Pegem Akademi*.
- Concannon, J. P. & Barrow, L. H. (2012). A reanalysis of engineering majors' self-efficacy beliefs. *Journal of Science Education Technology, 21*, 742-753.
- Conkel, Z ve Julia, L. (2010) Promoting viable career choice goals through Career decision-Making Self-Efficacy and career maturity İn Inner-City High School Students: A Test Of Social cognitive career theory. *Proquest Llc. Ph.D. Dissertation, University Of Minnesota*.
- Coon, K. L. (2009). *Predicting career decision-making difficulties among undergrad-uate students: the role of career decision making self-efficacy, career opti-mism and coping* (Unpublished Doctoral Dissertation). Southern Illi-nois University, Carbondale.
- Costa, P. T., Busch C. M., Zonderman A. B. And McCrae R. R. (1986). Correlations Of Mmpi Factor Scales With Measures Of The Five Factor Model Of Personality, *Journal Of Personality Assessment, 50* (4), 640-650.
- Costa, P.T., McCrae, R.R. (1995). Domains And Facets: Hierarchical Personalityassessment Using The Revised Neo Personality Inventory. *Journal Of Personality Assessment, 64* (1), 21-50.
- Costa, P.T.,McCrae, R.R. (1995). Domains and facets: Hierarchical Personality assessment usingn there visedneo personality in ventry. *Journal of Personality assessment, 64* (1), 21-50.
- Coşkun, H. (2012). *The Examination Of The Moderating Role Of Personality Trait On The Relationship Between Job Characteristics, Boredom At Work And Intention To Leave*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cramer, S. H., Herr, E. L., & Niles, S. G. (2004). Career guidance and counseling through the lifespan.
- Creagh-Kaiser, M. G. (2003). *The influence of ethnic identity, gender and trait anxiety on career decision-making self-efficacy for White and racial/ethnic minority students* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Se-ton Hall, South Orange, NJ.

- Creed, P., Patton, W., & Prideaux, L. A. (2006). Causal relationship between career in decision and career decision-making self-efficacy: A longitudinal cross-lagged analysis. *Journal of career development, 33*(1), 47-65.
- Cutrona, C. E, Cole, V., Colangelo, N., Assouline, S. G. ve Russell, D.W. (1994). Perceived parental social support and academic achievement: An attachment theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 66*(2), 369-378.
- Çakır, Y. ve Palabıykoğlu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek- çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi, 5*(1), 15-24.
- Çeçen, A.R. (2008). Öğrencilerinin Cinsiyetlerine ve Anababa Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 415-431.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. O., Basım, H. N. (2013). Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi, *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(75), 81-92
- Çivıtcı, N., & Arıcıoğlu, A. (2012). Psikolojik Danışman Adaylarının Yardım Etme Stilleri Ve Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(23), 78-96.
- Demirdüzen, H. (2013). Ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirtaş, A.S. (2007). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, M. (2011). An Investigation of Decision Making Styles and the Five-Factor Personality Traits with Respect to Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory and Practice, 11*(1), 105-113.
- Deniz, M. (2011). An Investigation of Decision Making Styles and the Five-Factor Personality Traits with Respect to Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory and Practice, 11*(1), 105-113.
- Develioğlu, K. & Tekin, A. Ö. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Yabancılaşma Arasındaki İlişki: Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Uygulama, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18*(2), 15-30.
- Doğan, H. (2014). Çağdaş Kariyer Karar Verme Yaklaşım ve Modellerinin İncelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 4*(6), 100-130.
- Doğan, T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(30), 30-44.
- Doğan, T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 14*(1), 56-64.

- Dubow, E. F., & Ullman, D. G. (1989). Assessing Social Support In Elementary School Children: The Survey Of Children's Social Support. *Journal Of Clinical Child Psychology*, 18(1), 52-64
- Dursun, A., & Kara, A. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Yordayıcısı Olarak Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisi ve Kariyer Seçiminde Aile Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 39-55.
- Duru, H. (2019). Lise öğrencilerinin mesleki olgunlukları, kariyer kararı verme güçlükleri ve kariyer kararı verme öz yetkinlikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Master's thesis, Bursa Uludağ Üniversitesi).
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek İle Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ebstrup, J. F., Eplov, L. F., Pisinger, C., & Jørgensen, T. (2011). Association between the Five Factor personality traits and perceived stress: is the effect mediated by general self-efficacy?. *Anxiety, Stress & Coping*, 24(4), 407-419.
- Ebstrup, J. F., Eplov, L. F., Pisinger, C., & Jørgensen, T. (2011). Association between the Five Factor personality traits and perceived stress: is the effect mediated by general self-efficacy?. *Anxiety, Stress & Coping*, 24(4), 407-419.
- Eker, D. ve Arkar, H.(1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*. 10(34) S: 45-55.
- Eker, S. (2012). Alfred Adler'in Kişilik Kuramı'nın Demokrasi Düşüncesi Açısından Önemi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(22), 157-180.
- Ekşisu, M. (2009). Liseli öğrencilerin zorbalık düzeyleri ile aile işlevleri ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elbir, N. (2000). *Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. (Çev: B. Üstün, V. Şar), Ankara: Birey Ve Toplum.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme Yurtlarında ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin, Benlik Saygısı, Depresyon ve Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Destek Sistemleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ewen, R., & Ewen, R. B. (2014). *An Introduction To Theories Of Personality*. Psychology Press.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics using SPSS*. London: Sage Publication.

- Floyd, T. D. (2006). *Family dysfunction, parental attachment and career (pleasetypo) decision-making self-efficacy among college students* (Unpublished Doctoral Dissertation). Temple University, Philadelphia.
- Fogiel, M. (2003). *The Psychology Problem Solver*. New Jersey: Research & Education Assoc.
- Foltz, B. M., & Luzzo, D. A. (1998). Increasing the career decision-making self-efficacy of nontraditional college students. *Journal of College Counseling, 1*(1), 35-44. Doi: 10.1002/J.2161-1882.1998.Tb00122
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How To Design And Evaluate Research In Education*. Usa: Mcgrawhill.
- Fry, P. S., & Debats, D. L. (2009). Perfectionism and the five-factor personality traits as predictors of mortality in older adults. *Journal of Health Psychology, 14*(4), 513-524.
- Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational Research: An Introduction*. Longman Publishing.
- Ganellen, R. ve Blaney, P. H. (1984). Hardiness and social support as moderators of the effects of life stress. *Journal of Personality and Social Psychology, 47* (1), 156-163.
- Garcia, P. (2012) Different almoderating effects Of Student- And parent- Rated Support In The relationship between Learning Goalorientation and career Decision-Making Self-Efficacy, *Journal Of Career assessment, 20* (1) 22-33.
- Gati I, Asher I. (2001). The Pic Model For Career Decision Making: Prescreening, In-Depth Exploration, And Choice. In: Leong F, Barak A (Eds). *Contemporary Models In Vocational Psychology*, Mahwah, Erlbaum.
- Gerrig, R. J., & Zimbardo, P. G. (2015). *Psikoloji ve Yaşam Psikolojiye Giriş* (Çev. G. Sart, Çev. Edit. Aa Özdoğru). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gianakos, I. (1995). The relation of sex role identity to career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior, 46*(2), 131-143.
- Gianakos, I. (2001). Predictors of career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Assessment, 9*(2), 101-114..
- Gigerenzer, G. (2004). Mindless statistics. *The Journal of Socio-Economics, 33*, 587-606.
- Goodwin, R. D., Friedman, H. S. (2006). Health status and the five-factor personality traits in a nationally representative sample. *Journal of health psychology, 11*(5), 643-654.
- Gökdeniz, İ., Merdan, E. (2011). Kişilik İle Kariyer Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3*(2), 23-36.
- Groesser, S. A. (1998). *The relationship of hardiness and perceived social support to nurses' appraisals of stress*. Master of Science in Nursing, The Grand Valley State University, Allendale.
- Guan, P., Capezio, A., Restubog, S. L. D., Read, S., Lajom, J. A. L. ve Li, M. (2016). The role of traditionality in the relationships among parental support, career

- decision making self-efficacy and career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 94, 114-123.
- Güney, S. (2000). *Davranış Bilimleri*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem- analiz* (5 bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ham, L., Hayes, SA & Hope, DA. (2005). Gender Differences in Social Support For Socially Anxious Individuals. *Cognitive Behaviour Therapy*, 34(4), 201–206.
- Hamamcı, Z., & Hamurlu, M. K. (2005). Relationship between level of knowledge and attitudes of parents about helping their children for career development and career indecision of their children. *İnönü University Education Faculty Journal*, 6 (10), 55-69.
- Hintsanen, M., Puttonen, S., Smith, K., Törnroos, M., Jokela, M., Pulkki-Råback, L., Hintsala, T., Merjonen, P., Dwyer, T., Raitakari, O. T., Venn, A., & Keltikangas-Järvinen, L. (2014). Five-factor personality traits and sleep: Evidence from two population-based cohort studies. *Health Psychology*, 33(10), 1214–1223. <https://doi.org/10.1037/hea0000105>
- Hoffman, M.A., Ushpiz, V. ve Levy-Shiff, R. (1988). Social support and self-esteem in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 17(4), 307-316.
- Işık E. (2010). *Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi Temelli Bir Grup Müdahalesinin Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararı Yetkinlik ve Mesleki Sonuç Beklentisi Düzeylerine Etkisi*. Doktora tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- İlal, G. K. (2001). *Davranış Bilimleri Tıpsal Psikoloji*, Genişletilmiş 4. Baskı, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul.
- Jarvis, M. And Russel, J. (2002). *Key Ideas In Psychology*. Cheltenham: Nelson Thornes.
- Jenkins, K. E. (2004). *The influence of parental attachment, gender, and academic major choice on the career decision-making self-efficacy of first year African American college students* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Pennsylvania State, State College, PA.
- Jia, H. H. (2008). *Relationship Between The Big Five Personality Dimensions and Cyberloafing Behavior*, Southern Illinois University at Carbondale, Unpublished Doctorate Degree Thesis.
- Jin, L., Watkins, D. & Yuen, M. (2009). Personality, career decision self efficacy and commitment to the career choices process among Chinese graduate students. *Journal of Vocational Behavior*, 74, 47–52.
- John, O. P. Ve Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement, And Theoretical Perspectives. *Handbook Of Personality: Theory And Research*, 2(1999), 102-138.
- Jondeau E., Rockinger M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic Dynamics & Control*, 27, 1699 – 1737.
- Kahriman, İ. (2002). *Adölesanlarda Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (6. Baskı). Ankara: Asil Yayınları.
- Kara, A., Altınsoy, F. (2020). Lise Öğrencilerinde Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisinin Bireysel Yönü: Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 165-177.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2012). Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 257-271.
- Kartal, A. ve Çetinkaya, B. (2009). “Yükseköğretim Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Desteği Etkileyen Faktörler”. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 3-20.
- Kaşık, D. (2009). *Ergenlerde Karar Verme Stilleri ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayadibi, S., Kırdök, O. Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygıları İle Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 372-388.
- Kelly, R. R., Hatcher, T. (2013). Decision making self-efficacy and barriers in career decision making among community college students. *Community College Journal of Research and Practice*, 37, 103-113.
- Kenny, M. E., Blustein, D., Chaves, A., Grossman, J., & Gallagher, L. A. (2003). The role of perceived barriers and relational support in the educational and vocational lives of urban high school students. *Journal of Counseling Psychology*, 20, 142-155
- Kozak, A. M. (2001). *Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması*. Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Köknel Ö. (1986). *Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Lease, S. H. (2004). Effect of locus of control, work knowledge, and mentoring on career decision-making difficulties: Testing the role of race and academic institution. *Journal of Career Assessment*, 12, 239–254.
- Lee, C. M. (2007). Career Maturity, Career Decision-Making Self-Efficacy, Interdependent Self -Construal, Locus Of Control And Gender Role İdeology Of Chinese Adolescents İn Hong Kong (Doctoral Dissertation). Available From Proquest Dissertations And Theses Database. (Uml No. 3460800)
- Lent RW, Brown SD, Hackett G. (2002). Social cognitive career theory. In: Brown D (ed). *Career Choice and Development*, 255-311.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance [monograph]. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. In: D. Brown (Ed.). *Career choice and development*, 255-311.

- Lent, R. W., Brown, S. D., Larkin, K. C. (1984). Relation of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31(3), 356-362. doi:http://dx.doi.org/10.1037/0022-0167.31.3.356
- Lent, R. W., ve Hackett, G. (1987). Career self-efficacy: Empirical status and future directions. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 347-382.
- Lounsbury, J. W., Tatum, H. E., Chambers, W., Owens, K. S., Gibson, L. W. (1999). An Investigation Of Career Decidedness In Relation Tobig Five'personality Constructs And Life Satisfaction. *College Student Journal*, 33(4), 646-652.
- Löckenhoff, C. E., Duberstein, P. R., Friedman, B., & Costa, P. T., Jr. (2011). Five-factor personality traits and subjective health among caregivers: The role of caregiver strain and self-efficacy. *Psychology and Aging*, 26(3), 592-604. https://doi.org/10.1037/a0022209
- Luzzo, D. A., Hitchings, W. E., Retish, P. Ve Shoemaker, A. (1999). Evaluating Differences İn College students' Career decision makingon The basis Of Disability status. *The career Development Quarterly*, 48, 142-150.
- Maki, R. H. Ve Maki, W. S. (2003). Prediction Of Learning And Satisfaction İn Web-Based And Lecture Courses. *Journal Of Educational Computing Research*, 28(3), 197-219.
- Malecki, C.K. ve Elliott, S.N. (1999). Adolescents Ratings of Perceived Social Support and Its Importance: Validation of The Student Social Support Scale. *Psychology In The School*. 36(6) S:473- 483.
- Mccrae, R.R.,Costa, P. T., (1987). Validation Of Thefive-Factor Model Of Personality a cross instruments and observers. *Journal Of Personality and Social psychology*, 52 (1), 81- 90.
- McCrea, R. R., Costa Jr, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor perspective*. Guilford Press: New York.
- Mert, A. Duman, A. E., Kahraman, M. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Öz-Yeterliğinin Yordayıcıları Olarak Benlik Saygısı ve Algılanan Sosyal Destek. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 16(1):594-619
- Metin, M. (Ed.) (2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Mosak, H. And Maniacci, M. (1999). *A Primer Of Adlerian Psychology: The Analytic-Behavioral-Cognitive Psychology Of Alfred Adler*. London: Routledge.
- Mutlu T. Lise Öğrencilerinde Kariyerkararı Verme Güçlükleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı. Yüksek Lisanstezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2011.
- Nauta, M. M. & Kahn, J. H. (2007). Identity status, consistency and differentiation of interests and career decision self-efficacy. *Journal of career assessment*, 15(1), 55 65.

- Nawaz, S. & Gilani, N. (2011). Relationship of parental and peer attachment bonds with career decision-making self-efficacy among adolescents and post-adolescents. *Journal of Behavioral Sciences*, 21(1), 33-47.
- Nur Şahin, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Olsen, S., Marshall, E. S., Mandleco, B. L., Allred, K., Dyches, T. T. ve Sansom N. (1999). Support, communication and hardiness in families with children with disabilities. *Journal of Family Nursing*, 5 (3), 275-292.
- Özbağ, G. K. (2016). The role of personality in leadership: Five factor personality traits and ethical leadership. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 235-242.
- Özbağ, G. K. (2016). The role of personality in leadership: Five factor personality traits and ethical leadership. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 235-242.
- Özler, D. E., Mercan, N., & Yeni, Z. (2016). Y Kuşağının Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *The Journal Of Industrial Relations & Human Resources*, 18(4).
- Öztemel, K. (2012). Kariyer Kararsızlığı ile Mesleki Karar Verme Öz Yetkinlik ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkiler. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty*, 32 (2), 459-477.
- Page, J., Bruch, M.A., Haase, R.F. (2008). Role Of Perfectionism and five-Factor Model Traits In Career Indecision. *Personality and individual differences* 45, 811–815.
- Parks Leduc, L., Feldman, G., & Bardi, A. (2015). Personality Traits And Personal Values: A Meta-Analysis. *Personality And Social Psychology Review*, 19(1).
- Pervin, L. A. And Cervone, D. (2010). *Personality Theory And Research*, 11. Edition, Hoboken, Nj, Wiley.
- Peterson, S. L. (1993). Career decision-making self-efficacy and institutional integration of underprepared college students. *Research in Higher Education*, 34(6), 659-685.
- Phillips, S. D., Blustein, D. L., Jobin-Davis, K., & White, S. F. (2002). Preparation for the school-to-work transition: The views of high students. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 202-216.
- Pinkerton, J. ve Dolan, P. (2007). Family support, social capital, resilience and adolescent coping, *Child and Family Social Work*, 12, 219-228.
- Reed, M. B., Bruch, M. A., & Haase, R. F. (2004). Five-Factor Model Of Personality And Career Exploration. *Journal Of Career Assessment*, 12, 223–238.
- Robbins, S. B. (1985). Validity estimates for the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 18, 64–74.
- Rogers, M. E. Ve Creed, P. A. (2011). A Longitudinal Examination Of Adolescent Career Planning And Exploration Using A Social Cognitive Career Theory

Framework. *Journal Of Adolescence*, 34(1), 163-172. Doi: 10.1016/J.Adolescence.2009.12.010

- Sabuncuoğlu, Z. (2009). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Furkan Ofset, 4. Baskı.
- Sağlam, S. (2007), *Lise Öğrencilerinin Ana-Baba İletişimi Sosyal Destek ve Ana-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sarı, E., Çakır, Y. (2020). Okul Psikolojik Danışman Adaylarının Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Psikolojik Danışmanlık Öz Yeterlikleri Üzerindeki Etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 191-209.
- Sarı, S. V. ve Şahin, M. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleğe karar verme öz yeterliliklerini yordama da mükemmeliyetçilik özelliklerinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 29(1), 238-250.
- Sarriera, J.C., Abs, D., Casas, F. ve Bedin, L.M. (2012). Relations between media, perceived social support and personal well-being in adolescence, *Social Indicators Research*, 106, 545–561.
- Saya, P., Kazak, M. ve Doğan, T. (1-3 Mayıs 2009). Mesleki Olgunluk Düzeyinin Cinsiyet, Yaş Ve Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre 113 İncelenmesi. 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitapçığı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin, Sosyal Destek , Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schultz, D. P. And Schultz, S. E. (2002). *Theories Of Personality*. Belmont: Thomson.
- Sneva, J. N. (2011). *Exploring career decision-making self-efficacy, career maturity attitudes and racial identity attitudes of college students of color* (Unpublished Doctoral Dissertation). University at Buffalo, New York.
- Somer, O., Korkmaz, M., Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerinin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 21-33.
- Soylu, Ö. (2002). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerinden Sosyal Destek Algılayıp Algılamama Durumlarına Göre Psikolojik Belirtiler Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stajkovic, A. D., Luthans, F. (1998). Social cognitive the oryand self-efficacy: going beyond traditional motivational and behavi or alap-proaches. *Organizational Dynamics*, 26, 62-74. doi:10.1016/S0090-2616(98)90006-7
- Stevens, C. D. And Ash, R. A. (2001). Selecting Employees For Fit: Personality And Preferred Managerial Style, *Journal Of Managerial Issues*, 13(4), 500-517.
- Stringer, K. J.,& Kerpelman, J. L. (2010). Career identity development in college students: Decision making, parental support, and workex-perience. *An International Journal of Theory and Research*, 10(3), 181-200.

- Sumari, M. (2006). *Family functioning and career decision-making self-efficacy: a study of first year malaysian undergraduate students* (Unpublished Doctoral Dissertation). Western Michigan University, Michagan.
- Super D.E. (1990) A life span, life-space approach to career development. In *Career Choice and Development*, 2nd ed. (Eds D Brown, L Brooks):197–261. San Francisco, Jossey–Bass.
- Super, D. E. (1980). A Life-Span Life-Spaceapproachtocareerdevelopment. *Journal Of Vocationalbehavior*, 16, 282-298.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şeker, G. Y. (2013). *Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Tatar, A., Bildik, T., Saltukoğlu, G., ve Dinçel, M. G. (2014). Klinik Olmayan Örneklerden Beş Faktör Kişilik Envanteri Belirti Tarama Amaçlı Kullanılabilir Mi?: Ön Çalışma. *Fsm İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. 4(2), 181-199.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kurami'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (XVII), 939-971.
- Taylor, K. M., Betz, N. E. (1983). Applications Of Self-Efficacy Theory To The Understanding And Treatment Of Career İndecision. *Journal Of Vocational Behavior*, 22, 63-81. Doi:10.1016/0001-8791(83)90006-4
- Taylor, K. M.,Popma, J. (1990). An Examination Of The relationshipsamong Career decision-Making Self-Efficacy, Career saliancelocus Of Control, And vocational in decision. *Journal Of Vocational behavior*, 37, 17-31.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Tozkoparan, G. (2013). Beş faktör kişilik özelliklerinin çatışma yönetim tarzlarına etkisi: yöneticiler üzerinde bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(2), 189-231.
- Turgut, Ö. (2015). Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, *Türk Dil Kurumu*, 2 Ocak 2021 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> Adresinden Erişildi.
- Ulaş Ö. (2016). *Kariyer Kararı Verme Öz-Yetkinliği: Bir Model Testi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi,

- Ulaş, Ö., Yıldırım, İ. (2016). Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 6(45), 77-90.
- Ünlü, H. (2001). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin ve Ego Kimlik Statülerinin Sosyoekonomik Düzey ve Cinsiyete Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara .
- Ünsar, S., Kurt-Sadırlı, S., Demir, M., Zafer, R. ve Erol, Ö. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 1(1), 17-29.
- Vedel, A. (2014). The Big Five And Tertiary Academic Performance: A Systematic Review And Meta-Analysis. *Personality And Individual Differences*, 71, 66-76. Doi: [Http://Dx.Doi.Org/10.1016/J.Paid.2014.07.011](http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2014.07.011)
- Vural E. (2007). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri İle Okul Kültürü Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (Kartal İlçesi Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sbe, İstanbul.
- Yazgan İnanç, B., Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik kuramları*. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım, B.I. (2014). Çalışanların Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle İş Tatminleri Arasındaki İlişki: Alanya'daki Beş Yıldızlı Oteller Üzerine Bir Uygulama. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi /Sbe, Antalya.
- Yıldırım, İ. (2005). Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Revizyonu. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal Of Educational Research*, 17, 221-236.
- Yüksel, O. (2015). *Kamu Hastaneleri Birliği Kapsamındaki Hastanelerde Personel Güçlendirmenin İş Tatmini ve İş Motivasyonu Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yürür, S. (2009). Yöneticilerin Çatışma Yönetim Tarzları Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Analizine Yönelik Bir Araştırma, *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), 23-42.
- Zaimoğlu, S. (1991). *Adolesanlarda Toplumsal Destek Algısı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi.
- Zel U. (2001). *Kişilik Ve Liderlik Evrensel Boyutlarıyla Yönetimsel Açından Araştırmalar, Teoriler Ve Yorumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Okulunuz;

- Tirebolu Anadolu Lisesi
- Şehit İsmail Kefal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- Şehit Yunus Yılmaz Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Görele Nihat Gürel Fen Lisesi

Sınıfınız;

- 9.sınıf
- 10. Sınıf
- 11. Sınıf
- 12. Sınıf

Cinsiyetiniz;

- Kadın
- Erkek

Sosyo-ekonomik Düzeyiniz;

- Düşük
- Orta
- Yüksek

EK-2: Beş Faktör Kişilik Ölçeği-Kısa Form

Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Aşağıda sizi tanımlamaya çalışan birtakım özellikler yer almaktadır. Aşağıdaki özellikleri sizi ne kadar tanımladığına; **(1) hiç katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kararsızım, (4) katılıyorum, (5) kesinlikle katılıyorum** derecelendirmelerinden yararlanarak uygun olan seçeneği işaretleyerek karar veriniz.

	(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kararsızım	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum
1. Konuşkan biriyim.	1	2	3	4	5
2. Başkalarında hata arayan biriyim.	1	2	3	4	5
3. İşini eksiksiz yapan biriyim.	1	2	3	4	5
4. Karamsar ve hüzünlü biriyim.	1	2	3	4	5
5. Orijinal, yeni fikirler üretebilen biriyim.	1	2	3	4	5
6. Başkalarına karşı mesafeli biriyim.	1	2	3	4	5
7. Yardımsever, çıkarıcı olmayan biriyim.	1	2	3	4	5
8. Umursamaz biriyim.	1	2	3	4	5
9. Rahat, stresle kolay baş edebilen biriyim.	1	2	3	4	5
10. Çok değişik konuları merak eden biriyim.	1	2	3	4	5
11. Enerji dolu biriyim.	1	2	3	4	5
12. Başkaları ile sürekli tartışmaya giren biriyim.	1	2	3	4	5
13. Güvenilir bir çalışan/iş gören/eleman olabilecek biriyim.	1	2	3	4	5
14. Gergin olabilen biriyim.	1	2	3	4	5
15. Yaratıcı zekası olan, derin düşünen biriyim.	1	2	3	4	5
16. Heyecan yaratabilen biriyim.	1	2	3	4	5
17. Affedici bir yapıya sahip biriyim.	1	2	3	4	5
18. Dağınık olmaya eğilimli biriyim.	1	2	3	4	5
19. Çok endişelenen biriyim.	1	2	3	4	5

20. Hayal gücü yüksek biriyim.	1	2	3	4	5
21. Sessiz kalmaya eğilimi olan biriyim.	1	2	3	4	5
22. Diğer insanlara genellikle güvenen biriyim.	1	2	3	4	5
23. Tembel olmaya eğilimli biriyim.	1	2	3	4	5
24. Duygusal olarak dengeli, kolayla morali bozulmayan biriyim.	1	2	3	4	5
25. Keşfeden, icat eden, yaratıcı biriyim.	1	2	3	4	5
26. Atılgan, girişken bir kişiliğe sahip biriyim.	1	2	3	4	5
27. Soğuk ve mesafeli olabilen biriyim.	1	2	3	4	5
28. Başladığı işi tamamlayabilen biriyim.	1	2	3	4	5
29. Dakikası dakikasına uymayan biriyim.	1	2	3	4	5
30. Sanata ve estetik değerlere önem veren biriyim.	1	2	3	4	5
31. Bazen çekingen, utangaç olabilen biriyim.	1	2	3	4	5
32. Hemen hemen herkese karşı saygılı ve nazik olan biriyim.	1	2	3	4	5
33. İşlerini verimli ve tam olarak yapabilen biriyim.	1	2	3	4	5
34. Gergin ortamlarda sakin kalabilen biriyim.	1	2	3	4	5
35. Rutin, sabit bir düzeni olan işleri yapmayı seven biriyim.	1	2	3	4	5
36. Dışa dönük, sosyal biriyim.	1	2	3	4	5
37. Zaman zaman başkalarına karşı kabalaşabilen biriyim.	1	2	3	4	5
38. Planlar yapan ve bu planları uygulayabilen biriyim.	1	2	3	4	5
39. Kolayca heyecanlanabilen ve sinirlenebilen biriyim.	1	2	3	4	5
40. Düşünmeyi seven, fikirler geliştirebilen biriyim.	1	2	3	4	5
41. Sanata ilgisi çok az olan biriyim.	1	2	3	4	5
42. Başkalarıyla işbirliği yapmayı seven biriyim.	1	2	3	4	5
43. Kolaylıkla dikkati dağılabilen biriyim.	1	2	3	4	5

44. Sanat, müzik ve edebiyatta çok bilgili olan biriyim.	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

EK-3: Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği

Sevgili öğrenciler, “Kariyer Ölçeği” sizlerin kariyerinizle ilgili duygu, düşünce ve davranışlarınızı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Sizden her bir maddeyi okuduktan sonra **şu andaki durumunuzu** baz alarak uygunluk derecesine göre kutucuklardan birini işaretlemeniz istenmektedir.

		Hiç Yeterli Değilim	Yeterli Değilim	Kısmen Yeterliyim	Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim
1.	İlgi alanına giren işlerde tipik bir çalışma gününün nasıl olabileceğini bilmek	1	2	3	4	5
2.	İstenilen işte çalışanların ne kadar para kazandıklarını bilmek	1	2	3	4	5
3.	İşin gereği o işte çalışanlarda bulunması gereken nitelikleri bilmek	1	2	3	4	5
4.	İş olanaklarını nereden öğrenebileceği konusunda bilgi sahibi olmak	1	2	3	4	5
5.	İstihdam piyasasıyla (atanma, çalışma koşulları vb.) ilgili nereden bilgi toplanacağını bilmek	1	2	3	4	5
6.	Alınan eğitimin iş hayatında nasıl kullanılabileceğini öğrenmek	1	2	3	4	5
7.	Çevresindeki kurum/kuruluşların eleman alırken ne gibi nitelikler aradığını araştırmak	1	2	3	4	5
8.	İlgi alanına giren işlerle/mesleklerle ilgili internette bilgi toplamak	1	2	3	4	5
9.	İstenen formatta bir özgeçmiş hazırlayabilmek	1	2	3	4	5
10.	Bir iş mülakatı hakkında bilgi toplamak	1	2	3	4	5
11.	İşler/meslekler ile ilgili daha fazla bilgiye	1	2	3	4	5

	ulaşmak					
12.	Mesleki tercihinde kendisi için öncelikli olanları sıralayabilmek	1	2	3	4	5
13.	Gelecek beklentilerine uygun bir iş/meslek tercihinde bulunabilmek	1	2	3	4	5
14.	Çalışmak istediği sektörü (eğitim, sanayi, sağlık vb.) belirlemek	1	2	3	4	5
15.	İlgi alanına uygun bir iş tercih listesi hazırlayabilmek	1	2	3	4	5
16.	Kendine uygun olduğunu düşündüğü işleri/meslekleri sıralamak	1	2	3	4	5
17.	Mesleki problemlerin çözümü için ilgili uzman kişilerden destek almak	1	2	3	4	5
18.	Kariyer gelişimi için ilgili uzman kişilerden destek almak	1	2	3	4	5
19.	Kariyer hedeflerine ulaşmada olası engellerle başa çıkma yollarını belirlemek	1	2	3	4	5
20.	Mesleki problemler yaşadığında farklı çözüm yollarını denemek	1	2	3	4	5
21.	Kariyer hedeflerine ulaşmada atılacak olan adımları planlamak	1	2	3	4	5
22.	Mesleki problemlerin çözümü için farklı görüşlerden yararlanmak	1	2	3	4	5
23.	Piyasadaki iş olanaklarını takip etmek	1	2	3	4	5
24.	Kariyer hedeflerine ulaşmada yapılacaklar listesindeki adımları netleştirmek	1	2	3	4	5
25.	Alternatif kariyer hedeflerini belirlemek	1	2	3	4	5
26.	Mesleki geleceği ile ilgili gerçekçi planlar yapmak	1	2	3	4	5
27.	Gelecekte mesleğiyle ilgili neler yapabileceğini şimdiden değerlendirmek	1	2	3	4	5
28.	Mesleki problemlerini çözmeye konusunda kendine güven duymak	1	2	3	4	5

29.	Mesleki problemleriyle ilgili hoşnut olabileceği çözümler üretmek	1	2	3	4	5
30.	Kariyer gelişimi için önceliklerinin neler olduğunu bilmek	1	2	3	4	5
31.	Meslek ile ilgili çıkan dergi, makale, gazete vb. yayınları takip etmek	1	2	3	4	5
32.	Okuduğu program ile ilgili çıkan yayınları takip etmek	1	2	3	4	5
33.	Mezuniyet öncesi düşünülen meslekler ile ilgili olabilecek seçmeli dersler almak	1	2	3	4	5
34.	Mesleğiyle ilgili gelişmeleri izlemek	1	2	3	4	5
35.	Kendi kişisel niteliklerini değerlendirebilmek	1	2	3	4	5
36.	Mesleğinin özellikleri ile kendi niteliklerinin ne derecede örtüştüğünü değerlendirebilmek	1	2	3	4	5
37.	Yakın çevresindekiler tarafından nasıl algılandığını değerlendirebilmek	1	2	3	4	5
38.	Kariyer gelişimi için önemli kişilik özelliklerinin farkında olmak	1	2	3	4	5
39.	Üstün ve zayıf yönlerinin farkında olmak	1	2	3	4	5
40.	Başarılı olacağı iş etkinliklerini bilmek	1	2	3	4	5
41.	Çalışma hayatında yeteneklerini kullanabilmek	1	2	3	4	5
42.	Çalışma hayatında kendini nasıl geliştirebileceğini bilmek	1	2	3	4	5
43.	İş yaşamında ilerleyebilme/yükselebilme olanaklarını bilmek	1	2	3	4	5
44.	İş yaşamında karşılaşılabileceği olası risklerle baş edebilmeyi göze almak	1	2	3	4	5
45.	Nasıl bir iş ortamında çalışmak istediğini bilmek	1	2	3	4	5

EK-4:Çocuklar için Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği

Aşağıda yer alan maddeleri ‘1= hiçbir zaman, 2= nadiren/çok ender olarak, 3= bazen, 4= çoğu zaman ve 5= her zaman’ ifadesini yansıtacak biçimde işaretleyiniz.

		Hiçbir Zaman	Nadiren/Çok Ender	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1.	Arkadaşların tarafından dışlandığını hisseder misin?	1	2	3	4	5
2.	Arkadaşların tarafından sevilir misin?	1	2	3	4	5
3.	Arkadaşların sana sataşır ya da takılırlar mı?	1	2	3	4	5
4.	Arkadaşların seninle alay ederler mi?	1	2	3	4	5
5.	Arkadaşların senin düşüncelerini dinlemekten hoşlanırlar mı?	1	2	3	4	5
6.	Sen ve arkadaşların birbiriniz için çok şey yapar mısınız?	1	2	3	4	5
7.	Kendini arkadaşlarına çok yakın hisseder misin?	1	2	3	4	5
8.	Sorunların olduğunda yardım ya da öneri almak için arkadaşlarına güvenir misin?	1	2	3	4	5
9.	Sence arkadaşların sana önem verir mi?	1	2	3	4	5
10.	Arkadaşların kendini kötü hissetmene neden olur mu?	1	2	3	4	5
11.	Sorunların olduğunda yardım ya da öneri almak için ailene güvenebilir misin?	1	2	3	4	5
12.	Sen ve ailen birbiriniz için çok şey yapar mısınız?	1	2	3	4	5
13.	Ailen kendini kötü hissetmene neden olur mu?	1	2	3	4	5
14.	Ailenle çok şey paylaşır mısın?	1	2	3	4	5
15.	Ailenle konuşmakta zorluk çeker misin?	1	2	3	4	5
16.	Onlarla ihtiyacın olduğunda, ailenin senin yanında olduğunu hisseder misin?	1	2	3	4	5
17.	Ailen tarafından dışlandığını hisseder misin?	1	2	3	4	5
18.	Ailen senin düşüncelerini görmezden gelir mi?	1	2	3	4	5
19.	Kendi ailen içinde önemli bir yere sahip misin?	1	2	3	4	5
20.	Sence ailen sana önem verir mi?	1	2	3	4	5
21.	Kendini ailenin bir parçası gibi hisseder misin?	1	2	3	4	5

22.	Ailenin sana kötü davrandığını düşünür müsün?	1	2	3	4	5
23.	Kendini sınıfın bir parçası gibi hissediyor musun?	1	2	3	4	5
24.	Sınıfın tarafından dışlandığını hisseder misin?	1	2	3	4	5
25.	Sınıfta hiç kimsenin sana değer vermediğini hisseder misin?	1	2	3	4	5
26.	Sınıf arkadaşların tarafından çok sevilir misin?	1	2	3	4	5
27.	Sınıfta çocuklar birbirleri için çok şey yaparlar mı?	1	2	3	4	5
28.	Sınıf arkadaşların seninle alay ederler mi?	1	2	3	4	5
29.	Sınıf arkadaşların sorunların olduğunda sana yardım ederler mi?	1	2	3	4	5
30.	Sınıf arkadaşların sana sataşır ya da takılırlar mı?	1	2	3	4	5
31.	Sınıf arkadaşların kendini kötü hissetmene neden olur mu?	1	2	3	4	5
32.	Kendini öğretmenlerine çok yakın hisseder misin?	1	2	3	4	5
33.	Öğretmenlerin, kendini yetersiz hissetmene neden olur mu?	1	2	3	4	5
34.	Öğretmenlerinle konuşmakta zorluk çeker misin?	1	2	3	4	5
35.	Öğretmenlerin sana önem verir mi?	1	2	3	4	5
36.	Senin öğretmenlerinden, herhangi bir sorun olduğunda, rahatlıkla yardım ya da öneri istenebilir mi?	1	2	3	4	5
37.	Öğretmenlerin sana karşı kötü davranır mı?	1	2	3	4	5
38.	Öğretmenlerin sana kendini önemli hissettirir mi?	1	2	3	4	5
39.	Öğretmenlerin, senin kendini kötü hissetmene neden olur mu?	1	2	3	4	5
40.	Öğretmenlerin sana özel görevler verirler mi?	1	2	3	4	5
41.	Öğretmenlerin, senin kendini tedirgin (huzursuz) hissetmene neden olurlar mı?	1	2	3	4	5

EK-5: Etik Kurul Onay Belgesi

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
23.06.2020	5	2020/357

KARAR NO: 2020/357
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüde eğitim almakta olan Yasemin ÇAKIR' ın Prof. Dr. Seher Balcı ÇELİK danışmanlığında "Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordama Düzeyi" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket ve Ölçek Kullanımı çalışmasını içeren 16965 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüde eğitim almakta olan Yasemin ÇAKIR' ın Prof. Dr. Seher Balcı ÇELİK danışmanlığında "Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordama Düzeyi" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket ve Ölçek Kullanımı çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

EK-6: Kurum Onay Belgesi

T.C.
GİRESUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-29409993-605.01-21858822
Konu : Araştırma İzni
(Yasemin ÇAKIR)

05.03.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Ondokuz Mayıs Üniversitesinin 04.03.2021 tarihli ve 21729447 DYS kayıtlı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Yasemin ÇAKIR'ın "Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Düzeyini Yordama Yöntemi" adlı çalışmasına veri sağlamak amacıyla, Tirebolu Şht. İ.Kefal MTAL, Tirebolu AL. Tirebolu Şht.Y.Yılmaz AL. ve Görele N.Gürel Fen Lisesi öğrencileri ile anket çalışması yapma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Söz konusu çalışmanın 06.03.2021-14.05.2021 tarihleri arasında, ekleri müdürlüğümüzce mühürlenmiş ve paraflanmış veri toplama araçlarını kullanarak; Covid-19 Pandemisi ile mücadele kapsamında alınan önlemler çerçevesinde, ilgili okul müdürlüklerinin sorumluluğunda/gözetiminde eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan yapılması, çalışmalara katılımın gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanması koşulları ile gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakıncanın olmadığı Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Fazlı ÇİÇEK
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
Ertuğrul TOSUNOĞLU
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK-7: Beş Faktör Kişilik Ölçeği Kullanım İzni

Yasemin 10 Mar

Alıcılar: nebisumer ▾

Merhabalar. Ben Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde master öğrencisi Yasemin Çakır. Prof. Dr. Seher Balcı Çelik danışmanlığında tez çalışmamı yapıyorum. Giresun ili Tirebolu ilçesinde bulunan Şehit İsmail Kefal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okul psikolojik danışmanı olarak görev yapmaktayım. Yüksek Lisans tezimde sizin geliştirmiş olduğunuz Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği-Kısa Formu'nu kullanmak istiyorum. Bu sebeple ölçeğin kullanım iznini rica ediyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Nebi Sumer 10 Mar

Alıcılar: ben ▾

Memnuniyetle kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar.

Nebi Sümer, PhD

Professor of Psychology
Faculty of Arts and Social Sciences
Senior Scholar, Istanbul Policy Center
Sabanci University
Istanbul, Turkey

- İstanbul

EK-8: Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Kullanım İzni

Özlem ulaş 08.10.2020

Alicilar: ben v

Yasemincim merhaba,

Senden haber almak ne guzel. Cok sevindim atanmana hayirli olsun. Olcegi de tabiki kullanabilirsin. Maddelerini ve makalesini ekte gonderiyorum.

Kolayliklar.

Yasemin <
13:24 tarihinde şunu yazdı:

8 Eki 2020 Per,

[Alıntılanan metni göster](#)

Yrd. Doç. Dr. Özlem ULAŞ
Giresun Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı

Özlem ULAŞ, PhD
Assistant Professor
Giresun University
Department of Educational Sciences
Psychological Counseling and Guidance Program

Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği

Sevgili öğrenciler, "Kariyer Ölçeği" sizin kariyerinizle ilgili düşünce, düşünce ve davranışlarınızı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Sizden her bir maddeyi okuduktan sonra **şa andaki durumunuzu** baz alarak uygunluk derecesine göre kutucuklardan birini işaretlemeniz istenmektedir.

	Hiç Değilim	Değilim	Yeterliyim	Yeterliyim

Kariyer Kara...ler (2).docx

ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/34471229>

EK-9: Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni

Çocuk ve Ergenler için Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği _

Gelen Kutusu

Ilgin GÖKLER 07.11.2020

Alicilar: bcc: ben v

Merhaba,

Ölçeği ve ölçeğin uyarlama çalışmasına ilişkin Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi'nde yayımlanmış olan makaleyi ekli dosyalarda gönderiyorum. Makale içerisinde ölçeğin nasıl kullanıldığı ve değerlendirildiği anlatılıyor.

İyi çalışmalar dilerim..

Doç.Dr. Ilgin Gökler Danışman
TED Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü Başkanı

Aşağıda çocuk ve gençlerin arkadaşları, aileleri ve öğretmenleriyle ilişkileri hakkında zorular bulunmaktadır. Aşağıdaki zoruları dikkatlice okuyup, her bir zoru için "her zaman", "çoğu zaman", "bazen", "nadiren", "hiçbir zaman" seçeneklerinden hangisi sizin için doğruysa, o seçeneği işaretleyin. Lütfen hiç bir soruyu boş bırakma. Teşekkürler...

1. Bazı çocuklar arkadaşları tarafından dışlandıklarını hissederler, ama bazı çocuklar böyle hissetmezler. Sen, arkadaşların tarafından dışlandığını hisseder misin?
Her zaman ( ) Çoğu zaman ( ) Bazan ( ) Nadiren (çok eder olarak) ( ) Hiçbir zaman ( )
2. Bazı çocuklar arkadaşları tarafından çok sevilir, ama bazı çocuklar o kadar sevilmezler. Sen, arkadaşların tarafından sevilir misin?
Her zaman ( ) Çoğu zaman ( ) Bazan ( ) Nadiren (çok eder olarak) ( ) Hiçbir zaman ( )

Çocuklar için...Ölçeği.doc

ÇOCUK VE ERGENLER İÇİN SOSYAL DESTEK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ
TÜRKÇE FORMUNUN UYARLAMA ÇALIŞMASI: FAKTÖR YAPISI,
GÜVENLİLİK VE GÜVENİRLİK İZİNİ

ÖZ GEÇMİŞ

Yasemin ÇAKIR Görele Nihat Gürel Anadolu Öğretmen Lisesi'ni bitirdikten sonra Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden 2019 yılında Eğitim Fakültesi birincilik derecesi ile mezun oldu. 2019 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programına girdi. 01.09.2020 tarihinden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir kurumun lise eğitim kademesinde Rehber Öğretmen/Okul Psikolojik Danışmanı olarak görev yapan Yasemin ÇAKIR orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri

Email :

ORCID ID: 0000-0002-1940-4406

Yayınlanmış Çalışmalar:

1. Çakır, Y. (2020). Covid-19 Sürecinin Çözüm Odaklı Terapi Açısından İncelenmesi. *Anadolu Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 15-22.
2. Çakır, Y., Çelik, S. B. (2020). 11. Ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Teknolojiyle Kendi Kendine Öğrenme ve Ders Çalışma Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Teknoloji*, 2(1), 29-47.
3. Sarı, E., Çakır, Y. (2020). Okul Psikolojik Danışman Adaylarının Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Psikolojik Danışmanlık Öz Yeterlikleri Üzerindeki Etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 191-209.

